A woman in profile, looking intently at a computer monitor in a control room. The room is dimly lit, with the primary light source being the green glow of the screens. The woman's face is partially illuminated by this light, highlighting her concentration. The background shows multiple monitors and control panels, suggesting a complex, high-tech environment.

SLUTREDOVISNING AV FÖRSVARSMAKTENS PERSPEKTIVSTUDIE 2022

ETT STARKARE FÖRSVAR FÖR EN UTMANANDE FRAMTID

- o O o -

Underlaget är samverkat med arbetstagarorganisationerna enligt avtal för samverkan och utveckling. Samverkan är med Saco-S FM, Seko Försvar FM, OFR/S och OFR/O FM avslutad i enighet.

- o O o -

Försvarmakten har samverkat med Försvarets materielverk, Fortifikationsverket, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut, Totalförsvarets plikt- och prövningsverk, Försvarshögskolan, Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Försvarsunderrättelsedomstolen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap vid framtagande av detta underlag.

- o O o -

Försvarets materielverk, Fortifikationsverket, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut, Totalförsvarets plikt- och prövningsverket och Försvarshögskolan har beretts möjlighet att yttra sig över detta underlag vad gäller genomförbarhet, finansiering samt konsekvenser och förutsättningar för genomförandet.

- o O o -

I beredningen av detta ärende har deltagit brigadgeneral Johan Pekkari, överstelöjtnant Håkan Hörstedt, överstelöjtnant Thomas Magnusson, överstelöjtnant Patrik Sandström, handläggare Ebba Olsson, handläggare Staffan Sjöberg, operationsanalytiker Riitta Rätty samt operationsanalytiker Nima Khodabandeh-Shastan.

- o O o -

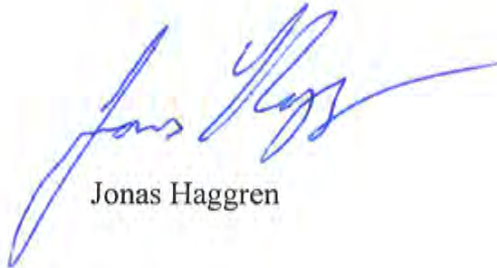
Detta underlag har varit föremål för överläggning i Försvarmaktsledningen varvid generaldirektören, chefen för ledningsstaben, ekonomidirektören, chefsjuristen, personaldirektören, kommunikationsdirektören, insatschefen, produktionschefen, chefen för ledningsstabens inriktningsavdelning och ställföreträdande chefen för den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten i enlighet med 22 § förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarmakten, beretts tillfälle att yttra sig.

- o O o -

Detta underlag har beslutats av general Micael Bydén. I den slutliga handläggningen har även kommendör Stefan Larsson, kommendörkapten Jonas Forsmark deltagit och som föredragande viceamiral Jonas Haggren.

Micael Bydén
Överbefälhavare

Jonas Haggren

Sändlista

Regeringen (Försvarsdepartementet)

För kännedom

Riksdagens utredningstjänst
Riksrevisionen
Finansdepartementet
Utrikesdepartementet
Försvarets materielverk
Fortifikationsverket
Försvarets radioanstalt
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Totalförsvarets plikt- och prövningsverk
Totalförsvarets forskningsinstitut
Ekonomistyrningsverket
Försvarshögskolan
Statskontoret
OFR/O FM
OFR/S Försvarsförbundet
SACO-S FM
SEKO Försvar

För kännedom inom Försvarsmakten

ÖB
GD
REV, FLYGI, SÄKINSP, FIHM, LEDS, PROD, INS, MUST

AST, LG, I 13, I 19, I 21, K 3, K 4, P 4, P 7, P 18, A 8, A 9, Lv 6, Ing 2, T 2,
SWEDEC, SkyddC, MSS
MS, 1.ubflj, 3.sjöstriflj, 4.sjöstriflj, Amf 1, Amf 4, MarinB, SSS
FS, F 7, F 16, F 17, F 21, Hkpflj, LSS
MR Syd, MR Väst, MR Mitt, MR Norr, HvSS
FMLOG, FMTS, FömedC
MHS K, MHS H, FM HRC
LedR, FMTIS, FMUndSäkC
SOG

Försvarsmaktens perspektivstudie 2022

Perspektivstudie 2022 utgör slutredovisningen av den studie som genomförts 2019-2022. Studiens resultat ligger också till grund för Försvarsmaktens underlag för fortsatta politiska ställningstaganden.

Den militärstrategiska analysen beskriver en komplex omvärldsutveckling och en hotbild där gränserna mellan yttre och inre säkerhet inte är självklara. Den snabba teknikutvecklingen och en ökad komplexitet som ger möjlighet att agera i flera domäner och informationsmiljön parallellt, resulterar i förmågebehov som omfattar ökad förmåga till väpnad strid kombinerat med förmåga att verka uthålligt även under gränsen för ett väpnat angrepp.

Försvarsförmågan ska inte variera med dagsaktuell hotbild. Uthållighet och tillgänglighet skapas genom kompletta funktionskedjor som medger fullt utnyttjande av Försvarsmaktens resurser och potential. En balans mellan verkansförband, stödfunktioner, tillväxt och tillgänglighet skapar förutsättningar för en stabil förmågeutveckling över tid.

Givet den osäkra utvecklingen visar studiens analyser och spel att Försvarsmaktens förmåga och ambition behöver ligga högre än regeringens angivna planeringsramar.

Perspektivstudien föreslår en framtida försvarsmaktsstruktur som genom sin storlek, flexibilitet och moderna innehåll ger ett väsentligt tillskott till Sveriges och Natos förmåga framför allt i norra Europa. Den innehåller bland annat omsättning av majoriteten av de dimensionerande materielsystemen, ett förstärkt luftförsvar, en utökad marin numerär, en robustare armé och en ökad förmåga till uthålliga insatser i närområdet. Detta gör att Försvarsmakten genom sin beredskap, sin numerär och sitt innehåll har en trovärdig tröskeleffekt i alla domäner och en förmåga att uthålligt hävda territoriet.

1.	INLEDNING OCH SAMMANFATTNING	3
1.1.	SAMMANFATTANDE SLUTSATSER	3
1.2.	SYFTE OCH BAKGRUND	5
1.3.	PROCESS OCH GENOMFÖRD VERKSAMHET	7
1.4.	ANTAGANDEN	8
1.5.	OSÄKERHETER	8
1.6.	LÄSANVISNING.....	9
2.	MILITÄRSTRATEGISK ANALYS MOT 2045	10
2.1.	OMVÄRLDSANALYS	11
2.2.	OPERATIONSMILJÖ	22
2.3.	KONSEKVENSER.....	30
3.	FÖRSVARSKONCEPT MOT 2045	36
3.1.	INLEDNING.....	36
3.2.	MILITÄRSTRATEGISK IDÉ MOT 2045.....	36
3.3.	SAMMANFATTNING	43
4.	FÖRMÅGEBEHOV OCH OPERATIVT RAMVERK.....	44
4.1.	FRÅN FÖRSVARSKONCEPT 2045 TILL FÖRSVARSMAKTSTRUKTUR 2035.....	44
4.2.	ANALYS AV BESLUTAD FÖRSVARSMAKTSORGANISATION 2030.....	44
4.3.	PRIORITERADE FÖRMÅGEBEHOV	45
4.4.	OPERATIVT RAMVERK.....	47
5.	FÖRSLAG TILL FRAMTIDA FÖRSVARSMAKTSSTRUKTUR	51
5.1.	INLEDNING.....	51
5.2.	SAMMANFATTNING	52
5.3.	ARMÉN	55
5.4.	MARINEN	59
5.5.	FLYGVAPNET	60
5.6.	MILITÄRREGIONER OCH HEMVÄRNSFÖRBAND	62
5.7.	RYMDFÖRSVAR	63
5.8.	LOGISTIK	64
5.9.	LEDNING	65
5.10.	CYBERFÖRSVAR.....	67
5.11.	UNDERRÄTTELSE- OCH SÄKERHETSTJÄNST.....	68
5.12.	SPECIALFÖRBAND	69
5.13.	MILITÄRSTRATEGISK KOMMUNIKATION	70
5.14.	TOTALFÖRSVAR.....	71
5.15.	KRIGSORGANISATIONSTABELL	73
6.	FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR LÅNGSIKTIG TILLVÄXT	77
6.1.	PERSONALFÖRSÖRJNING	77
6.2.	INFRASTRUKTURFÖRSÖRJNING	78
6.3.	MATERIELFÖRSÖRJNING	79
6.4.	ETT FLEXIBELT BEREDSKAPSSYSTEM	81
6.5.	EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR.....	82
6.6.	JURIDISKA FÖRUTSÄTTNINGAR.....	83
6.7.	ENERGIOMSTÄLLNING	83
6.8.	DIGITAL TRANSFORMATION	85
6.9.	FORSKNING OCH UTVECKLING	87

1. Inledning och sammanfattning

1.1. Sammanfattande slutsatser

Försvarsmakten är för närvarande inne i en tillväxt mot 2030 och kommer därigenom få en ökad förmåga att i en allianskontext ta ett ökat ansvar för fred och säkerhet både i vårt närområde och internationellt.

Perspektivstudiens arbete, utifrån ett långsiktigt perspektiv mot 2045, visar dock att det kommer kvarstå utmaningar inom vissa områden, både kvalitets- och volymrelaterade. Studiens resultat pekar därför mot att den långsiktiga ambitionsnivån bör ökas i förhållande till nu beslutad inriktning för Försvarsmakten.

Ryssland kommer fortsatt utgöra det största hotet i närområdet och Sverige måste fortsatt kunna möta olika typer av angrepp och försvara sitt territorium även som allierad. Det finns stora osäkerheter kring hur relationerna mellan stormakterna och andra länder utvecklar sig. Snabba växlingar i den internationella politiken och en fortsatt hög spänningsnivå kan förväntas, vilket innebär att Sverige behöver kunna hantera en hög konfliktnivå både globalt och regionalt. Detta ökar risken för militär, ekonomisk och politisk påverkan på Sverige.

Aktörer kommer använda strategier syftande till att påverka staters motståndskraft och skapa splittring i samhället. Utvecklingen i informationsmiljön, användningen av digitala medier och den ökade sociala fragmenteringen ställer krav på ett robust totalförsvar som stärker samhällets motståndskraft, sammanhållning och försvarsvilja.

I perspektivstudien beskrivs en komplex hotbild där gränserna mellan yttre och inre säkerhet inte är självklara. Totalförsvaret ska utformas och dimensioneras för att kunna möta detta. Detta kräver ett starkt militärt försvar med tillräcklig förmågebredd som kan hantera hot och angrepp såväl över som under gränsen för väpnat angrepp över tiden.

Försvarsmakten behöver ha en förmåga *här och nu*, uthålligt över tid, för att i samverkan med andra, möta olika typer av angrepp. Detta innebär att både tillgänglighet och uthållighet behöver utvecklas för att upprätthålla en flexibel beredskap som snabbt kan anpassas till hotbildsutvecklingen.

Försvarsmakten behöver förmåga att agera i flera domäner samtidigt, *multidomänsförmåga*, för att kunna nyttja synergier mellan olika stridskrafter och kunna möta diversifierade hot. Detta ställer krav på ledningsförmågan och förmågan att genomföra gemensamma operationer. Förmåga att kunna verka med icke-kinetiska medel i cyberdomänen, i informationsmiljön och i det elektromagnetiska spektrumet kommer bli allt viktigare.

En *trovärdig förmåga till väpnad strid* utgör grunden för Försvarsmaktens verksamhet. Den behöver bli mer robust bl.a. genom en ökad volym av verkansförband för ett mer uthålligt uppträdande i olika geografiska riktningar, och för att kunna agera mer stridsekonomiskt. Stödfunktioner i form av ledning, logistik, underrättelse- och säkerhetstjänst behöver på motsvarande sätt stärkas så att Försvarsmakten uppnår *systembalans* och undviker svagheter som en motståndare kan utnyttja.

Den *regionala närvaron* behöver öka och en förstärkning av militärregionerna med olika funktionsförband skapar bättre förutsättningar för bl.a. förvarning, mobilisering och rörlighet. Detta gör att de kvalificerade stridskrafterna kan kraftsamlas till tid och rum där avgörande söks.

Förmågan att ge stöd till allierade stridskrafter vid gruppering i Sverige, *världlandsstöd*, behöver öka väsentligt bl.a. för att skapa förutsättningar för integrerad samverkan och uthållighet.

Utvecklingen av olika typer av långräckviddiga vapen och nya sensorer innebär att ingen traditionell frontlinje uppstår, utan förband kan bekämpas oberoende av geografisk belägenhet. Innehavet av sådana system ger möjlighet att bekämpa en angripare där denne är som sårbarast.

Införandet av fjärrstyrda och autonoma system för bl.a. övervakning och verkan kommer också förändra hotnivån. Totalt sett krävs en väsentligt utvecklad *förmåga att skydda* egen och allierad verksamhet, kritiska tillgångar och viktig infrastruktur, både tekniskt och taktiskt.

Den snabba teknikutvecklingen ställer allt högre krav på Försvarsmaktens *förmåga att utveckla nya förmågor* och att nyttiggöra ny teknik.

Beskrivningen ovan visar på några av de utmaningar Försvarsmakten står inför och pekar ut områden där fortsatta steg behöver tas. I denna rapport redovisas en framtida försvarsmaktsstruktur som utgår från organisation och förmågor enligt Försvarsbeslutet 2020 och pågående tillväxt mot 2030 (*FM Org30*).

Perspektivstudien tar utvecklingen ett steg längre genom att föreslå en försvarsmaktsstruktur med vidhängande koncept utgående från en långsiktig militärstrategisk analys mot 2045.

Ambitionen att förstärka den grundläggande försvarsförmågan kvarstår. Detta inkluderar att kunna verka i särskilda svenska och nordiska miljöer så som arktisk, subarktisk miljö och skärgårdsmiljö i närområdet. Dessutom förstärks förmågan att operera i cyber- och rymddomänen samt informationsmiljön.

Perspektivstudiens framtida försvarsmaktsstruktur ger genom sin storlek, flexibilitet och moderna innehåll, tillsammans med förmågor från våra nordiska grannländer, ett väsentligt tillskott till Natos förmåga framför allt i norra Europa.

Den innehåller bland annat omsättning av majoriteten av de dimensionerande materielsystemen, ett förstärkt luftförsvar, en utökad marin numerär, en robustare armé och en ökad förmåga till uthålliga insatser i närområdet. Detta gör att Försvarsmakten genom sin beredskap, sin numerär och sitt innehåll har en trovärdig tröskeeffekt i alla domäner och en förmåga att uthålligt hävda territoriet.

Preliminära erfarenheter från kriget i Ukraina analyseras kontinuerligt utifrån svenska förhållanden. En övergripande slutsats är att huvuddelen av perspektivstudiens tidigare dragna slutsatser kring säkerhetspolitisk utveckling, krigets karaktär och effektiviteten av ny teknik i militär tillämpning är fortsatt giltiga.

1.2. Syfte och bakgrund

Detta underlag utgör slutredovisningen av genomförd perspektivstudie 2019-2022 och är resultatet av ett omfattande analysarbete som genomförts sedan föregående studie överlämnades 2018. Slutsatser, försvarskoncept och förslag till framtida struktur ligger också till grund för Försvarsmaktens underlag för fortsatta politiska ställningstaganden som bland annat innehåller överbefälhavarens militära råd avseende svenskt Nato-medlemskap samt förslag till förmågeutveckling inom ramen för regeringens angivna planeringsramar.¹

Perspektivstudien syftar till att identifiera vägval samt studera olika alternativ och tänkbara utvecklingar av framtiden bortom och vid sidan av beslutad försvarspolitik inriktning och gällande planer. Den militärstrategiska analysen och försvarskonceptet är utarbetade mot 2045 och förslaget till försvarsmaktsstruktur har tagits fram i tidsperspektivet mot 2035. Den framåtriktade analysen visar bland annat långsiktiga konsekvenser och behov av beslut och åtgärder i närtid.

Perspektivstudien är en del av ett myndighetsövergripande arbete där alla försvarsgrenar, stridskrafter och funktioner i Försvarsmakten bidragit. Utöver Försvarsmakten har Försvarets materielverk (FMV), Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB), Fortifikationsverket (FortV), Försvarets radioanstalt (FRA) och Försvarshögskolan (FHS) medverkat i studien. Perspektivstudien har också deltagit i Natos *Strategic Foresight Analyses* och haft samverkan med både Finland och Norge. Storbritanniens doktrin- och konceptutvecklingscenter (DCDC) har bland annat bidragit till omvärldsanalysen.

¹ FM2022-19979:13, Försvarsmaktens underlag för fortsatta politiska ställningstaganden

Perspektivstudien utgör Försvarsmaktens svar på den uppgift som Regeringen gav i regleringsbrevet för budgetåret 2021:

”Försvarsmakten ska inkomma med en perspektivstudie med förslag avseende perioden 2026–2035 med långsiktig utblick mot 2040.

Perspektivstudien ska utgöra ett stöd för överväganden avseende det militära försvarets utveckling inför försvarsbeslutet 2025.

Den inriktning som riksdagen har beslutat för Försvarsmaktens krigsorganisation (prop.2020/21:30) ska utgöra utgångspunkten för perspektivstudien. Viktigare överväganden som legat till grund för utformningen ska redovisas. Studien ska även innefatta en bedömning av utvecklingen av förhållanden i omvärlden med relevans för det militära försvarets utveckling. Utvecklingen av den militära förmågan hos en möjlig angripare respektive andra länder och organisationer ska särskilt belysas. Relevanta aktörer och myndigheter ska involveras i arbetet med perspektivstudien.

Arbetet ska delredovisas till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) senast den 1 november 2022. Slutredovisning av arbetet ska ske senast den 1 april 2023.”

I Regeringens beslut den 19 maj 2022, *Kompletterande uppdrag till Försvarsmakten* (RB11) upprepades uppdraget att genomföra en perspektivstudie som del av förberedelserna inför kommande inriktningsbeslut. Perspektivstudien ska enligt RB11 utgöra en del av en sammanhållen redovisning den första november 2022. I och med detta utgick det tidigare angivna slutredovisningsdatumet och ny tidpunkt för slutredovisning, gemensamt med övriga underlag enligt samma beslut, ersatte tidigare delredovisningsdatum första november 2022.

Resultatet av deluppgiften att redovisa utvecklingen av den militära förmågan hos en möjlig angripare har använts i den operativa värderingen av Försvarsmaktens föreslagna planering för perioden 2023-2035. Underlaget redovisas som hemlig bilaga till Försvarsmaktens underlag för fortsatta politiska ställningstaganden.²

² FM2022-19979:13, Försvarsmaktens underlag för fortsatta politiska ställningstaganden

1.3. Process och genomförd verksamhet

Perspektivstudie 2022 har bedrivits under perioden 2019–2022 enligt processbilden nedan.

Perspektivstudieprocessen

Arbetet har i huvudsak bedrivits inom Försvarsmaktens studieorganisation, men i samverkan med andra relevanta intressenter inom och utanför Försvarsmakten.

Totalförsvaret har, i samverkan med MSB, studerats i huvudstudie totalförvar. Under 2022 har tidigare dragna slutsatser och utarbetade koncept uppdaterats, till följd av omvärldsutvecklingen och Sveriges Nato-ansökan. Avtappning till och koordinering med övriga underlaget har skett under arbetets slutskede.

Nedan redovisas viktigare verksamhet som har genomförts inom ramen för studiens övergripande processteg.

En omvärldsanalys inkluderande en hotbilsbedömning har gjorts mot studietidpunkten 2045. Den beskriver trender, säkerhetspolitisk utveckling, teknikutveckling och framtida operationsmiljö samt dessas konsekvenser. Därefter har en militärstrategisk analys med utgångspunkt i omvärldsanalys och hotbild genomförts. I den beskrivs framtida operationsmiljö och konfliktens karaktär. Utifrån detta inledande analysarbete har de slutsatser som påverkar det militära försvarets framtida utformning dragits och utmaningar identifierats.

Den militärstrategiska analysen beskriver problemramen och militära utmaningar i tidsperspektivet 2045. Försvarskoncept 2045 har formulerats som en konceptuell lösning för att möta dessa utmaningar. Försvarskoncept 2045 bygger vidare på gällande doktriner och omfattar konceptuell vidareutveckling på militärstrategisk, operativ, regional och taktisk nivå.

Förmågebehov i tidsperspektivet 2035 har identifierats genom att jämföra Försvarskoncept 2045 med förmågan hos Försvarsmaktsorganisation 2030 att uppfylla konceptet. Baserat på identifierade brister, har förslag för att hantera dessa tagits fram i form av förband, materiel eller utvecklade relationer mellan aktörer.

Ett strukturförslag i tidsperspektivet 2035 har tagits fram genom att olika försvarsmaktsstrukturer, med olika tyngdpunkt och ambitionsnivåer, har värderats genom spel och operativa diskussioner i flera iterationer. Utarbetat strukturförslag benämns i detta underlag *framtida försvarsmaktsstruktur*.

1.4. Antaganden

Dimensioneringsgrunden för perspektivstudiens långsiktiga konceptuella idé och framtida försvarsmaktsstruktur är att Försvarsmakten ska kunna hantera hot över hela konfliktskalan som den beskrivs i operationsmiljön 2045. Militärt och civilt försvar ska kunna stödja varandra och verka samordnat.

Perspektivstudien har arbetat utifrån ekonomiska begränsningar vad gäller ambitionsnivå och struktur, syftande till att harmonisera med pågående tillväxt och rådande planeringsförutsättningar. På motsvarande sätt har producerbarheten bedömts och påverkat arbetet. Ekonomiska ramar och realiserbarhet har inte satts, respektive bedömts, på en sådan upplösningsnivå att föreslagen framtida försvarsmaktsstruktur direkt kan omsättas i planering utan att ytterligare realiserbarhetsprövningar och detaljplanering först genomförs.

Kriget i Ukraina har påverkat förutsättningarna för arbetet. Erfarenheter och slutsatser från de preliminära analyserna av kriget har beaktats och värderats utifrån en svensk kontext. Det inledande arbetet genomfördes under de förutsättningar som då rådde, att Sverige var utan bindande traktat och en partner med olika typer av strategiska och operativa samarbeten. I de avslutande delarna av arbetet 2022 har Sveriges roll som allierad vägts in så långt praktiskt möjligt utifrån kända ingångsvärden. Integrationsarbetet pågår parallellt och fortsatta analyser kommer resultera i att ytterligare justeringar av slutsatser och rekommendationer sannolikt kommer behövas.

1.5. Osäkerheter

Att bedöma framtida utveckling är alltid behäftat med osäkerheter. Det som presenteras ska ses som inriktningar och balanserade uppskattningar av vad som krävs mot framtiden. Därför ska bedömningar i rapporten inte tolkas som absoluta och säkra. Vad gäller Försvarsmaktens utveckling förutsätts att erforderliga beslut fattas och åtgärder vidtas i tid.

Teknikutvecklingen har en konstant påverkan och leder till osäkerheter som både medför begränsningar och möjligheter. System byggda på ny teknik kan utveckla Försvarsmaktens förmåga. Hur snabbt detta är möjligt och vilka nya förmågor sådana system kommer att kunna bidra till är osäkert, men att ta tillvara de möjligheter den snabba teknikutvecklingen ger är avgörande.

Klimatförändringar och klimatomställningen kommer att påverka samhället och Försvarsmakten, men exakt hur är inte klart i dagsläget. Studien har beaktat dessa faktorer påverkan på framtida konflikter, operationsmiljön och kravställningen på framtida system.

Mot slutet av studiens genomförande inträffade flera händelser som introducerade nya osäkerheter och nya förutsättningar – Rysslands invasion av Ukraina, vilket föranledde Sveriges ansökan om medlemskap i Nato och en politisk överenskommelse att snabbt öka anslagen till Försvarsmakten.

1.6. Läsanvisning

I kapitel 1 sammanfattas perspektivstudiens slutsatser och rekommendationer. Vidare återfinns en beskrivning av studiens genomförande och de antaganden och avgränsningar som legat till grund för arbetet.

I kapitel 2 sammanfattas omvärldsanalysen och den militärstrategiska analysen. Det innehåller en beskrivning av den framtida operationsmiljön med utgångspunkt i den säkerhetspolitiska och militärtekniska utvecklingen mot år 2045. Kapitlet omfattar även en beskrivning av bedömd hotbild.

I kapitel 3 presenteras en konceptuell målbild för Försvarsmaktens förmågeutveckling mot 2045.

I kapitel 4 redovisas förmågebehov mot 2035. Kapitlet innehåller även ett operativt ramverk syftande till att skapa en operativ kontext.

I kapitel 5 redovisas en framtida försvarsmaktsstruktur. Den svarar upp mot förmågebehoven 2035 och bedöms kunna intas kring 2040. Strukturen presenteras på försvarsgrens- och stridskraftsnivå kompletterad med en exemplifiering av dimensionerande materiel.

I kapitel 6 förs ett fördjupat resonemang kring de områden som bedöms som centrala för realiserbarheten av Försvarsmaktens fortsatta utveckling.

2. Militärstrategisk analys mot 2045

Den aktuella texten tas fram samtidigt som kriget i Ukraina pågår. Sveriges och Finlands ansökan om medlemskap i Nato är en historisk brytpunkt där förutsättningarna för svensk säkerhets- och försvarspolitik samt försvarsplanering förändras. Som allierad höjs tröskeln för ryska väpnade angrepp mot Sverige, samtidigt som hotbilden förändras och ökar risken för aktiviteter under gränsen för väpnat angrepp.

Utgången av kriget är okänd och följderna regionalt och globalt är svåra att överblicka. Kriget innebär att delar av Rysslands militära förmåga kommer att försvagas åtminstone temporärt och att landets framtid är osäker. Om inte genomgripande förändringar av det ryska styret genomförs bedöms landets rådande stormaktsambitioner och vilja att använda det militära maktinstrumentet kvarstå.

USA:s globala makt och inflytande utmanas av ett Kina som växer i styrka. Stormaktskonkurrensen mellan USA och Kina utgör en central del i kommande decenniers geopolitik och dess utveckling utgör den största globala osäkerheten. USA:s framtida säkerhetspolitiska prioriteringar och vägval kommer fortsatt att ha avgörande betydelse för europeisk säkerhet.

Samtidigt fortsätter världen i övrigt att förändras på ett sätt som har stor påverkan på svensk säkerhet i ett bredare perspektiv: klimatförändringar, teknikutveckling, social fragmentering och andra utmaningar utgör långsiktigt fortsatt allvarliga hot mot vårt samhälle. Världen blir paradoxalt nog mer sammanflätad och fragmenterad på samma gång – kollektiv säkerhet blir viktigare än någonsin i denna värld av kraftig förändring.

Den 30 september 2022 lämnade Försvarsmakten underlag inför kommande beslut om försvarspolitik inriktning.³ Underlaget beskriver den försvars- och säkerhetspolitiska utvecklingen globalt under kommande tioårsperiod, med särskilt fokus på utvecklingen i Europa, Sveriges närområde, Ryssland, Kina samt USA. Denna redovisning är mer omfattande och beskriver även teknikens och operationsmiljöns utveckling. Syftet är att ge underlag om långsiktig omvärldsutveckling mot 2045 inför kommande försvarsbeslutsprocess med utgångspunkt att Sverige upptas som allierad i Nato. De slutsatser som presenteras i slutet bör ses i ljuset av en pågående säkerhetspolitisk förändringsprocess.

³ FM2022-19979:5 Underlag inför kommande beslut om försvarspolitik inriktning

2.1. Omvärldsanalys

2.1.1. Trender

I detta avsnitt redogörs för trender och tendenser i vår omvärld och som bedöms kunna påverka global säkerhet i ett långsiktigt tidsperspektiv. Syftet är att ge en så heltäckande bild som möjligt och att kartlägga faktorer som påverkar samhällsutvecklingen på det ekonomiska och politiska området, teknikområdet samt konsekvenserna med anledning av klimatförändringarna.

Samhällstrender

Jordens befolkning kommer att fortsätta växa, dock med lägre hastighet än de senaste åren. Den största demografiska trenden är en åldrande befolkning. Livslängden ökar till följd av bättre levnadsförhållanden och utvecklad medicinsk behandling. Behovet av traditionell arbetskraftsmigration kommer sannolikt minska i och med ökad automatisering samtidigt som konkurrensen om spetskompetenser ökar. Migrationen kommer dock fortsätta då stora delar av jordens befolkning fortsatt upplever att de har begränsade framtidsutsikter. Utmaningar med bristande integration och splittrade samhällen kvarstår.

Den tilltagande urbaniseringen leder till att fler människor förväntas bo i städer vilket kan främja ekonomisk tillväxt, samtidigt som risken för förslumning och våld ökar i länder där det saknas kapacitet att möta befolkningstillväxten. Det urbana landskapet är under ständig förändring driven av högteknologiska tjänster och kommer i ökad utsträckning vara beroende av funktioner i rymden och cyberdomänen. Framgångsrika och attraktiva städer utvecklar egna dynamiska nätverk och kan få allt större internationellt politiskt inflytande.

Trenden med individuellt ansvarstagande och ökad handlingsfrihet till följd av förbättrad levnadsstandard, hälsa och sjukvård samt ekonomiskt oberoende kommer att fortsätta men med stora skillnader globalt. I majoriteten av världens länder kommer fortsatt traditioner, kollektivet, språk och religion att ha stor betydelse för identitetsbyggande. Inflytande från digitala medier kommer att öka och skapa nya dimensioner av identitetsbyggande och samhörighetskänsla. Trots att fler lämnar absolut fattigdom och får tillgång till utbildning och sjukvård fortsätter den relativa ojämlikheten att öka, vilket kan leda till fragmenterade samhällen och politisk polarisering.

Ekonomiska trender

Den globala ekonomin kommer att förändras genom snabb teknisk utveckling inklusive automatisering, digitalisering och omfattande användning av artificiell intelligens samt till följd av klimatomställningen. Därutöver kommer stormaktsrivalitet och andra geopolitiska spänningar att påverka den globala ekonomin, med tillhörande risk för bakslag för globalisering och global handel. I kombination med en åldrande befolkning kan detta leda till långsammare global ekonomisk tillväxt, vilket kan bidra till instabilitet i redan sårbara länder.

Automatisering och användandet av artificiell intelligens kommer i grunden att förändra länders ekonomier och samhällen. Risken att automatiseringen ytterligare ökar ojämlikheterna, genom exempelvis ökad arbetslöshet, är omfattande där utbildningssystem för kompetensutveckling inte följer teknikutvecklingen. Automatisering kan leda till hemtagning av viss produktion till utvecklade länder. Tillverknings- och exportekonomier som baseras på billig arbetskraft kommer därför vara särskilt utsatta. Ökad ojämlikhet, både inom och mellan länder, kan resultera i ökad politisk instabilitet och därmed vara en betydande drivkraft för konflikter.

Den ekonomiska tyngdpunkten förskjuts till Asien, vilket kommer att leda till en relativ nedgång i Västs mjuka och hårda makt. Kina bedöms gå om USA som världens största ekonomi medan Indien förväntas inta en tredjeplats. Detta leder till en expansion av den asiatiska urbana medelklassen. Denna utveckling kommer att påverka Västs möjligheter att utnyttja ekonomiska sanktioner som maktinstrument.

Världshandelns ökade omfattning och etablering av produktions- och försörjningskedjor som ofta sträcker sig över flera länder och kontinenter har lett till att allt fler länder deltar i den globala ekonomin. Av detta har global ekonomisk tillväxt, ökade informations- och kapitalflöden samt ömsesidiga ekonomiska beroendeförhållanden följt. Dock har ökad stormaktskonkurrens, spänningar mellan stater, globala störningar på grund av Covid-pandemin samt spänningarna efter invasionen av Ukraina också lett till bakslag för globaliseringen och påskyndat en redan pågående trend av protektionism samt regionalisering av handel och teknikutveckling. Ny teknik, energitillgång och miljöhänsyn är emellertid också viktiga faktorer vid lokalisering av produktion.

Omställningen till hållbar energi har lett till nya resursbehov och en ökad konkurrens om (nya) strategiskt betydelsefulla resurser. Ökat osäkerheten kring hastigheten i omställningen till hållbar energi kommer detta få omfattande geopolitiska konsekvenser för exportörer av fossila bränslen som inte lyckas diversifiera sina ekonomier. Energiråvaror och energisäkerhet kommer fortsatt att utgöra en integrerad del i geopolitiska överväganden.

Geopolitiska trender

Den globala maktförskjutningen från väst till öst, där Kina alltmer framgångsrikt konkurrerar med USA om globalt inflytande, är en central trend i den världsordning som nu förändras. Det sätt på vilken stormaktskonkurrensen mellan Kina och USA kommer att gestalta sig i framtiden är den största geopolitiska osäkerheten. Tre möjliga utvecklingar kan skisseras: en där konkurrensen fortsätter under lång tid men är hanterbar, en där händelseutvecklingar och intressen driver de båda supermakterna till samarbete och en tredje som istället leder till en konflikt med väpnat inslag. I två av dessa tre utvecklingar kommer det internationella systemet och de internationella institutionerna att vara under hårt tryck.

Troligtvis går vi dock inte mot en ny bipolär värld, trots att Ryssland är i konflikt med Västvärlden samtidigt som rivaliteten mellan USA och Kina fortsätter. Medelstora makter såsom exempelvis Indien, Japan, men också EU och Storbritannien, kommer ha stor påverkan på den globala maktbalansen genom sina säkerhetspolitiska val. Nya maktblock som balanserar mellan stormakterna och större ickestatliga aktörer och nätverk förväntas öka komplexiteten.

En viktig del av konkurrensen mellan stater handlar om attraktionskraft och grundläggande värden, vilka antas ha fortsatt betydelse för alliansbyggande och partnerskap. Samtidigt kommer realpolitik och pragmatism forma hur aktörer agerar för att trygga sin egen välfärd och säkerhet. Även om flera samverkande trender skapar påfrestningar och försvagar stater i stora delar av världen förväntas stater fortsatt vara de primära aktörerna inom global politik de kommande decennierna. Oaktat detta kommer maktförskjutningen från stater till företag och andra ickestatliga aktörer, inklusive organiserad brottslighet, att fortsätta. Statens roll som tillhandahållare av välfärd och säkerhet bedöms utsättas för allt större påfrestningar. Känslan hos vissa grupper att de tillhör globaliseringens förlorare kan utnyttjas av politiska sammanslutningar och kommer sannolikt fortsatt utgöra grogrund för politiker med populistiska och nationalistiska budskap.

Inom överskådlig tid kommer den förändrande maktfördelningen att utmana den liberala världsordningens syn på internationell rätt och mänskliga rättigheter. Den globala rättsliga miljön kommer sannolikt att bli allt mer pluralistisk till sin karaktär, konkurrerande lokala och regionala uppfattningar om internationella normer kommer sannolikt råda. Konkurrensen om standardsättning kommer att öka och kan komma att leda till parallella system. De existerande globala institutionerna riskerar att bli alltmer dysfunktionella som följd av ökad stormaktskonkurrens. Detta kan leda till en utveckling av nya institutioner som tjänar specifika maktgruppers och aktörers intressen. Krav kommer att ställas på reformer som bättre återspeglar det globala Syds⁴ inflytande i institutionerna och en framtida multilateral världsordning kommer sannolikt ha en annan maktbalans än idag.

Hantering av bredare säkerhetsfrågor som klimatförändringar, utvecklingssamarbete och stabiliseringsprogram, samt transnationell organiserad brottslighet och terrorism kommer bli avsevärt svårare.

Klimatförändringar

Klimatförändringarna utgör en av de absolut största drivkrafterna för instabilitet och konflikter i framtiden. Stora ekonomiska och humanitära värden står på spel. Kostnaden för att hantera klimatförändringarnas påverkan kommer att bli stor och begränsa staters politiska och ekonomiska handlingsfrihet.

⁴ Gruppering av länder i Afrika, Asien och Latinamerika

Konsekvenserna av klimatförändringarna har lett till en begynnande utfasning av fossil energiproduktion och fossila bränslen i stora delar av samhället och kommer sannolikt fortsatt driva aktiviströrelser.

I takt med att konsumenter och producenter i världen lämnar fossila resurser för andra energikällor uppstår nya marknader. En utveckling inom alternativa drivmedel och lagringsmetoder för energi ökar intresset för naturresurser som kan ersätta det som idag genereras av fossila tillgångar. Energi är en integrerad del i geopolitik och en omställning från fossilt till förnybar energi ger i vissa avseenden säkrare energitillgång, men också nya beroendeförhållanden. Dessa nya beroenden förväntas skapa motsvarande geopolitisk maktkamp som den som förknippats med fossila resurser. Ett skifte till förnybara energikällor innebär, utöver ökad klimatnytta och alternativ leveranstrygghet, att Väst tar ett steg bort från importberoendet av rysk olja och gas. För stater som är ekonomiskt beroende av export av fossila drivmedel kan det uppstå omfattande konsekvenser i samband med att oljan ersätts av andra energikällor, vilket kan leda till, och möjligen även driva, konflikter.

Efterfrågan av naturresurser förväntas öka. Förutom basala resurser som vatten och livsmedel är skog, malm, mineraler och ädelmetaller några exempel på resurser där efterfrågan förväntas öka. Kina etablerar sig för närvarande i länder med strategiska naturresurser, samtidigt bedöms Arktis vara en region för geopolitisk maktkamp på grund av förekomsten av dess naturresurser. Under de närmaste decennierna kommer det dock sannolikt vara fortsatt lättare att utvinna dessa naturresurser på andra ställen än Arktis.

Klimatförändringarna påverkar även militärgeografin i vårt närområde allteftersom polarisen drar sig norrut och därmed frigör nya farleder i Arktis. Konsekvensen är att Ryssland för första gången kommer att få en lång kuststräcka som ska försvaras och att en kommersiellt användbar farled mellan Atlanten och Stilla Havet bildas.

Vidare bedöms klimatförändringar både förstärka befintliga samt leda till nya konfliktområden. Brist på vatten och försämrade förutsättningar för jordbruksproduktion kan leda till sociala oroligheter såsom flyktingströmmar, underminering av stater och uppkomst av kriminalitet. Vidare kommer extremväder att hota större befolkningskoncentrationer, infrastruktur och ekonomiska värden vilket kan leda till såväl humanitära katastrofer som omfattande geopolitiska konsekvenser.

Teknikutveckling

Teknikutveckling utgör en ständig pådrivande kraft inom försvar och säkerhet. Hastigheten med vilken teknik utvecklas har accelererat under de senaste decennierna samtidigt som kvalificerade teknologier blivit allt mer tillgängliga för alla. Bland de teknikområden som utgör grunden för denna utveckling återfinns exempelvis informations-, kvant- och materialteknologi.

Det går att identifiera några större trender som driver teknikutvecklingen. En av dessa är digitaliseringen, där generering och hantering av allt större datamängder så kallad *big data*, kräver nya tekniska lösningar för kommunikation och lagring av data. Hela samhället påverkas av de tjänster digitaliseringen ger upphov till, men samtidigt skapar de även utmaningar i form av övervakning, integritetsfrågor och datasäkerhetsproblematik.

Potentialen för ny informations- och kommunikationsteknologi är enorm och ligger till grund för områden som artificiell intelligens, autonoma plattformar och cyberkrigföring.

En annan trend är den ökade användningen av informationsteknologi och robotik inom industrin. Detta kommer att leda till än mer personifierade tjänster, tätare samverkan mellan människa och robot, och större genomslag inom tjänstenärningar. Ytterligare en omvälvande förändring är energiomställning och anpassning till ett förändrat klimat.

Där teknikutvecklingen tidigare drevs av forskning inom försvarssektorn, speciellt inom krigsmaterielindustrin, sker den idag till stor del inom den civila sektorn. Tillgången till teknologi är en del av den globala konkurrensen och kan användas som ett politiskt och ekonomiskt maktmedel. På senare tid har teknikkapitalism och teknikkapitalism aktualiserats. De nationer som idag bedöms ha förutsättningar att på bredden dra nytta av den civila och militära teknikutvecklingens möjligheter är främst USA och Kina. Andra länder bedöms ha möjlighet att utveckla kvalificerade lösningar inom vissa teknikområden.

Militära trender

Den ökade stormaktskonkurrensen, men också spänningar regionalt, har redan i dag lett till satsningar på hård säkerhet, militär modernisering och ökade försvarsutgifter, samt kompetensspridning och vidareutveckling av kärnvapen och andra massförstörelsevapen. I en ny multilateral världsordning kommer vapen- och rustningskontroll att utgöra stora utmaningar. Risken för spridning av massförstörelsevapen och därtill kopplade teknologier till icke-statliga aktörer ökar.

Den nya tekniken med obemannade, i vissa fall autonoma, vapensystem och långräckviddiga precisionsvapen har förändrat uppfattningen om själva slagfältet som blir alltmer komplext och gränslöst mellan domäner. Krigföring har under de senaste decennierna utvecklats till att omfatta en kombination av militära och icke-militära medel, med påverkan över tid på samhällets alla delar och utsuddade gränser mellan krig och fred.

Samtidigt ser vi just nu ett storskaligt krig i Europa som till stor del bedrivs med modern teknik i kombination med äldre teknik, vilket ökar komplexiteten.

Modern teknik används i kombination med tidigare generationers plattformar och vikten av god ledning och logistik för framgångsrika operationer har visat sig vara fortsatt central.

Betydelsen och behovet av rymddomänen ökar både civilt och militärt. Rymdverksamhet blir allt viktigare för samhällsutveckling, ekonomi samt försvars- och säkerhetspolitik. Det finns en stark trend där allt fler stater ökar sin förmåga att skydda sin egen rymdinfrastruktur, med utveckling, upprustning av anti-satellit-vapen och andra vapensystem anpassade för rymden.

Stater behöver förhålla sig till teknikutvecklingen och kommersialiseringen av rymden, bland annat genom att ta tillvara möjligheten att ha förmåga till att utveckla och skjuta upp satelliter. Detta kan ge förutsättningar för robusta kommunikationsnät och god sensortäckning.

Bland övriga trender märks en ökad militarisering av cyberdomänen och informationsanvändning som vapen.

Samhällsutvecklingen i Sverige

Sverige har en av de snabbast växande befolkningarna i Europa till följd av ökad medellivslängd och immigration, samt är till en hög grad ett urbaniserat samhälle. Om säkerheten upprätthålls, välfärdssystemet levererar och ger människor frihet och möjligheter kommer tolerans för olikheter och förtroende både för systemet och för andra människor att vara högt. Vid misslyckad integration kan spänningar öka ytterligare mellan människor med olika nationella, kulturella och etniska bakgrunder. Ökande skillnader mellan storstadsområden och landsbygden i termer av utbildningsnivåer och skatteunderlag kan komma att utgöra utmaningar, särskilt när det gäller möjligheter till viktig samhällsservice. Sverige präglas, precis som stora delar av resten av Europa, av demografiska förändringar med en åldrande och allt mer multikulturell befolkning. Detta kan leda till utmaningar gällande landets sociala sammanhållning, där tilltro mellan individer och grupper, såväl som tilltro till samhällets institutioner kan påverkas.

Sverige har en hög nivå av digital sammankoppling med 4G över i stort sett hela landet. Trots osäkerhet kring hur den digitala sammankopplingen kommer att se ut vid en övergång till 5G och 6G är detta på många sätt en positiv utveckling, men leder även till ökande skillnader i media- och informationskonsumtion. Allt fler människor konsumerar nyheter och media med ett underliggande syfte, vilket kan öka skillnaderna när det gäller hur verkligheten uppfattas och vad människor anser viktigt. Detta kan även leda till ökande skillnader i kunskap och politiskt deltagande samt större åsiktspolarisering, allt eftersom gemensamma offentliga arenor krymper.

Sverige är starkt beroende av handel och är därmed beroende av den globala ekonomins utveckling. EU är Sveriges största handelspartner, andra viktiga handelspartner är Norge, Storbritannien, USA och Kina.

Handeln med Kina och andra asiatiska länder förväntas öka. Kapital från utländska investerare har blivit allt mer viktigt för svensk produktivitet. Trots cykliska ekonomiska svängningar är den långsiktiga trenden att investeringarna ökar. Flera kritiska råmaterial är viktiga för den svenska högteknologiska industrin. Att de flesta råmaterial produceras utanför EU betyder att tillgången i Europa kan bli begränsad av konkurrens och protektionism. I Sverige finns dock flera kritiska råmaterial som inte är utvunna, vilket innebär att Sveriges beroende kan vara betydligt lägre än inom EU:s genomsnitt.

Sverige är relativt tryggt och ett av de minst korrupta länderna i världen. Trots detta utgör organiserad brottslighet ett hot mot det svenska samhället och demokratin. Organiserad brottslighet utnyttjar förändringar och sårbarheter i det svenska samhället och dess legala system och aktörer opererar allt mer genom globala nätverk.

Klimatförändringarna antas påverka Sverige i form av extrema väder som stormar, översvämningar, längre perioder av värmeböljor med bränder och torka vilket i framtiden kan utgöra alltmer omfattande utmaningar för det svenska samhället. Delar av Sverige kommer även att utsättas för vattenbrist, vilket riskerar att påverka livsmedels- och energiproduktion. Sverige kan även komma att påverkas av klimatrelaterad migration.

2.1.2. Aktörer och regioner

USA

USA:s relativa globala inflytande minskar till följd av att framför allt Kina, men också andra aktörer ökar sitt inflytande. USA står också inför omfattande interna utmaningar, såsom en ökad politisk polarisering, misstro mot staten och dess centrala funktioner, en ekonomi som sett en kraftigt ökad ekonomisk ojämlikhet både geografiskt och mellan individer samt en expanderande hälsokris och olika former av extremväder. Hur dessa faktorer utvecklas i framtiden kommer att ha stor påverkan på landets säkerhetspolitiska prioriteringar. En annan viktig aspekt är USA:s demografiska utveckling där landets vita medelklass kan förlora sin dominerande ställning. Migrationsflöden från Syd- och Mellanamerika kan komma att påverka den historiskt starka kopplingen till Europa.

Även om USA står inför omfattande utmaningar förväntas landet fortsatt vara den främsta militära makten globalt. USA:s ekonomi är fortfarande stark och uthållig samt drivs av en på många sätt världsledande tekniksektor. Konkurrensen med Kina kommer att utgöra fokus för USA i alla maktdimensioner vilket kan komma att påverka prioriteringar inom andra områden, såväl politiska som geografiska. Den transatlantiska länken kommer med största sannolikhet att vidmakthållas så länge Ryssland utgör ett direkt hot mot Europa och därmed amerikanska intressen. I det sammanhanget utgör dock Nato enligt USA:s synsätt även ett medel i konkurrensen med Kina. USA:s främsta styrka jämfört med sina konkurrenter bedöms fortsatt vara landets attraktion som ledare av starka allianser och partnerskap.

Kina

Kinas ekonomiska, diplomatiska och militära inflytande kommer sannolikt att fortsätta öka och göra landet till en global maktspelare med potential att utmana USA:s ställning i det internationella systemet. Hur det kinesiska kommunistpartiet utvecklas de kommande decennierna kommer att ha avgörande betydelse för landets agerande och ställning internationellt, men är förknippat med osäkerheter. Kina står inför omfattande interna utmaningar såsom demografisk obalans, kraftigt ökad ekonomisk ojämlikhet, en eftersatt landsbygd, stort klimatavtryck och miljöförstöring parallellt med allmänt växande krav på välfärdsfunktioner som pension och äldreomsorg, hälso- och sjukvård, utbildning och en hållbar miljö. Kina behöver också hantera en övergång från en tillverkningsekonomi inriktad på export till en tjänsteekonomi, som dels har större kunskapsinnehåll, dels inriktas mer på inhemsk konsumtion. Kinas politiska system har sedan Xi Jinping blev generalsekreterare gått i en alltmer auktoritär riktning. Behovet av ett mer öppet samhälle som främjar en kunskapsbaserad ekonomi kan medföra nya politiska inriktningar efter Xi Jinping – något som också ägde rum efter Maos död. Det skulle också kunna leda till öppningar för nya relationer med USA och andra. Det finns dock risk att fortsatt repression leder till ekonomisk stagnation och interna spänningar som kan hota kommunistpartiets status.

Något som inte bedöms förändras är det kinesiska ledarskapets ambition att utveckla Kina till en ledande världsmakt med stöd av en stor och globalt utbredd ekonomi samt en stark försvarsmakt med kapacitet att skydda Kinas ekonomiska intressen och resursbehov regionalt. En återförening med Taiwan kommer fortsatt att ha hög prioritet. Kina bedöms inte heller komma att kompromissa när det gäller strategiskt viktiga områden i sitt närområde. Om Kinas ekonomi fortsätter att expandera antas det ekonomiska maktinstrumentet fortsätta växa i betydelse och ge Kina fördelar i framför allt regionala handelssamarbeten. Kinas roll globalt och i rymden kommer att öka efterhand där *The Belt and Road Initiative* (BRI) är ett exempel på Kinas ambitioner att säkerställa sina intressen. BRI bedöms även öka Kinas inflytande i Europa och Sveriges närområde. Länder som är ekonomiskt beroende av Kina kan komma att sluta upp bakom landet vid en möjlig konflikt.

Asien

Ekonomisk tillväxt samt ökad livslängd och utbildning kan på sikt leda till positiva samhälleliga förändringar i flera asiatiska länder. Den ökande handeln och det ömsesidiga beroendet ökar sannolikheten för stabilitet då benägenheten att lösa konflikter med våld kan minska. Asien kommer samtidigt att utgöra centrum för stormaktsrivalitet med USA och Kina i centrum. Det finns även flera faktorer som klimatförändringar, demografiska utmaningar, ekonomiska ojämlikheter och territoriella dispyter som riskerar att öka spänningarna.

Att Asiens kärnvapenstater även beräknas utöka och modernisera sina nukleära arsenaler hotar kärnvapenbalansen och säkerheten i Asien, speciellt med anledning av bestående spänningar mellan Indien, Pakistan och Kina samt osäkerheten kring Nordkoreas utveckling. Mot bakgrund av Asiens snabba utveckling inom teknikområdet, exempelvis Japan som centrum för högteknologi, Indiens utvecklade rymdförmågor samt Nordkoreas cyberförmågor, tar sig konflikter en annan karaktär. Nya maktblock kan också komma att utvecklas av asiatiska stater och påverka rådande maktbalans.

Mellanöstern och Nordafrika (Mena) samt Afrika söder om Sahara

Ett antal samverkande faktorer såsom befolkningstryck, klimatförändringar, brist på vatten och låg livsmedelssäkerhet, svaga stater, samt utdragna konflikter kommer med hög sannolikhet innebära att stora delar Mena och Afrika söder om Sahara förblir områden med omfattande och systematisk instabilitet.

Konkurrensen om strategiskt viktiga råvaror kommer sannolikt att öka samtidigt som Ryssland och Kina kan komma att utöka sitt inflytande. Instabilitet och brist på framtidsutsikter kommer fortsatt att utgöra en drivkraft för migration.

Samtidigt ska den ekonomiska utvecklingspotentialen i Afrika och Mellanöstern inte underskattas som dock beror på om ekonomierna kan bli mer diversifierade och avancerade, vilket också skulle leda till ökad stabilitet.

Ryssland

Den ryska invasionen av Ukraina har avsevärt ökat osäkerheten kring Rysslands framtid. De flesta bedömare är överens om att invasionen och de påföljande sanktionerna har försvagat landet. Oaktat ekonomisk och samhällslig utveckling kommer Ryssland med största sannolikhet fortsatt vara en makt med global påverkan tack vare platsen i säkerhetsrådet, dess kärnvapenarsenal och naturtillgångar – men också på grund av sina ”privata” säkerhetsföretag och kapaciteten att tillhandahålla militärt stöd. Oberoende av utgången av kriget i Ukraina antas Ryssland göra allt för att återskapa en betydande konventionell militär förmåga. Rysslands kärnvapeninnehav och andraslagsförmåga kommer fortsatt att ses som fundamental för statens överlevnad. Vidare antas Rysslands syn på världen, med USA och Väst som sin viktigaste strategiska konkurrent, inte förändras utan en genomgripande förändring av landets regim. Kriget i Ukraina har ökat Rysslands beroendeförhållande till Kina. Hur Kina väljer att hantera sin relation med Ryssland är en osäkerhet där ett närmare militärt samarbete är ett möjligt alternativ.

Rysslands interna utmaningar är omfattande. Klimatförändringar slår hårt mot den ryska livsmedelsproduktionen, de demografiska utmaningarna med en åldrande och krympande befolkning samt avfolkning av glesbygden påverkar ekonomin. Välfärdskostnader, eftersatta investeringar i infrastruktur, utbildning och beroendet av export av fossila bränslen fortsätter att långsiktigt underminera den ryska staten. Genomgripande förändringar i och av det rådande styret kommer att krävas för att vända den negativa utvecklingen.

Europa

Europa befinner sig i en instabil geostrategisk miljö. Maktförskjutningen från väst till öst försvagar även Europas ställning i världen. Den regelbaserade säkerhetsordningen som gemensamt system i Europa har upphört, vilken sedan Sovjetunionens upplösning inneburit att varje stat har rätt att fatta självständiga säkerhetspolitiska val. Rysslands aggressioner riktar sig inte bara mot Ukraina, utan mot hela den europeiska säkerhetsordningen och principen om staters suveränitet, samt mot Nato som allians. Det av Ryssland förespråkade systemet med intressesfärer skulle innebära en maktbalans som upprätthålls mellan stormakter genom militära medel.

Trots negativa trender, såsom ökad arbetslöshet och minskad produktionstillväxt, förväntas stora delar av Europas invånare fortsatt åtnjuta en högre genomsnittlig levnadsstandard jämfört med stora delar av resten av världen. Ökat antal äldre samt ökade kostnader för hantering av klimatpåverkan och militär säkerhet, i kombination med minskade skatteintäkter, sätter dock Europas välfärdssystem under hårt tryck. För första gången sedan andra världskrigets slut väntas barnen inte få det bättre ställt än sina föräldrar. Ökade samhällsklyftor, inom och mellan länder, utgör drivkrafter för civil och politisk oro samt samhällelig polarisering, vilket kan resultera i ökad nationalism och ifrågasättande av multilaterala samarbeten. Detta utgör i sin tur en belastning på samarbetet inom EU och indirekt Nato.

EU

Trots bakslag som Brexit är EU ett mycket framgångsrikt freds-, samarbets- och integrationsprojekt. Även om Rysslands invasion av Ukraina för tillfället har lett till stark sammanhållning mellan EU:s medlemsstater kan dock nationella särintressen, separatism, ideologiska värderingsskillnader och auktoritära tendenser långsiktigt leda till nya splittringar. Relationen mellan ett potentiellt mer säkerhetspolitiskt aktivt Tyskland och ett Frankrike med omfattande strukturella problem, är en viktig faktor för hur motorn i EU-samarbetet utvecklas. I grunden är EU:s förmåga att leverera välfärd avgörande för EU-medborgarnas stöd för samarbetet. En utveckling där EU-integrationen fördjupas ytterligare motiverat av de många utmaningarna är också möjlig.

Oaktat Natos ökade relevans finns fortsatt behov av utökad europeisk försvarsförmåga och flera EU-medlemsstater kommer sannolikt att fortsätta driva att EU utvecklar en autonom militär kapacitet. EU har i kraft av sin ekonomiska styrka potential att vara en betydligt mer aktiv global säkerhetspolitisk aktör än idag. Vidare väntas säkerhetssamarbetet mellan Storbritannien och EU att öka. Ukrainas framtida status i sin relation med EU är också en avgörande faktor för Europas framtida geostrategiska landskap.

Nato

Med det utökade hotet från ett militärt aggressivt Ryssland har den transatlantiska länken stärkts och återupplivats, bland annat med förstärkt styrkenärvaro i östra Europa. De tidigare alliansfria staterna Sverige och Finland har sökt medlemskap, och USA har åter förstärkt sitt fokus på Nato och Europa. Natos medlemsstater har generellt utökat sina försvarsutgifter men kommer att fortsatt vara starkt beroende av USA:s strategiska förmågor – och därmed dess framtida säkerhetspolitiska prioriteringar. Som tidigare nämnts leder stormaktskonkurrensen mellan USA och Kina till ett ökat amerikanskt fokus mot Asien. Splittring inom EU och auktoritära tendenser i vissa medlemsstater kan också komma att påverka alliansens sammanhållning.

Arktis

Utvecklingen beträffande resursutvinning och mer tillgängliga transoceana farleder kommer att få en betydande inverkan på Arktis och säkerheten i arktiska stater. Den befintliga relationen mellan arktiska kuststater består till stor del av samarbete. Situationen kan dock förändras snabbt. Rysslands militära och civila uppbyggnad i regionen väntas fortsätta och därmed öka militariseringen. Rysslands invasion av Ukraina samt efterföljande paus i arbetet i det arktiska rådet kan stärka denna bild och ha en långsiktig negativ inverkan på stabiliteten och säkerheten i regionen. En förklaring till att Ryssland stärker sina militära förmågor i regionen är det faktum att den största delen av den ryska flottan är baserad i Arktis. Moskva är särskilt oroat över den nukleära andraslagsförmågan, vilken fortsatt kommer vara central i rysk militärstrategi genom Bastion-konceptet⁵. Finlands Nato-medlemskap förlänger Natos gräns som går mycket nära den för Ryssland viktigaste militärresursen, vilket riskerar att ytterligare öka militarisering och stormaktskonkurrens i Sveriges närområde.

Nordostpassagen kommer sannolikt också att användas av Ryssland efter 2030 som ett geopolitiskt maktmedel för att maximera både inflytande och ekonomisk vinst. Det intensifierade rysk-kinesiska partnerskapet om energikutvinningen i regionen kan, vare sig det rör sig om ett djupgående samarbete eller en temporär nyttobaserad relation, få långtgående konsekvenser för Arktis.

Norden

De kulturellt sammanflätade nordiska länderna med sina starka ekonomier och resursrikedom utgör en stabil grund för ett konstruktivt och starkt samarbete. Nordens geostrategiska betydelse har ökat och säkerhetspolitiskt förändrats av Finlands och Sveriges Nato-medlemskap. Ett mer omfattande nordiskt samarbete, både i Arktis och Östersjöregionen kommer sannolikt att stärka både Nato och EU.

⁵ Koncept för rysk andraslagsförmåga med strategiska kärnvapen

Baltikum

De tre baltiska staterna delar sitt post-sovjetiska arv och snabba integration med väst. Staternas geostrategiska position längs med Natos östra flank medför att hotet från Ryssland är närvarande över tid. Litauens smala gräns mot Polen, även kallad Suwalkikorridoren, är av särskilt ryskt intresse då den för Ryssland möjliggör att via Belarus nå exklaven Kaliningrad. Landremsan som binder samman de tre baltiska staterna med Natos östra flank utgör den enda landförbindelsen och väntas fortsatt vara av strategisk betydelse för försvaret av Baltikum.

Privata aktörer

En hörnsten i det internationella systemet är de statliga aktörerna, vilka historiskt har innehaft makt- och våldsmonopolet. Detta förhållande har under lång tid förändrats till att omfatta fler aktörer. Det finns idag flera företag (t.o.m. enskilda individer) som exempelvis Meta⁶, som kan utmana stater ekonomiskt. Genom ägande kan stater utöva kontroll över företag, ett sådant exempel är Kina och Alibaba⁷. Det finns även företag som erbjuder militära tjänster vilket kan ge företag och privatpersoner en militär förmåga som tidigare varit förbehållet stater. Parallellt med dessa nya aktörer så kommer de gränsöverskridande kriminella organisationerna fortsatt finnas kvar och utmana säkerheten.

2.2. Operationsmiljö

Föreliggande kapitel syftar till att redogöra hur operationsmiljön för svenska förband kan utvecklas under kommande decennier. Operationsmiljön utgörs bland annat av den fysiska miljön inklusive geografi och det omkringliggande samhället, informationsmiljön, hotaktörer och deras uppträdande, allierade och partner, teknik inklusive hotaktörers materiel samt specifika utmaningar inom olika domäner och miljöer. Operationsmiljön är i detta sammanhang en bred och principiell beskrivning som ska utgöra grund för framtida försvarsmaktskoncept och bygger på beskrivningen av trender och aktörer i föregående kapitel. För att utforma eller värdera en framtida försvarsmaktsstruktur, enskilda krigsförband eller materielsystem, kompletteras operationsmiljön med hotbild och motståndarbeskrivning, som innehåller en mer detaljerad beskrivning av en möjlig motståndares resurser och uppträdande.

De olika faktorer som ingår i operationsmiljön förändras över tid och är beroende av varandra, exempelvis genom kopplingen geografiskt område och uppsättning hotaktörer samt typ av materiel som används. En del faktorer förändras långsamt, som exempelvis geografin, medan andra faktorer kan ändras snabbt, exempelvis hotaktörers uppträdande när de upptäckt en (ny) sårbarhet hos sin motståndare.

⁶ Meta är ett multinationellt förvaltningsbolag som äger bl.a. Facebook och Instagram.

⁷ Alibaba är ett kinesiskt it-konglomerat med tjänster som *business to business online* och sökmotorer för shopping.

Duellen mellan medel och motmedel, annan teknik- och doktrinutveckling, är alla faktorer som också påverkar operationsmiljön.

Operationsmiljön påverkas inte bara av utvecklingen hos hotaktörer utan även av Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska vägval, eftersom dessa påverkar i vilka geografiska områden svenska förband kommer att nyttjas, vilka allierade och partner som finns i dessa områden samt vilka hotaktörer som förekommer där. Sverige som allierad, prioriteringen av nationellt försvar och försvar av alliansen, samt Rysslands agerande under senare år har därför alla använts som ingångsvärde i beskrivningen av operationsmiljön.

2.2.1. Fysisk miljö

Den fysiska miljön som en del av operationsmiljön inkluderar geografiska förhållanden och fysiska aspekter av det omkringliggande samhället, inklusive byggnader och infrastruktur.

Den fysiska miljön i Sveriges närområde är mycket varierad, med skilda förhållanden gällande klimat, topografi och befolkningstäthet. Vissa svenska och nordiska miljöer ställer speciella krav på krigsförbanden, exempelvis arktisk miljö i allmänhet (särskilt vintertid), vägfattig arktisk och subarktisk miljö, skärgårdsmiljö och bräckvattenförhållanden i Östersjön. Förband från allierade länder, särskilt de som inte är från närområdet, kommer i varierande utsträckning att vara anpassade till dessa miljöer. Urbaniserad miljö utgör ett allt mer betydelsefullt inslag i operationsmiljön, dels på grund av den ökade urbaniseringen, dels på grund av att Ryssland och andra motståndare i samband med krig och andra konflikter kan förväntas utnyttja alla sårbarheter utan hänsyn till koncentrationer av civilbefolkning.

Teknikutveckling och den snabba utvecklingen av informationsmiljön och cyberdomänen gör att Sverige kan utsättas för direkta hot och attacker oavsett geografisk närhet och avstånd. Informationsmiljön är helt avgörande för vår ekonomi, bärande samhällsfunktioner och förmågan att försvara oss och kan i det perspektivet vara betydligt viktigare att försvara än geografisk terräng.

Konsekvenser av klimatförändringar

Klimatet och väder har alltid påverkat militära operationer. Klimatförändringarna kan påverka operationsmiljön direkt genom exempelvis extremväder och avsmältning vid polerna, men också indirekt genom påverkan på den geopolitiska miljön och därmed på konfliktrisker i olika områden.

Extremväder, så som ökad nederbörd bedöms öka på sikt och därmed påverka operationsmiljön. Rörlighet på marken och nyttjande av befintlig infrastruktur, logistik och övningsverksamhet kan hämmas av bland annat stora översvämningar och minskad tjäle under vinterhalvåret. Även verkan och spaning kan förväntas bli påverkat av ett förändrat klimat, bland annat genom att sensorer och satellitspaning påverkas och begränsas av dimma, molnighet, förändrad

växtlighet eller kraftig nederbörd. Samtidigt skulle framtidens teknikutveckling kunna användas för att minska väderberoendet i vissa avseenden hos de system som utvecklas. Även infrastruktur utsätts för nya utmaningar i takt med klimatförändringarna, bland annat kopplat till markstabilitet, längre vegetationsperioder, kapacitet i vattenförsörjning och översvämningar. Klimatförändringarna kommer sannolikt att leda till ett ökat antal fredstida kriser till följd av extremväder, vilket innebär behov av en väl utarbetad samhällsplanering, samordning av resurser samt upprättande av riskhanteringsplaner. Ett ökat behov av och fokus på att hantera klimatrelaterade kriser kan komma att påverka samhällets möjligheter att stödja Försvarsmakten under gränsen för väpnat angrepp.

Havsbotten

Exploatering av naturresurser och den känsliga infrastrukturen på havsbotten är ett växande säkerhetsproblem. Havsbotten är en transportled för information som samtidigt är rik på naturresurser. Stormakter och flera med dem satsar på att utveckla förmågan till operationer på havsbotten som hotar känslig infrastruktur. Utmaningar är framför allt begränsningar i maritima lagar, exempelvis Förenta nationernas havsrättskonvention (UNCLOS⁸), och den stora möjligheten att genomföra dolda och förnekbara aktiviteter.

Krigföring på havsbotten syftar främst till att sabotera eller förstöra viktig infrastruktur som kraftkablar, fiberkablar och pipelines, eller förhindra utvinning av naturresurser. Digitaliseringen gör samhället mycket sårbart för störningar i el- eller it-nät, varför infrastruktur på havsbotten blir skyddsvärd. En aktör som vill utöva påtryckningar på Sverige kan få stor påverkan genom att bryta tillgång till el eller sabotera internetuppkopplingen, utan att öppet behöva använda militära medel.

2.2.2. Hotaktörer och deras uppträdande

Rysslands förmåga att genomföra militära angrepp mot Sverige väntas fortsatt utgöra den dimensionerande hotbilden för Försvarsmaktens utformning.

Ryssland har uppvisat en låg tröskel för användning av olika våldsmedel för politiska syften. I sitt agerande i Ukraina, liksom i Tjetjenien och Syrien, har Ryssland visat sig mer eller mindre likgiltigt inför krigets lagar, civila dödsoffer och egna militära förluster, vilket bör utgöra grund för bedömningar kring Rysslands framtida agerande. Trots svårigheter i krigföringen i Ukraina har Ryssland en kraftfull konventionell militär förmåga samt en robust kärnvapenarsenal som fortsatt kommer att utgöra den strategiska kärnan. Aktiviteter som undergräver staters, framför allt tidigare sovjetstater, territoriella integritet och suveränitet samt nyttjandet av frusna konflikter bedöms fortsatt användas i syfte att blockera västligt inflytande och öka ryskt inflytande.

⁸ United Nations Convention on the Law of the Sea

Hotet från Ryssland är beroende av hur Rysslands politiska styre, militära förmåga, ekonomi och inre sammanhållning utvecklas. Det konkreta innehållet i det framtida militära hotet kommer att påverkas av vilka slutsatser som Ryssland drar av kriget i Ukraina. En framtida regimförändring i positiv riktning skulle dock inte avskryva Ryssland som ett militärt hot mot Sveriges närområde, eftersom risken för auktoritära bakslag och militär revanschism skulle finnas kvar i årtionden.

Ryssland och andra länder som kan utgöra hot mot Natoländer har en omfattande förmåga inom missilområdet, från raketartilleri, markrobotar och kryssningsrobotar till interkontinentala ballistiska robotar. Hotbilden ökar ytterligare genom införande av hypersoniska robotar som både färdas med mycket hög hastighet och samtidigt är styrbara. Försvar mot dessa typer av vapen är i många fall tekniskt komplicerat och resurskrävande, samt beroende av underrättelseinformation, i vissa fall från satelliter. Robotförsvar kommer därför fortsatt att behöva vara föremål för internationella samarbeten.

Närområdets ökande geopolitiska och militärstrategiska betydelse innebär att även andra länder än Ryssland, exempelvis Kina, kan utgöra ett säkerhetshot mot Sveriges närområde inom sektorer som telekommunikation, rymd och cyber. Kinas påverkan på svensk och europeisk säkerhet förväntas växa. Kinas strategiska och internationella agerande innebär både möjligheter och utmaningar, vilka skiljer sig från utmaningar kopplade till Ryssland. På lång sikt kan Kina komma att projicera konventionell militär makt globalt.

Utöver konventionella militära- och cyberhot samt påverkansoperationer finns även hot mot Sverige, närområdet och Europa som utgörs av exempelvis terrorism, extremism och organiserad brottslighet. Dessa hot kan ha sitt ursprung hos såväl statliga som icke-statliga aktörer. Statliga aktörer kan använda dessa metoder som komplement till militära maktmedel. Sverige, Nato och EU kommer att behöva hantera sådana hot, parallellt med militära hot från Ryssland och säkerhetshot från Kina. Karaktären hos dessa hot kommer att variera över tid beroende på teknik- och samhällsutveckling samt antagonisters målsättning.

Rysslands agerande i Ukraina

I angreppet på Ukraina har Ryssland visat sig villigt att ta stora risker och agera utan hänsyn till krigets lagar och konsekvenser för civilbefolkningen i operationsområdet. Ryssland har också visat sig överskatta sin egen militära förmåga och ta begränsad hänsyn till politiska och ekonomiska konsekvenser för det egna landet. Det innebär att ryskt militärt agerande i olika scenarier måste bedömas mot en mycket hög riskbenägenhet, som med ett västligt politiskt synsätt kan förefalla irrationell.

Ryska militära operationer med begränsad sannolikhet till framgång, åtminstone enligt västlig bedömning, och med risk för stora förluster hos de egna förbanden, kan därför inte uteslutas om en framgång skulle bedömas värdefull för Ryssland.

Detta är ett ingångsvärde att beakta avseende hot mot Sveriges territorium och närområdet.

Ryssland kommer med största sannolikhet att dra lärdomar av vad som fungerar väl och mindre väl i kriget mot Ukraina. Det finns därför all anledning att tro att Ryssland kommer att kunna åtgärda många av bristerna på några års sikt. Eftersom de väpnade styrkorna är högt prioriterade i Ryssland kommer det att avdelas stora resurser för detta, även i en situation där Rysslands ekonomi har omfattande problem. Därför kan inte den framtida utformningen av Sveriges försvar bygga på antagandet att ryska brister år 2022 kvarstår på längre sikt.

Kriget i Ukraina visar på en ökad komplexitet i krigföringen, där traditionella inslag som ostyrd artilleriammunition och fältbefästningar existerar sida vid sida med moderna inslag som användning av civila drönare och nyttjande av sociala medier för att höja moralen och få internationellt stöd. Hela denna komplexitet måste kunna hanteras i alla konfliktnivåer över tid. Ryssland och andra stater kommer fortsatt att parallellt använda olika maktinstrument beroende på vad som bedöms krävas för att uppnå de politiska målsättningarna. Valet av metoder kommer att anpassas beroende på vilka sårbarheter som en motståndare har i samhället som helhet. Dessa metoder kan vara dolda och förnekbara samt kunna användas oberoende av geografiskt avstånd.

2.2.3. Teknikutvecklingens inverkan på operationsmiljön

Den framtida operationsmiljön kommer i hög grad att påverkas av teknikutvecklingen. Inom flera områden går utvecklingen så snabbt att konsekvenserna på längre sikt är svåra att förutsäga och att det därför är svårt att ge konkreta exempel på framtida, enskilda tekniska system. Inom ett flertal områden förutspås teknikutvecklingen dock påverka och till del förändra operationsmiljön.

Digitaliseringen medger att allt fler system kopplas samman och kan bidra till bättre situationsförståelse, över tid och på samtliga ledningsnivåer. Det medger även snabbare tillgång till beslutsunderlag och lägesbilder. Människans roll i digitaliserade system kommer att kvarstå men troligen förändras, exempelvis i relation till tidskritiska moment. Människan är både en länk och en aktör i nätverk och får framöver bättre tillgång till information och kommunikationsverktyg. Digitala medier förändrar spelreglerna för hur information sprids och vikten av källkritik ökar. Aktörer kan snabbt skicka ut budskap och nå stora delar av befolkningar på kort tid.

Genom mänsklig förstärkning kan människans naturliga förmåga förstärkas eller utvecklas. En rad olika tekniker och tillämpningar kan bidra till förstärkning, men tidpunkter för införande och grad av osäkerhet varierar liksom hur problematiska dessa åtgärder är rent etiskt. Viktiga militära tillämpningar är förbättrad fysisk och kognitiv förmåga.

De forskningsresultat som används för att förstärka soldatens förmåga kan även användas för att nå ett förbättrat medicinskt omhändertagande och preventiv behandling. Även möjligheter till träning och utbildning kan utvecklas t.ex. genom ökad användning av VR/AR-teknik⁹.

Framtidens plattformar kan förväntas vara exempel på hur kombinationer av teknik skapar möjligheter, genom att konstrueras med nya material och utvecklade tillverkningsmetoder, som exempelvis ger lägre vikt, bättre skydd och signaturgenskaper samt utrustas med sensorer som lättare kan upptäcka mål. Miniatyrisering, artificiell intelligens (AI) och utvecklingen inom energi- och sensorområdena kommer exempelvis att möjliggöra små autonoma system med längre uthållighet som kan spana i alla fysiska domäner.

På sikt kommer bemannade, obemannade och autonoma system att agera tillsammans i allt större utsträckning. I ett obemannat eller autonomt markstridsfordon behöver ingen besättning skyddas. Då kan fordonet göras mindre, lättare och ges större rörlighet. På samma sätt behöver en obemannad eller autonom farkost på luft- eller sjödomänerna inte begränsas av de krafter en människa tål utan kan färdas i hastigheter och mönster som inte är möjliga för en bemannad farkost.

Införandet av uppkopplade soldater, sensor- eller vapenbärande autonoma system med mera ställer stora krav på ledningssystem. Tekniska system ger mot år 2045 möjlighet till autonoma beslut, även för verkan. Vilken grad av autonomi som accepteras i tidskritiska situationer är något som måste bestämmas i förväg. En ytterligare utmaning är den förmodat stora mängden data som ska hanteras på ett säkert och effektivt sätt.

Telekrigsförmåga är fortsatt en central del i konflikter. Ny teknik i sensor-, informations- och ledningssystem kommer att mötas av motsvarande utveckling för att exploatera svagheter i dessa system i syfte att degradera, vilseleda eller helt slå ut dem. Användning av mikrovågssystem, *High Power Microwaves* (HPM), för att påverka eller förstöra elektroniska komponenter innebär ett ökande hot för totalförsvaret som helhet. Sårbarheter finns hos små och oskyddade sensorer, till exempel mobiltelefoner och *Internet of things* (IoT), i otillräckligt skärmda målsökarsystem, i trådlös kommunikation samt i annan civil infrastruktur.

Framtida sensorer och sensornätverk kommer att ställa allt högre krav på såväl signaturanpassning som övriga delar i förbandens och systemens skydd. Allt fler sensorer ökar både möjlighet och risk för upptäckt, men ger även möjlighet till ökad precision vid bekämpning. En viktig fråga är om den framtida sensorutvecklingen kan minska eller till och med eliminera fördelarna med smygtekniken genom utveckling av sensorsystem som spanar inom flera frekvensområden kombinerade med avancerad databearbetning.

⁹ *Virtual reality/augmented reality*

Nya material kommer också att möjliggöra ett allt effektivare kamouflage, som kan möta allt mer kvalificerade multispektrala sensorsystem. Således kvarstår här duellen mellan medel och motmedel.

Hot om strategisk avskräckning med kärnvapen har varit en realitet sedan andra världskrigets slut. Under senare år har kärnvapen med ”mindre” laddning, så kallade taktiska kärnvapen, införts, vilket riskerar att sänka tröskeln för användning av kärnvapen.

Vapensystem med höga hastigheter, till exempel hypersoniska vapen, innebär att tiden för att upptäcka och bekämpa vapensystemen blir mycket kortare än idag. Vissa hypersoniska vapen är redan operativa och ytterligare är under införande. Den höga hastigheten och anflygningsbanornas form minskar tiden för bekämpning. Detta kan kräva utvecklade sensor- och ledningssystem i kombination med ett autonomt beslutsfattande om motverkan.

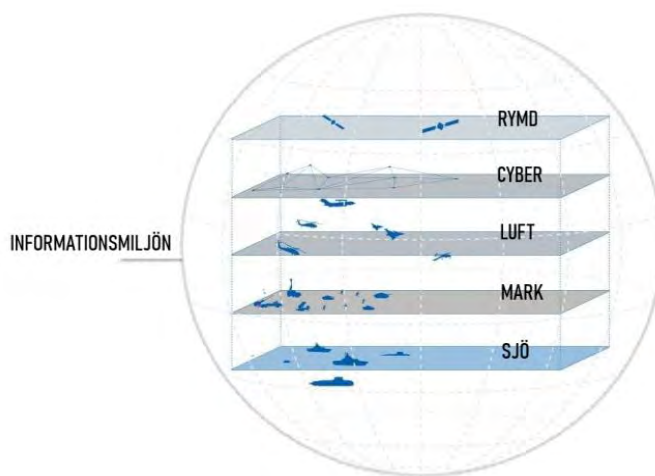
Laser används inte bara för spaning och avståndsmätning utan även för vapentillämpningar. Tillämpningsfokus för laservapen har skiftat från strategiska till mer taktiska tillämpningar som mark- eller fartygsbaserat luftförsvar med verkan mot mål som granater, raketer och mindre UAV:er.

Kvantteknik kan inom de närmaste decennierna få sitt stora genombrott. Försvars- och säkerhetssystem kommer att påverkas av kvantdatorer, men hur är ännu svårbedömt. Det är exempelvis områden som optimering och ingenjörsmässig design av nya material med tidigare okända egenskaper som förmodas komma att påverkas av utvecklingen av kvantdatorer. Andra intressanta tillämpningar av kvantteknologi finns inom sensorområdet, tids- och positioneringssystem samt kryptoteknik.

2.2.4. Specifika utmaningar inom domäner och miljöer

Övergripande består operationsmiljön av fem domäner, det elektromagnetiska spektrumet, informationsmiljön samt aktörer. Den fysiska miljön består av markdomänen, sjödomänen, luftdomänen, rymddomänen och cyberdomänen, där den senare är både fysisk och virtuell. Cyberdomänen och det elektromagnetiska spektrumet utbreder sig i hela operationsmiljön.

Operationsmiljöns domäner

En framgångsfaktor ur ett operationsmiljöperspektiv bedöms vara förmågan att synkronisera multidomänförmågor för att uppnå synergier, vilka skapas när fler stridskrafter samordnas i samma domän eller när samordning av försvarsgrenar och stridskrafter sker mot ett gemensamt mål från flera domäner. En annan är förmågan att kontrollera information och narrativ i samband med konflikt. Förmågan till integrering mellan försvarsgrenar och stridskrafter samt samordning med allierade och partner är en grundförutsättning för gemensamma operationer.

Samtliga domäner har sina egna specifika utmaningar inför framtiden, vilket illustreras nedan med några exempel. Hot från långräckviddig precisionsbekämpning och svårigheter att åstadkomma ett heltäckande försvar mot långräckviddiga robothot skapar utmaningar för markförbandens uppträdande och taktik. Ökade handelsflöden i regionen kan försvåra en redan komplex situationsförståelse. Möjligheterna att kombinera sensorer kommer att utmana möjligheterna till dolt uppträdande både på marken, till sjöss och i luften. Ökad övervakning från rymden ökar denna utmaning ytterligare. Större vapenräckvidder, högre anflygningshastigheter och ökad signaturanpassning ställer allt högre krav på sensorkedjan. Allt fler obemannade plattformar skapar utmaningar inom bland annat koordinering i luftrummet och i att upptäcka och bekämpa små plattformar. Nya hot mot satelliter och rymdbaserade system skapar utmaningar för tillgång till rymdbaserade tjänster för exempelvis navigation och kommunikation.

Den snabba utvecklingen inom informationsteknologi skapar utmaningar både när det gäller att hinna utveckla cyberförmågor tillräckligt snabbt och att nyttja de nya möjligheterna samtidigt som säkerhet vidmakthålls. Operationer kommer att behöva genomföras i telestörd miljö där direkt ledning saknas. Dessutom kan frekvenstilldelning och störningar på militära frekvenser skapa begränsningar. I informationsmiljön pågår ständigt en kamp att påverka förtroende och försvarsvilja och det är en utmaning att nå fram genom mediebruset. Det är även en utmaning att kombinera effekter från informationsmiljön med fysiska verkansmedel till följd av en ökad hastighet och informationsmängd.

2.3. Konsekvenser

2.3.1. Säkerhetspolitiska implikationer

Sammanfattningsvis är det Försvarsmaktens bedömning att de närmaste decennierna kommer att präglas av stormaktsrivaliteten mellan USA och Kina, regionala spänningar samt omfattande påverkan från klimatförändringar och omvandlingen av den globala ekonomin. Det pågående kriget i Ukraina, och västvärldens reaktioner på kriget, är den enskilt viktigaste händelsen när det gäller europeisk utveckling sedan det kalla krigets slut. Kriget och dess följder kommer att få stor påverkan på försvars- och säkerhetspolitik i Europa under lång tid.

Det ryska angreppet den 24 februari 2022 utgjorde en fortsättning i större skala, med större hänsynslöshet, på det angrepp som Ryssland inledde 2014 genom den illegala annekteringen av Krim och agerandet i sydöstra Ukraina. Rysslands ambitioner att i grunden ändra den europeiska säkerhetsordningen, och att i detta syfte använda militär styrka, framgick redan i samband med det ryska angreppet på Georgien 2008. Det var dock först i samband med det ryska angreppet 2022 som västvärlden enades om en tydlig och kännbar samordnad motreaktion.

Kriget i Ukraina kan leda till att medelstora stater med kärnvapen troligen blir mindre benägna att avstå från kärnvapen, dels eftersom Ryssland inte respekterade de säkerhetsgarantier som Ukraina gavs i samband med att de avstod från sina tidigare sovjetiska kärnvapen, dels på grund av uppfattningen att kärnvapenavskräckningen spelat roll i att hindra en spridning av kriget. Kärnvapenavskräckning, både riktad mot andra stormakter och mot medelstora stater med konstaterade eller befarade kärnvapeninnehav, kommer därför att utgöra ett fortsatt inslag i den globala säkerhetspolitiken.

Ryssland kommer sannolikt att utgöra en säkerhetsutmaning och ett militärt hot mot sina närmaste grannländer, särskilt mot de länder som Ryssland anser ingår i sin intressesfär och främst de som tidigare var en del av Sovjetunionen och har en ryskspråkig minoritet. Flera av dessa länder ligger i Sveriges närområde. Närområdets geopolitiska och militärstrategiska betydelse innebär att även andra länder än Ryssland, bland annat Kina, kan utgöra ett säkerhetshot mot Sveriges närområde, exempelvis genom cyberhot, påverkansoperationer och närvaro i Arktis.

Vidare är relationen mellan Kina och Ryssland av stort intresse men ytterst bedöms det dock vara Kina som bestämmer om landet har mer att vinna på en parallell världsordning eller att revidera den etablerade världsordningen. Hur stormaktsrivaliteten, potentiella stormakter och stormaktsblock utvecklas kommer att bli avgörande för både global och svensk säkerhet.

Kina har ökande geopolitiska ambitioner och kan utgöra ett fortsatt säkerhetshot, men inte ett konventionellt militärt hot, i Europa. Kina förväntas ha ett fortsatt stort strategiskt intresse av Arktis, liksom tillgång till svensk högteknologi. Det kan ligga i både Europas och Kinas ekonomiska intresse att det ekonomiska utbytet inte störs allt för mycket av rivaliteten mellan Kina och USA. Kinas rivalitet med USA kan göra att USA och många av USA:s allierade begränsas till andra delar av världen.

USA har intressen i stora delar av världen och kan långsiktigt komma att fokusera mer på hot från Kina än från Ryssland. Den politiska och demografiska polariseringen i USA gör också att det kan ske snabba skiftningar i säkerhetspolitiken och i relationen mellan USA och Europa. En mer isolationistisk hållning kan inte uteslutas.

Storbritannien kommer, även om landet lämnat EU, fortsatt att ha intresse av en nära relation till övriga Europa inom såväl ekonomi och teknologiförsörjning som säkerhet i rollen som ledande europeisk militärmakt. Genom sitt geografiska läge, säkerhetspolitiska tradition och sin plats i FN:s säkerhetsråd är Storbritannien ett av de länder som sett mest allvarligt på Rysslands agerande. Mot bakgrund av detta kan Storbritannien förväntas ge fortsatt hög prioritet åt säkerhetssituationen i norra Europa och Arktis. Tyskland har gjort en säkerhets- och försvarspolitik omsvängning med kraftigt ökade försvarssatsningar. I kombination med fortsatt säkerhetspolitisk aktivism kan Tyskland bli en betydligt tyngre aktör inom europeisk säkerhet. Genom sitt kärnvapeninnehav och sin plats i FN:s säkerhetsråd spelar Frankrike en avgörande roll för EU:s framtida utveckling och för säkerhetssituationen i Europa.

Flera europeiska länder, inte minst Tyskland, kommer att stärka sitt försvar under kommande år genom ökning av dess försvarssatsningar. På grund av de stora bristerna i utgångsläget samt stora kostnader och ledtider som krävs för att bygga upp militär förmåga, kommer dessa länders förmåga att öka långsamt. Europa kommer därför under överskådlig tid att vara beroende av USA för att försvara sig mot mer omfattande och kvalificerade militära hot. På sikt kommer dock Europa att bli väsentligt bättre på egen hand att kunna genomföra större militära operationer.

Det finns stor osäkerhet kring den rådande världsordningen gällande de viktigaste aktörerna och relationerna dem emellan. Detta gäller inte minst eftersom stora förändringar i ekonomisk och politisk styrka förväntas under kommande decennier. För närvarande är spänningsnivån hög på grund av kriget i Ukraina.

Snabba växlingar i internationell spänning kan förväntas framöver, perioder av positiv utveckling och ökat samarbete kan förekomma, men snabbt växla till motsatsen. Osäkerheten i sig innebär att risken för regionala väpnade konflikter är hög eftersom aktörer kan missbedöma varandras avsikter.

2.3.2. Krigets nya karaktär

De trender, aktörer och regioner, samt den operationsmiljö och de hotaktörer som beskrivits ovan illustrerar ett skifte i krigets karaktär. Den globala och regionala konfliktnivån ligger på en betydligt högre nivå än tidigare. En motståndare kan genomföra en mängd olika former av attacker, provokationer, påverkansoperationer och sabotage över tid. Dessa kan pågå under en mycket lång tid och syftar till att destabilisera staters uthållighet och motståndskraft som en del i att påtvinga sin vilja. Eskalering och de-eskalering används som ett verktyg för att skapa osäkerhet i underrättelsehänseende och skapa splittring i samhället, dels mellan beslutsfattare och medborgare, såväl enskilda som grupper samt mellan civila och militära aktörer. Parallellt med militära åtgärder använder en motståndare diplomatiska och ekonomiska åtgärder. Dessa kan även kopplas samman med påverkans- och cyberoperationer, vilka utsätter hela samhället för ansträngningar.

I ljuset av de globala trenderna ökar risken ytterligare för militär, ekonomisk och politisk påverkan på Sverige. Kvalificerade statliga och icke-statliga aktörer söker efter sårbarheter i hela vårt samhälle utan att skilja på vad som är militärt eller civilt, privat eller offentligt. Länder som Ryssland och Kina kan tänkas använda en bred palett av verktyg för att främja sina intressen. Metoderna kommer ofta att vara dolda och förnekbara och betydelsen av geografiskt avstånd kommer att minska.

Konfliktintensitet i krigets nya karaktär.

Denna förändring kan förenklat illustreras med en beskrivning av konfliktintensitet. Figuren ovan ska ses som ett exempel på händelser och konfliktintensitet, snarare än skeden inför och under en konflikt. En konflikt ligger över tid antingen under eller precis över gränsen för vad vi skulle anse vara ett väpnat angrepp, men kan också övergå till ett kortare högintensivt angrepp eller en längre väpnad konflikt likt den nu pågående i Ukraina.

2.3.3. Implikationer för Försvarsmakten

Det ligger i Sveriges intresse att slå vakt om Nato och EU:s sammanhållning och att säkerhetsutmaningarna i Sveriges närområde fortsatt står högt på båda organisationers agenda. EU kompletterar Nato genom förmågebyggande, främst avseende forskning, utveckling och den europeiska försvarsindustriella basen. EU fyller även en viktig roll i att hantera andra utmaningar än de rent militära, också globalt, och bör stärkas i denna roll i syfte att över tid hantera aktiviteter under gränsen för väpnat angrepp, samordnat med Natos hantering av militära hot. Sverige bör säkerställa sin roll som aktiv allierad som konstruktivt deltar i alliansen genom att uppfylla sina åtaganden genom att ha moderna, interoperabla och insatsberedda krigsförband och ett aktivt samarbete med grannländerna.

Med ett starkt och välfungerande Nato, inklusive en välfungerande transatlantisk länk där USA bidrar aktivt till Europas säkerhet och EU kompletterar Nato på säkerhetsområdet, ges goda förutsättningar att möta det militära hot och de säkerhetsutmaningar som Ryssland utgör mot Sveriges närområde. Sveriges roll som allierad i Nato bidrar därför till den krigsavhållande effekten i Sveriges närområde.

Som allierad måste Sverige kunna delta i försvaret av Nato-allierades territorium som en del av det kollektiva försvaret i enlighet med artikel 5 i det Nordatlantiska fördraget. För att värna säkerheten i Sveriges närområde bör Sverige snabbt och med hög ambitionsnivå kunna delta i försvaret av allierades territorium. Detta bör kunna genomföras som en del av det kollektiva försvaret och genom andra bi- och multilaterala operationer. Denna typ av operationer måste kunna ske uthålligt.

Det ligger också i Sveriges intresse att närområdet har ett trovärdigt försvar och att Nato har förmågan att hantera övriga säkerhetsutmaningar. Detta även om sammanhållningen inom Nato och EU skulle försämrats i framtiden, alternativt att beslut blockeras, eller om några av Natos större medlemsländer skulle fokusera på säkerhetsutmaningar i andra delar av världen. Behovet av att förstärka den grundläggande förmågan till väpnad strid, samt att kunna verka i hela landet, kvarstår alltså. Bilateral och multilateral överenskommelser, och andra former av samarbete bör därför användas inom ramen Nato, och bör omfatta såväl länder i närområdet som andra prioriterade partner som exempelvis USA och Storbritannien. Dessa överenskommelser och samarbeten bidrar även till att underlätta det praktiska samarbetet inom Nato. Försvaret av Sverige och närområdet bör inte ha kritiska beroenden av förmågor från en enskild allianspartner.

Sverige måste även som allierad fortsatt ha en grundläggande förmåga att kunna möta angrepp och försvara sitt territorium. Detta kräver ett starkt försvar med tillräcklig förmågebredd. Detta försvar måste kunna hantera hot och angrepp såväl över som under gränsen för väpnat angrepp.

Jämfört med den försvarspolitiska inriktning som gäller sedan tidigare, pekar medlemskapet i alliansen på ett ökat behov av krigsförband för bilaterala och multilaterala operationer som har beredskap för att snabbt förstärka inom alliansen. Vidare ska krigsförbanden uthålligt kunna användas för kollektivt försvar. Logistik- och ledningsfunktionerna behöver också vara utformade för att kunna ge värdlandsstöd till anländande förband, likväl som att kunna stödja förband insatta på allierades territorium under lång tid.

Ambitionen att förstärka den grundläggande försvarsförmågan, inklusive förmåga att kunna verka i särskilda svenska och nordiska miljöer som arktisk och subarktisk miljö, skärgårdsmiljö och i Östersjön.

Sverige behöver ta hänsyn till säkerhetspolitiska aspekter inom flera politikområden som en del av ett starkt totalförsvar för att möta säkerhetshot inom exempelvis energiförsörjning, utländska investeringar och forskningsfinansiering.

Antagonistiska aktörer kommer i ökande grad att använda strategier och metoder under tröskeln för väpnat angrepp som leder till störningar i samhället. Sådana angrepp suddar ut gränserna mellan organiserad brottslighet, terrorism och statliga aktörer. Ett motståndskraftigt och trovärdigt totalförsvar är därför av vikt för att hantera denna utveckling. Det innebär att stärka samhällets motståndskraft och sammanhållning är allt viktigare för en stark försvarsförmåga. Sverige behöver kunna hantera alla former av säkerhetshot och angrepp samt ha en lednings- och säkerhetsorganisation, underrättelseresurser och juridiska förutsättningar som är anpassade för detta.

I och med demografiska förändringar som en åldrande och allt mer multikulturell befolkning kan Sverige komma att möta framtida utmaningar när det gäller landets sociala sammanhållning. Försvarsmakten behöver strategier för rekrytering i ökande konkurrens med andra sektorer, och kanske även för att stödja sammanhållning i ett land som möter allt större social fragmentering. Sammanhållning är av betydelse för att både fortsatt bygga och skydda försvarsviljan, där tilltro mellan individer och grupper såväl som tilltro till samhällets institutioner är av särskild vikt.

2.3.4. Sammanfattande slutsatser

Ryssland utgör fortsatt den dimensionerande hotbilden

Rysslands förmåga att genomföra militära angrepp mot Sverige väntas fortsatt utgöra den dimensionerande hotbilden för Försvarsmaktens utformning. Rysslands invasion av Ukraina har visat på en låg tröskel när det gäller användandet av militärt våld och Ryssland kommer under överskådlig tid att utgöra en säkerhetsutmaning och ett militärt hot inom Sveriges närområde.

Ett starkt totalförsvaret

Den globala och regionala konfliktnivån ligger på en betydligt högre nivå än tidigare. I ljuset av krigets nya karaktär ökar risken ytterligare för militär, ekonomisk och politisk påverkan på Sverige, vilket ställer krav på totalförsvaret att över tid skydda hela det svenska samhället mot aktiviteter såväl över som under tröskeln för väpnat angrepp.

Försvaret i och av en allians

Utgångspunkten är att Sverige som allierad fortsatt måste kunna försvara sitt eget territorium, i enlighet med artikel 3 i det Nordatlantiska fördraget. Därutöver åtar sig Sverige att bidra till försvaret av samtliga Nato-allierades territorium som en del av det kollektiva försvaret i enlighet med artikel 5 i fördraget.

Accelererande teknikutveckling

En fortsatt accelererande teknikutveckling bedöms kräva att Försvarsmakten utvecklar förmågor som är relevanta över tid och medger nyttjande i alla konfliktnivåer. Det behöver även finnas balans mellan att förstärka med nya och utveckla nuvarande förmågor. Detta kräver investeringar när det gäller forskning och utveckling, deltagande i internationella samarbeten samt en flexibel och lärande organisation.

Interoperabilitet nationellt såväl som internationellt

Försvarsmaktens förmåga till gemensamma operationer med nationella och internationella allierade och partner ställer ökade krav på interoperabilitet. Den ökade informationsmängden som ska hanteras till följd av ökad digitalisering och uppkopplade system och sensorer i samverkan kräver ett utvecklat och robust system för ledning på alla nivåer.

Ökad betydelse av cyberdomänen och informationsmiljön

Ett cyberförsvaret som inbegriper hela samhället inklusive offensiva strategier i informationsmiljön är nödvändigt för skydd av fysiska och kognitiva angrepp samt underminering av samhället. Detta bedöms kräva högre grad av samordning och integrering inom totalförsvaret när det gäller strategisk kommunikation.

Långsiktighet och flexibilitet – krav på situationsförståelse

De långa ledtiderna för att bygga upp militär förmåga innebär att det behövs en långsiktighet i besluten kring det svenska försvarets inriktning och finansiering. Försvarsmaktens storlek och förband behöver successivt kunna anpassas för att följa med i utvecklingen av hotbilden, inom ramen för en stabil och långsiktig inriktning. Detta också ställer krav på Försvarsmaktens omvärldsbevakning och underrättelsetjänst när det gäller ökad situationsförståelse.

3. Försvarskoncept mot 2045

3.1. Inledning

Perspektivstudien har utifrån omvärldsutveckling och hotbild mot 2045 analyserat tänkbara scenarion vilka utgör den problemram som definierar de militära utmaningarna. Konceptuella lösningar har utarbetats för att hantera dessa utmaningar. Detta kapitel sammanfattar det genomförda arbetet på strategisk nivå. Arbetet i sin helhet, inkluderat koncept på operativ nivå och för respektive domän och funktion, har utgjort grund för det fortsatta arbetet med försvarsmaktstrukturer och förmågebehov.

Försvarskoncept 2045 är en vidareutveckling av Försvarsmaktens militärstrategiska koncept såsom beskrivet i Militärstrategisk doktrin 2022 och Försvarsmaktens strategiska inriktning 2021. Vidareutvecklingen fokuserar på ökad förmågebredd och uthållighet samt behovet av att i större utsträckning kunna verka här och nu i alla domäner, informationsmiljön och det elektromagnetiska spektrumet.

Det utvecklade konceptet utgör en militärstrategisk idé mot 2045 kompletterat med övergripande principer vilka beskriver de förmågekrav som bedöms som styrande för att hantera den framtida problemramen.

En utgångspunkt i arbetet har varit Sveriges och Försvarsmaktens ambition att vara en trovärdig samarbetspartner i en multinationell kontext, som både kan ge och ta emot stöd. Konceptet har till största del utvecklats innan Rysslands anfallskrig i Ukraina och Sveriges ansökan om medlemskap i Nato. Konceptet har därför justerats i det slutliga arbetet för att vara relevant som målbild för Försvarsmaktens fortsatta utveckling och Sveriges integrering som allierad i Nato. Såväl militärstrategiska koncept som doktriner kommer att behöva justeras under de kommande årens integrering i Nato och utifrån den svårförutsägbara säkerhetspolitiska utvecklingen.

3.2. Militärstrategisk idé mot 2045

Den grundläggande utgångspunkten för den militära strategin är att skydda Sveriges politiska oberoende, de demokratiska rättigheterna och att säkra vår självständighet genom att upprätthålla vår territoriella integritet samt bidra till skyddet av samhällets funktionalitet.

Detta sker med ett *aktivt försvar* som verkar förebyggande genom samordning av verksamheter kopplade till beredskap, insatser och övningar. Sverige försvaras ständigt mot yttre påverkan och aktiviteter som hotar svenska intressen och som ytterst syftar till att betvinga vår nation. En angripare ska inte ges några möjligheter att påverka Sveriges säkerhetspolitiska val och utrymme.

Försvarsmakten ska verka krigsavhållande, och därigenom tydligt kommunicera höga kostnader för en motståndare att påverka Sverige med militära eller andra maktmedel. Försvarsmakten ska kontinuerligt verka avhållande genom att aktivt upprätthålla en trovärdig förmåga som visar vår vilja och möjlighet att försvara oss. Detta ska ske genom samarbeten såväl som allierad i Nato som inom FN, EU och med andra nationer. För detta krävs hög kompetens- och färdighetsnivå, relevant materiel, kvalificerade övningar, flexibel beredskap och en hög försvarsvilja och motståndanda.

Försvarsmakten ska ständigt verka för att upptäcka och identifiera påverkan från en angripare som dolt eller öppet försöker utnyttja en situation till sin fördel. I en konfliktsituation ska Försvarsmakten snabbt kunna möta eventuell eskalering för att bibehålla Sveriges säkerhetspolitiska handlingsfrihet. I händelse av väpnat angrepp ska uthålliga försvarsoperationer kunna bedrivas i syfte att bryta motståndarens anfallskraft och bestrida dennes operativa kontroll av vårt territorium samt förbereda för stöd från allierade.

Ett aktivt försvar, som är relevant och ändamålsenligt med kapacitet till kontinuerlig förmågeutveckling, ska skapa förutsättningar för att genomföra uthålliga operationer enskilt och tillsammans med andra nationer både i Sverige och i vårt närområde.

Försvarsmaktens agerande syftar alltid till att ge Sveriges statsledning säkerhetspolitisk handlingsfrihet och till att bryta en motståndares maktutövning.

3.2.1. Övergripande förmågekrav mot 2045

Försvarsmakten behöver mot 2045 fortsatt öka förmågan till väpnad strid, med inriktning på att öka förmåga och ambitionsnivå att verka här och nu, både över och under tröskeln för väpnat angrepp. Nedan presenteras tio övergripande krav på Försvarsmaktens förmåga mot 2045.

Trovärdig förmåga till väpnad strid

En trovärdig förmåga till väpnad strid utgör grunden för Försvarsmaktens förmåga att försvara Sverige mot angrepp. Den ständigt pågående samhälls- och teknikutvecklingen ställer krav på en kontinuerlig förändring och utveckling av Försvarsmaktens tillgängliga förmåga. För att bibehålla trovärdigheten behöver Försvarsmakten bedriva en kontinuerlig utveckling av krigföringsförmågans alla ingående faktorer.

Som allierad i Nato ökar förmågan att möta ett väpnat angrepp tillsammans med våra allierade. Medlemskapet ökar även den avhållande effekten, tröskeln, mot angrepp. Ett Nato-medlemskap ställer dock krav på Sverige som en trovärdig allierad varför Försvarsmaktens förmåga till väpnad strid måste fortsätta att utvecklas och stärkas.

Trovärdighet och försvarsvilja signaleras till omvärlden genom exempelvis övningar och beredskapsanpassning. Internt bidrar en trovärdig krigföringsförmåga till medarbetarengagemang och motståndanda, vilket är en förutsättning för ett aktivt försvar.

Tillgänglighet och uthållighet

Försvarsgrenar, stridskrafter och försvarsmaktsgemensamma förband med hög tillgänglighet ger Försvarsmakten förmåga att vara proaktiv i sitt agerande och att tidigt kunna upptäcka och möta hot mot Sverige. Hög tillgänglighet är således av stor vikt för att upprätthålla vår territoriella integritet.

För att uppnå önskad tillgänglighet krävs ett flexibelt beredskapssystem där Försvarsmakten har större rådighet över beredskapsbesluten och vilka personalkategorier som berörs. Detta ger större möjlighet att anpassa styrketillväxten efter förhållandena. Försvarsmakten agerar för att kontinuerligt ha närvaro i hela landet, vilket förstärker förmågan att snabbt upptäcka och möta hot. Utöver att det ger förmågan att kunna agera snabbt, signalerar tillgången till stridskrafter med hög tillgänglighet att Sverige både kan och avser försvara sig mot militära hot.

Under tröskeln för ett väpnat angrepp kommer en motståndare kontinuerligt att bedriva olika typer av aktiviteter för att påverka samhället och försöka reducera Försvarsmaktens förmåga. För att motstå denna påverkan krävs en hög uthållighet med ökad redundans och robusthet inom Försvarsmaktens olika delar för att kunna motstå påverkan under lång tid.

Uthållighet innebär även att Försvarsmakten vid ett väpnat angrepp har tillräckliga resurser för att möta motståndarens anfallskraft och att därefter fortsätta striden, inklusive att kunna ge och ta emot militärt stöd till och från allierade.

Försvarsmaktens försörjningsstrategi bygger på en kombination av hög uthållighet med förhandslagrade egna resurser och civila logistklösningar. En kontinuerlig samverkan inom totalförsvaret skapar förutsättningar för Försvarsmakten att ha tillgång till rätt nivå av förnödenheter, sjukvård och tjänster samt upprätthålla den operativa rörlighet som förutsätts för att uppnå önskad operativ effekt. Utöver detta måste robusta sammanhängande logistkedjor finnas tydligt definierade och etablerade genom hela Försvarsmakten så att förmågan till verkan upprätthålls till dess motståndarens anfallskraft har brutits.

Förmågebredd och flexibilitet

För att utgöra en mer komplex motståndare som skapar osäkerhet hos en angripare, behöver Försvarsmaktens förmågebredd öka mot 2045. Ökad och breddad förmåga inom t.ex. rymd, cyber och verkan med långräckviddiga vapen tvingar en angripare att förbereda sig på en större mängd möjliga motåtgärder, vilket ökar motståndarens kostnader avseende resurser och planeringskraft.

En utveckling av Försvarsmaktens förmågebredd mot 2045 ger ökad förmåga att möta hot över hela konfliktskalan, både över och under tröskeln för väpnat angrepp. Att arbeta aktivt med förmågeutveckling över tid, inkluderat förmågan till nyttiggörande av ny teknik, skapas flexibilitet vilket ger en beredskap för att snabbt anpassa Försvarsmakten när nya förmågebehov uppstår med anledning av en osäker och föränderlig omvärld.

Som allierad i Nato ska Sverige och Försvarsmakten kunna anpassa förmågebredd och förmågedjup utifrån omvärldsläge och alliansens behov.

Nyttiggöra ny teknik

En stor del av Försvarsmaktens förmågor utgår från tekniska system. För att hålla dessa förmågor relevanta över tid, behöver systemen vidmakthållas, vidareutvecklas eller nyanskas genom anpassning och implementering av ny teknik. Metoder och rutiner för detta måste vara designade för att snabbt kunna anpassa förmågor och därmed skapa ett överläge gentemot en motståndare.

Försvarsmakten ska arbeta aktivt med att identifiera de möjligheter som ny teknik erbjuder och omsätta dessa i militär nytta, i syfte att bibehålla en trovärdig, relevant och ändamålsenlig krigföringsförmåga. Den civila teknikutvecklingen sker i ett högt tempo, vilket försvårar möjligheten att identifiera potentialen men även riskerna hos ny teknik. Därför bevakas utvecklingen inom utvalda civila teknikområden kontinuerligt och den militära nyttan med ny teknik utvärderas.

Även om teknikutvecklingen skapar nya möjligheter, förfogar Försvarsmakten över ett arv av tekniska system och plattformar som behöver vidmakthållas och uppgraderas över tiden. En viktig del i att upprätthålla förmågor mot 2045 är att kunna koppla samman nya tekniska system med de gamla och säkerställa att dessa kan verka tillsammans.

Interoperabilitet – internationellt och nationellt

Starkare och effektivare samverkan mellan det militära och civila försvaret krävs för att uppnå tillräcklig motståndskraft såväl idag som i framtiden. Det civila försvaret och privata aktörer kommer fortsatt att utgöra grunden för Försvarsmaktens uthållighet över en längre tid, bland annat vad gäller logistik, energiförsörjning, kommunikationer, sjukvård och andra samhällsviktiga funktioner. Nuvarande och framtida operationsmiljö kräver ett väl fungerande totalförsvaret, något som även bidrar till en krigsavhållande tröskeleffekt.

Att kunna agera tillsammans med andra nationer och organisationer genom multinationella samordnade operationer, som allierad inom Nato men även inom ramen för FN och EU, medger större möjligheter att möta ett angrepp och bidra till regional säkerhet. Detta ställer stora krav på vår förmåga till interoperabilitet.

Förmågan till integrering mellan Försvarsmakten, övriga myndigheter och andra civila aktörer nationellt samt med andra nationer och internationella organisationer inom samtliga domäner och i alla konfliktnivåer behöver öka. Försvarsmakten ökar sin ambition, men för att öka Sveriges totala motståndskraft behöver alla nationella aktörer bidra med sin del.

Gemensamma och samtidigt operationer

De komplexa hot som Försvarsmakten ställs inför kräver varierade åtgärder som är synkroniserade i tid och rum. Resurser från flera domäner, såväl verkansdelar som stödjande funktioner måste kunna kombineras i gemensamma operationer med syftet att erhålla en effekt som är större än den som de enskilda delarna kan uppnå var för sig. Försvarsmakten behöver därför en utvecklad förmåga till strid med kombinerade vapen¹⁰ och strid med system i samverkan¹¹ vilket i sin tur ställer krav på interoperabla ledningssystem för gemensamma operationer såväl nationellt som med allierade.

Förmåga att möta och hejda angrepp i flera domäner samtidigt, multi-domänförmåga, krävs för att möta en motståndare som nyttjar samtliga domäner samt informationsmiljön, i vissa fall parallellt, i sina försök att påtvinga Sverige sin vilja. Multidomänförmåga omfattar även förmågan att genomföra myndighetsöverskridande operationer.

Operationer med resurser från flera domäner och funktioner ger samtidigt en större flexibilitet och uthållighet i försvaret av Sverige då olika försvarsgrenar stridskrafter kan vara ledande i olika faser av en konflikt.

¹⁰ *Kombinerade vapen* innebär samordning av verkansmedel med olika egenskaper, så att dessa samverkar med varandra mot samma mål för att öka sannolikheten för verkan.

¹¹ *System i samverkan* innebär att olika system och plattformar kan utbyta digital data och information med varandra. Sensorer och verkanssystem kan distribueras och samordnas på såväl stridsteknisk som taktisk och operativ nivå, inom eller mellan stridskrafter.

Icke-kinetisk verkansförmåga

Modern krigföring, såväl över som under gränsen för väpnat angrepp, inkluderar aktiviteter även utanför de traditionellt fysiska domänerna varför en vidareutveckling av Försvarsmaktens icke-kinetiska påverkansförmåga krävs. Icke-kinetisk påverkansförmåga omfattar förmåga att för militära syften verka i cyberdomänen, informationsmiljön och det elektromagnetiska spektrumet.

Förmågan att både skydda och verka inom cyberdomänen är central. Cyberdomänen är en integrerad del av alla övriga domäner. En oförmåga att möta hot och angrepp i denna domän riskerar att begränsa Försvarsmaktens förmåga att möta och hejda en motståndare i övriga domäner.

Skydd och verkan i informationsmiljön får en allt större betydelse i krigföringen. Försvarsmakten ska kunna agera tidigt i syfte att möta angrepp som påverkar våra kognitiva processer och därmed riskerar att leda till förlust, även om angrepp i de fysiska domänerna slås tillbaka. Försvarsmakten ska eftersträva att ta och bibehålla initiativet om narrativet för att nå framgång i försvarsoperationerna. Informationsoperationer ska kunna bedrivas vid samtliga konfliktnivåer med snabb omställningsförmåga och förmåga att möta en motståndares alternativa bilder av verkligheten och försvåra dennes avsikter. Med förmåga till gemensamma operationer med allierade i informationsmiljön ökar motståndskraften och effekten.

Allt mer avancerade sensorer och kommunikationssystem kräver en utvecklad förmåga att skydda egen verksamhet, exempelvis genom förmåga att kunna påverka en angripare inom det elektromagnetiska spektrumet.

Situationsförståelse

En ökad förmåga till situationsförståelse behövs för att kunna upptäcka hot och angrepp i tid för att kunna vidta nödvändiga motåtgärder både nationellt och inom Nato. En god situationsförståelse möjliggör en mer flexibel och effektiv beredskap och tillgänglighet, vilket bidrar till förmågan att skydda och förvarna. Genom god situationsförståelse kan skyddet av verksamhet och infrastruktur anpassas till aktuellt hot. Förvarning om ett angrepp ger möjlighet till motåtgärder såsom aktivering, mobilisering, spridning etc.

En god situationsförståelse är även en förutsättning för att kunna avgöra om Sverige är utsatt för dold påverkan från främmande makt. En ökad möjlighet att, i samverkan med allierade, partner och myndigheter, inte bara upptäcka utan även, attribuera dolda och förnekbara aktiviteter till en aktör kan förhindra att en ogynnsam säkerhetspolitisk utveckling eskalerar till en väpnad konflikt.

Snabb, robust och interoperabel ledning

För att öka den operativa effekten utvecklas och transformeras Försvarsmaktens ledning i riktning mot ökad digitalisering.

Genom ett ökat informationsflöde och utvecklad informationshanteringsförmåga kan Försvarsmakten uppnå snabbare beslutscykler och nå bättre situationsuppfattning i förhållande till en motståndare. För att hantera och nyttiggöra stora mängder data och information i realtid krävs kapacitet för lagring och överföring, vilket i sin tur kräver utvecklad infrastruktur.

Ett väl fungerande ledningssystem som är robust och redundant, på alla nivåer, är en förutsättning för att uppnå en samlad effekt av alla Försvarsmaktens funktioner och förmågor såväl nationellt som i gemensamma operationer med allierade. En utvecklad ledning, anpassad för Nato, bidrar till stärkt interoperabilitet.

Ökad digitalisering ger möjlighet att behandla information som en strategisk resurs vilket bidrar till bättre beslutsunderlag. Enkla och robusta tjänster för att sammanställa och analysera data ökar effekten och nyttan av tillgänglig information. Digitalisering omfattar, utöver teknik och data, en komplex helhet av människor, organisation och processer och kräver en ständig anpassning och utveckling av förmågan.

Skydd

God skyddsförmåga bidrar till att skapa operativ handlingsfrihet och ge möjlighet till verkan under och efter bekämpning. Försvarsmaktens förmåga till skydd ska ökas genom en kombination av hotreducerande, skyddande samt återställande åtgärder. En utökad förmåga till underrättelser, såväl genom sensorinhämtning som genom bearbetning, ger förutsättningar för att anpassa skyddsåtgärderna till aktuellt hot.

Försvarsmaktens förmåga att överleva insatser med massförstörelsevapen och hantering av kemiska, biologiska, nukleära och radiologiska hot ska ökas. Försvarsmakten vidareutvecklar förmågan att stödja myndigheter och övriga aktörer i att upptäcka och hantera sådana hot. Förmåga till gemensamma prioriteringar av kritiska resurser är central.

Försvarsmakten ska utveckla integrerad ledning, metoder och materiel inom funktionen skydd, vilket inkluderar t.ex. fortifikatoriska skydd, luftvärn, signaturanpassning och förmåga till vilseledning. Skydd är en aktiv funktion oavsett beredskapsnivå och hotbild och Försvarsmaktens gemensamma skyddskoncept behöver anpassas mot Nato kravställning.

3.3. Sammanfattning

De ovan beskrivna prioriterade förmågekraven mot 2045 är ett resultat av perspektivstudiens arbete med att identifiera en konceptuell målbild för 2045. Trots det långsiktiga perspektivet är dessa i stora stycken relevanta redan idag. Dessa tio förmågekrav har därmed legat till grund för att identifiera utvecklingsbehov och behov av nya förmågor utifrån nuvarande organisation.

I det efterföljande kapitlet presenteras de motsvarande förmågebehov som efter operativa spel och diskussioner ses som prioriterade i Försvarsmaktens fortsatta utveckling mot 2035 med bibehållen relevans mot 2045. Vidare presenteras det operativa ramverk som är resultatet av en operationalisering av Försvarskoncept 2045 med hänsyn till prioriterade förmågekrav och behov.

4. Förmågebehov och operativt ramverk

4.1. Från Försvarskoncept 2045 till Försvarsmaktstruktur 2035

Förslag till försvarsmaktstrukturer har tagits fram i tidsperspektivet mot 2035. Utgångspunkten har varit Försvarskoncept 2045 och identifierade svagheter och utvecklingspotential i beslutad organisation mot 2030, FMOrg30.

Metoden som använts har varit att inledningsvis identifiera svagheter och utvecklingspotential i beslutad organisation och försvarskoncept 2045 genom operativa spel mot en bedömd hotbild 2035. Därefter har förslag på nya och förändrade förband samt ny materiel tagits fram i form av så kallade spelkort. Spelkortet har sedan använts för att skapa utkast till ny försvarsmaktsstruktur. Strukturutkastet har värderats i operativa spel och därefter vidareutvecklats baserat på hur väl de ansetts kunna möta de framtida kraven.

Framtagandet av den framtida försvarsmaktsstrukturen har varit en iterativ process där studien i flera steg utarbetat, värderat och sedan reviderat strukturen. Såväl preliminära slutsatser av det ryska anfallskriget i Ukraina som den pågående integrationsprocessen i Nato har inarbetats så långt som möjligt. Allt eftersom fler erfarenheter dras och såväl Sveriges som Försvarsmaktens roll som allierad i Nato klarnar kan dock slutsatser kring framtida försvarsmaktsstrukturer komma att behöva justeras.

4.2. Analys av beslutad Försvarsmaktsorganisation 2030

Perspektivstudien har identifierat svagheter och potentiella utvecklingsområden i beslutad organisation mot 2030 i förhållande till den problemram som definieras i Försvarskonceptet 2045 som en utgångspunkt för en framtida försvarsmaktsstruktur i tidsperspektivet 2035.

Förmågegap som identifierats återfinns bland annat i de så kallade funktionskedjorna inom funktionerna ledning, verkan, underrättelse- och säkerhetstjänst och logistik. För att erhålla full potential i Försvarsmaktens förmågor, nyttan av materielen och personalens kompetens krävs att det finns fungerande kopplingar och förhållanden mellan alla ingående delar. Det kan röra sig om tillgänglighet till information och resurser, transmissionsförmåga, ledningsförmåga och kompetens. I många fall finns även ett beroende av volym för att säkerställa robusthet, redundans och flexibilitet.

På ett övergripande plan finns ett behov av att stärka informationshanteringen i Försvarsmakten och säkerställa informationsflödet mellan olika ledningsnivåer och med samverkansparter inom och utom riket.

Identifierade svagheter i funktionskedjorna i övrigt omfattar t.ex. förmåga att leda gemensamma operationer i en multidomänkontext. Inom verkan finns behov av ytterligare verkansdelar både för kinetisk- som för icke-kinetiska effekter.

En förbättrad tillgänglighet till underrättelseförmåga på rätt plats och i erforderlig omfattning krävs. Inom funktionskedja logistik finns behov av att utveckla förmåga att leda och koordinera logistikflöden innan mobilisering. Vidare finns behov att stärka den initiala logistikkapaciteten och tillgängligheten vid höjd beredskap i syfte att underlätta mobilisering för övriga Försvarsmakten.

Till följd av en relativ fåtalighet i Försvarsmakten finns en utsatthet främst vid ett förbekämpningsskede. Det gör att satsningar på skydd, såväl tekniskt, taktiskt som fortifikatoriskt tillsammans med satsningar på underrättelser och ledning krävs. Genom satsningar på skydd kompletterat med ökad organisatorisk volym erhålls en ökad robusthet.

I syfte att motverka en motståndares möjlighet att exploatera möjliga otydligheter i gränssnittet mellan myndigheters ansvar, krävs en ökad samordning av ingående aktörer i totalförsvaret. Detta är särskilt viktigt i läget under gränsen för ett väpnat angrepp då få delar i totalförsvaret är aktiverade och begränsningar i författningsstöd föreligger.

4.3. Prioriterade förmågebehov

Försvarskoncept 2045 fokuserar på att öka Försvarsmaktens samlade försvarsförmåga över hela konfliktskalan genom en höjd ambitionsnivå att verka här och nu, både över och under tröskeln för väpnat angrepp. En ökad förmåga till väpnad strid är central.

Detta uppnås med en försvarsmaktstruktur som bygger på systembalans där Försvarsmaktens olika delar fungerar som ett system där ingående delar hänger ihop och är balanserade avseende verkan och stöd, tillväxt och tillgänglighet.

Strukturen ska medge operationer med allierade inom och utom riket, skapa förutsättningar för gemensamma operationer genom ett robust och interoperabelt ledningssystem samt stärka förmågan, på alla nivåer, till utveckling av metoder och införande av ny materiel och system.

Utarbetandet av den framtida försvarsmaktsstrukturen har resulterat i sex övergripande principer som stöd vid prioritering av nya eller utvecklade förmågor, materiel och förband:

Ökad förmåga till väpnad strid

Det finns ett behov av att fortsatt utveckla förmågan till väpnad strid för att utgöra en tydlig tröskel mot angrepp, ge ett trovärdigt bidrag som allierad eller samarbetspartner samt möjliggöra införandet av nya, och anpassning av befintliga, förmågor. En kontinuerligt relevant, trovärdig och ändamålsenlig förmåga till väpnad strid förutsätter en aktiv utveckling av krigföringsförmågans alla ingående faktorer.

Systembalans mellan verkan och stöd, tillväxt och tillgänglighet

I syfte att fullt ut nyttja Försvarsmaktens förmågebredd krävs stärkta funktionskedjor för att verkansförbanden ska få tillräckligt goda förutsättningar att lösa sina uppgifter. Det ska finnas system för samordning av gemensamma funktioner för verkan, ledning, underrättelser och logistik.

Den digitala transformationen skapar nödvändiga förutsättningar för fortsatt förmågeutveckling och tillväxt. Modernisering av it-infrastrukturen skapar förutsättningar för att få ut full effekt av modern krigsmateriel och stärker interoperabiliteten som allierad och säkerställer samverkansmöjligheter med det civila försvaret.

Det ska vidare finnas en balans mellan tillgänglighet, i form av beredskap och insatser, och tillväxt, i form av utbildning av nya förband och införande av nya förmågor. De utökade förbandsvolymerna ökar möjligheten för Försvarsmakten att samtidigt vara tillgänglig och att fortsätta utvecklas.

Situationsförståelse, lägesbild i alla domäner och förmåga till förvarning om angrepp

Situationsförståelsen behöver stärkas i Försvarsmakten och totalförsvaret som helhet vilket betyder både en förbättrad lägesbild och en förstärkt underrättelseförmåga. Lägesbild ska kunna delas inom Nato.

Förmågan till förvarning ska stärkas genom tillförsel av flera och mer uthålliga sensorer och ledningssystem för hantering av information. Underrättelseförmågan stärks genom utvecklade metoder för analys och samverkan i syfte att exempelvis attribuera dold antagonistisk verksamhet.

En välfungerande samverkan med civilförsvaret ökar det militära försvarets förmåga. Tillgång till lägesbild inom samtliga domäner samt en delad lägesbild inom totalförsvaret är av vikt att utveckla ytterligare. Kunskap om civilläget i samhället och hur detta påverkar den militära operationen respektive hur den militära operationen påverkar samhället, bidrar även det till ökad förmåga.

Förmåga till skydd och motståndskraft mot överraskande angrepp

I Försvarsmaktens uppgifter ingår att skydda prioriterad infrastruktur och verksamhet. Försvarsmakten, och samhället, behöver vara robust genom en kombination av skydd, uthållighet och redundans. Detta kräver bland annat satsningar på en mer robust infrastruktur för ledning, basering och lagerhållning.

Handlingsfrihet krävs för att kunna möta ett angrepp med mycket kort förvarning inklusive förbekämning med långräckviddiga vapen, sabotage eller angrepp med t.ex. kemiska eller biologiska vapen. Förmågan att agera redan före och under mobilisering ska stärkas.

Förmågebredd och förmåga att verka i samtliga domäner

Dagens komplexa operationsmiljö och osäkra omvärldsutveckling ställer krav på hög flexibilitet och anpassningsförmåga för att över tid bibehålla relevans. Komplexiteten kräver förmåga att kunna operera i samtliga domäner: mark, sjö, luft, cyber och rymd samt i informationsmiljön. Förmåga till att möta angrepp och verka samordnat och mellan domäner är centralt.

Stärkt förmåga till gemensamma operationer

Genom att agera med försvarsgrenarnas och stridskrafternas förmågor i gemensamma operationer skapas möjligheter till flexibelt agerande i olika tempo, beroende på situation. Gemensamma operationer avser såväl operationer inom Försvarsmakten, med samordning av flera stridskrafter, samt operationer tillsammans med andra myndigheter i myndighetsöverskridande operationer, eller med allierade eller andra partner i multinationella gemensamma operationer.

4.4. Operativt ramverk

Nedan beskrivs bärande principer för ett operativt koncept för att omhänderta de identifierade förmågebehoven fram emot och förbi 2035. Konceptet bygger vidare på dagens doktrinära grundplatta med anpassningar till bedömd framtida operationsmiljö.

Operativt koncept

Försvarsmakten ska kunna upprätthålla uthållig operativ förmåga och samtidigt hantera egen styrketillväxt.

Försvarsmakten ska ha en hög tillgänglighet kompletterad med ett flexibelt beredskapssystem för att möta olika former av påtryckningar och hot, såväl i normalläge som vid angrepp med kort förvarning.

Försvarsmaktens förband ska så långt som möjligt vara utgångsgrupperade i den landsände där de i huvudsak är tänkta att verka. Förband under utbildning eller övning ska ha beredskap för att på kort tid övergå till operationer. Förbandens höga beredskap bidrar till förmågan att agera omedelbart vilket skapar handlingsfrihet och vinner tid.

Försvarsmakten ska vara förberedd och kunna agera proaktivt, men måste samtidigt kunna hantera överraskning och att hamna i efterhand. Försvarsmakten behöver kunna växla mellan offensiva och defensiva operationer för att påverka motståndarens sårbarheter och skapa asymmetriska och komplexa utmaningar.

Försvarsmakten ska utveckla sin förmåga till långräckviddig kinetisk och icke-kinetisk verkan. Sensorer och verkanssystem ska möjliggöra att snabbt påverka angriparen på djupet. Förmågan till strid på djupet omfattar exempelvis att bekämpa angriparens kritiska sårbarheter för styrketillväxt eller att genom offensiva cyber- och informationsoperationer påverka angriparens förmåga och vilja att angripa Sverige.

Försvarsmakten ska tillämpa ett rörligt uppträdande och växla mellan att agera med mindre enheter och att kraftsamla förband. Försvarsmakten ska ibland kunna agera oförutsägbart, vilket möjliggör överraskande verkan. Vilseledning ska kunna användas aktivt för att styra det som vi vill att angriparen ska uppfatta.

Försvarsmakten ska ha förmågan till gemensamma operationer på samtliga ledningsnivåer och i samtliga domäner. Synergier skapas genom samordning av de gemensamma funktionerna. Denna integrering inbegriper strid med kombinerade vapen inom egen försvarsgren och stridskraft eller system i samverkan oberoende av försvarsgren och stridskraft. Information från sensorer och verkanssystem ska kunna distribueras inom och mellan domän och försvarsgren eller stridskraft.

Försvarsmaktens ledning av operationer utgår från principerna för uppdragstaktik och ska kunna ske genom ett sammanhållet ledningssystem som nyttjas inom och mellan militärstrategisk-, operativ-, taktisk/regional- och förbandsnivå, samt med andra myndigheter, inom ramen för Nato och med nationer och organisationer såsom EU eller FN. Ledningssystemet måste medge att stridskrafternas samlade effekter kan samordnas i tid och rum för att nå angivna målsättningar. Försvarsmakten ska kunna leda och samordna flera operativa riktningar och operationsområden, delta med förband i koordinerade operationer i närområdet samt leda alternativt delta i multinationella gemensamma operationer.

Försvarsmakten ska som allierad genomföra värdlandsstöd, koordinerade operationer samt multinationella gemensamma operationer. Operativ planering och övning, enskilt och som allierad samt inom totalförsvaret genomförs för att förbereda för multinationella gemensamma- samt myndighetsöverskridande operationer. Detta inkluderar även ett utförligare planeringsarbete med förbestämda uppgifter för att snabbt kunna hantera uppkomna situationer samt eventuella ledningsbortfall. Svenska förband kommer att underställas i Natos ledningsstruktur.

Försvarsmakten ska generellt ha hög uthållighet med egna resurser men är också i hög grad beroende av, och kan behöva bidra med skydd av, civilsamhällets logistikresurser. Försvarsmaktens försörjningsstrategi bygger på en fördelning mellan förhandslagring och marknadsbaserad. En kontinuerlig samverkan inom totalförsvaret skapar förutsättningar för Försvarsmakten att ha tillgång till rätt nivå av förnödenheter, sjukvård och tjänster samt upprätthåller den operativa rörlighet som förutsätts för att uppnå önskad operativ effekt.

Försvarsmakten ska över tid upprätthålla en god situationsförståelse, vilken skapas genom egen underrättelse- och informationsinhämtning i alla domäner men även genom informationsutbyte inom totalförsvaret och Nato. Såväl öppna som dolda handlingar ska attribueras och bestridas av Försvarsmakten i samverkan i totalförsvaret och Nato. Lokal, regional/taktisk och operativ lägesbild bidrar till en aggregerad gemensam lägesbild för totalförsvaret på nationell nivå.

Sveriges motståndskraft mot störande påverkan ska öka genom gemensam planering och övningar tillsammans inom totalförsvaret. Förmåga till gemensamma prioriteringar av kritiska resurser är central. Identifierad påverkan och säkerhetshotande verksamhet ska motverkas. Interoperabilitet inom totalförsvaret skapar förutsättningar att genomföra myndighetsöverskridande operationer. Den planering, de överenskommelser och de förberedelser som genomförs inom totalförsvaret är centrala för Sveriges motståndskraft.

Försvarsmakten ska utveckla förmågan att överleva insatser med massförstörelsevapen och hantera kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära (CBRN) hot. Försvarsmakten ska samverka med myndigheter och övriga aktörer vad gäller att upptäcka och verka mot CBRN-hot och händelser.

Den gemensamma operationen

Genom att agera med stridskrafternas förmågor i gemensamma operationer skapas möjligheter till flexibelt agerande i olika tempo, beroende på situation. Gemensamma operationer gör Försvarsmakten starkare och effektivare, med ökad förmåga att försvara Sverige och vårt närområde enskilt och som allierad.

Förutsättningen för gemensamma operationer skapas genom samordning av de åtta gemensamma funktionerna¹². Samordning kännetecknas av att förmågor och funktioner kombineras och nyttjas gemensamt mellan domäner och stridskrafter. Exempelvis kan information från ryldbaserade sensorer spridas inom samtliga domäner.

Genom ledning och underrättelser styrs balansen av de övriga funktionerna. Ledning möjliggör samordning av tillgängliga resurser så att de åstadkommer den operativa effekt som krävs för att nå målsättningarna. Ledning utförs genom ett sammanhängande effektivt, robust och interoperabelt ledningssystem vilket är en förutsättning för att skapa lägesbild och nå verkan i den gemensamma operationen. Underrättelser ger en förståelse för och möjlighet att värdera motståndaren, hot och andra aktörer samt ger svar på vilka insatser som krävs och vilken effekt dessa ger. Sensorinformation från alla domäner delas inom totalförsvaret och med allierade för att skapa en god situationsförståelse. Förmågan till att sprida och bearbeta information kommer öka.

¹² Ledning, Underrättelser, Bekämpning, Information, Manöver, Uthållighet, Skydd och Civil-militär samverkan.

Funktionerna bekämpning, information och manöver kombineras för att uppnå verkan. Bekämpning syftar till att påverka motståndarens krigföringsförmåga, såväl direkt som indirekt. Snabbare bekämpningscykler samt bekämpning över längre avstånd kommer öka vår förmåga till att skapa multipla hot och komplexa problem för motståndaren. Manöver skapar förutsättningar i tid och rum för att hota eller verka mot motståndaren samt undvika hot mot egna stridskrafter. Genom ökad rörlighet i samtliga domäner och informationsmiljön ökar skyddet för våra stridskrafter samt möjligheten till verkan. Information skapar ett narrativ för att uppnå de önskade operativa effekterna samt stärka försvarsviljan hos Sveriges befolkning och motverka motståndarens eventuella påverkan. Stärkt militärstrategisk- och operativ kommunikation ökar förmågan till icke-kinetisk verkan samt möjlighet till informationsöverläge.

Verkan möjliggörs av de gemensamma funktionerna uthållighet, skydd och civil-militär samverkan. Uthållighet upprätthåller operativ handlingsfrihet och är dimensionerande för att under lång tid genomföra gemensamma operationer. En stärkt logistikledning ger ökade förutsättningar för att kontrollera och balansera logistiska flöden. Skydd skapar förutsättningar för att minimera sårbarheten hos personal, anläggningar, materiel och verksamhet. Det aktiva såväl som det passiva skyddet stärks hos stridskrafterna och Försvarsmaktens förmåga till skydd mot icke konventionella vapen ökar. Samverkan med civilförsvaret ökar det militära försvarets samt ger kunskap om civilläget i samhället och hur detta påverkar den militära operationen samt hur den militära operationen påverkar samhället. Möjligheten till att skapa samverkansforum inom totalförsvaret på olika ledningsnivåer stärks.

De gemensamma funktionernas balans är garantin för möjligheten att uthålligt genomföra gemensamma operationer.

5. Förslag till framtida försvarsmaktsstruktur

5.1. Inledning

Grunden för Sveriges roll som en aktiv allierad ställer bland annat krav på moderna, interoperabla och insatsberedda krigsförband, ett aktivt samarbete med grannländerna och att målsättningen avseende försvarsutgifter uppfylls.

Även som allierad måste Sverige fortsatt kunna möta angrepp och försvara sitt eget territorium. Detta kräver ett starkt försvar med tillräcklig och balanserad förmågebredd och uthållighet. Försvarsmakten måste kunna hantera hot och angrepp såväl över som under gränsen för väpnat angrepp över tiden.

Sverige ska också kunna delta i försvaret av Nato-allierades territorium som en del av det kollektiva försvaret i enlighet med artikel 5 i Nordatlantiska fördraget.

Sammantaget och jämfört med den nuvarande försvarspolitiska inriktningen, innebär Natomedlemskapet ett ökat behov av krigsförband med hög beredskap för nationella, bilaterala och multilaterala operationer. Krigsförbanden ska uthålligt kunna användas för kollektivt försvar. Logistik- och ledningsfunktionerna behöver vara utformade för att kunna ge värdlandsstöd till anländande förband, likväl som att kunna stödja förband insatta på andra Natoländers territorium under lång tid.

De förändrade förutsättningarna enligt ovan kompletterar vår nuvarande ambition att förstärka den grundläggande försvarsförmågan, samt att kunna verka i hela landet, vilken alltjämt kvarstår. Detta inkluderar att kunna verka i särskilda svenska och nordiska miljöer som arktisk-, subarktisk miljö och skärgårdsmiljöer i vårt närområde.

Perspektivstudiens arbete har försökt förena nuvarande och tillkommande ambition, och utvecklat ett koncept och en struktur som lever upp till detta, både kvalitets- och volymmässigt.

Strukturen har sin grund i och bygger på FM Org 30 som utökats med fler krigsförband, nya och utvecklade förmågor och större personalvolym. Utökningen av krigsorganisationen uppgår till cirka 40 000 personer och ett ökat antal kontinuerligt tjänstgörande för ett ökat fokus på tillgänglighet.

Den övervägande delen av de dimensionerade materielsystemen har omsatts, eller är under omsättning, varvid de flesta med en högre grad av ny teknik. Helt nya autonoma system införs efterhand som tekniken är mogen. Som stöd för detta har ambitionen rörande forskning och utveckling höjts, så att möjligheten att följa den tekniska utvecklingen och omsätta den till faktisk implementering ökat.

Tillväxten har, där så är relevant, genomförts integrerat och samordnat med allierade och syftar till att öka den gemensamma förmågan till kollektivt försvar och internationella insatser.

Strukturen ger genom sin storlek, flexibilitet och moderna innehåll, tillsammans med förmågor från våra nordiska grannländer, ett väsentligt tillskott till Natos förmåga framför allt i norra Europa. Vår förmåga till bilaterala och multilaterala operationer ökar.

5.2. Sammanfattning

Nedan återfinns några av de viktigaste förstärkningarna jämfört med FM Org 30:

Brigadförmågan förstärks. Armén organiserar fyra brigader och en stridsgrupp. Brigaderna (inklusive stridsgruppen på Gotland) tillförs nya förmågor och en utökad organisation för att kunna verka både inom normalläge, säkerhetspolitisk kris och väpnat angrepp, åtgärder vilka sammantaget skapar ”robusta brigader”. Dessa innehåller bland annat en stående bataljon per brigad, förmåga till långräckviddig bekämpning och ett kvalificerat luftvärn. Norrlandsmekbrigaden får ökad subarktisk förmåga.

Ytterligare luftvärnsförmåga tillförs för att skydda viktig militär verksamhet och militär och civil infrastruktur.

Stående förband får en tydligare roll, med uppgifter innan mobilisering, vilket möjliggör ett aktivt försvar, skapar krigsavhållande tröskeleffekt och ökar förmågan att snabbt möta ett överraskande angrepp.

Marinen utökas och tillförs ny materiel, vilket bland annat ökar undervattensförmågan. Nya ubåtar, nytt ubåtsräddningssystem och system för basskydd anskaffas. Minröjningsförmågan ökar genom omsättning och anskaffning av nya plattformar och system, även antalet minröjningsdivisioner ökas. Mineringsförmågan utökas och obemannade system både över, under och på ytan tillförs.

Organiserandet av en tredje korvettdivision ger marinen en väsentligt ökad förmåga att verka i flera operationsområden.

En tredje amfibiebataljon organiseras och materiel för markrörligt sjömålsrobotsystem och bataljonsluftvärn anskaffas. Parallellt studeras, utvecklas och anskaffas obemannade farkoster för olika uppgifter.

Den integrerade luftförsvarsförmågan stärks genom utökad förmåga till offensiva och defensiva luftförsvarsoperationer, i kombination med bättre förvarning, utökade baseringsmöjligheter och en större volym luftvärn.

Mark- och sjöbaserat luftvärn integreras fullt ut i luftförsvaret. Balansen mellan stridsflyg, ledning och basförmåga förbättras. Sensorbataljon, stridsledningscentraler och fler basbataljoner med förmåga till rörlighet organiseras.

Stridflygsystemet utvecklas och förstärks. Handlingsfrihet avseende val av framtida stridsflygsystem upprätthålls.

Ny enhetsplattform för specialflyg, inklusive för FRA, anskaffas. Förmågan till taktisk rörlighet utökas genom ytterligare anskaffning av C 130J.

Förmågan till medel och långräckviddig precisionsbekämpning förbättras.

Helikopterskvadroner organiseras med egen basförmåga för understöd av mark-, sjö-, luft-, samt specialförbandsoperationer.

Cyberförsvarsförmågan förstärks genom att ytterligare it-försvarsförband organiseras. Förmågan att genomföra defensiva och offensiva cyberoperationer förstärks liksom förmågan till incidenthantering.

Förmågan till skydd och verkan i den kognitiva informationsmiljön ökar genom ytterligare ett kommunikationsförband med strategiska digitala kompetenser och analysförmågor. Förmågan att genomföra defensiva och offensiva informationsoperationer förstärks, både på strategisk-, operativ- och taktisk nivå.

Försvarsmaktens rymdförmåga utvecklas bland annat genom etableringen av en baskapacitet för rymdlägesbild och en egen satellitförmåga.

Förmågan till ledning på strategisk, operativ, taktisk och regional nivå, utvecklas och ett yttäckande samband för gemensamma operationer tillförs. Försvarsmaktens ledningssystem och Försvarsmaktens telenät (FTN) digitaliseras och vidareutvecklas mot en gemensam it-infrastruktur. Fältnära, rörliga, taktiska datacenter upprättas för att bland stärka den regionala ledningen.

Antalet lednings- och sambandsförband utökas och ges förmåga att integreras med allierade och partner. Telekrigsförmågan stärks.

Försvarsmaktens logistik utvecklas genom införandet av en sammanhållande logistikledning och organiserandet av ytterligare en operativ logistikbataljon, ytterligare mobila fältsjukhus med sjuktransportresurser och ett operativt tillverkningskompani. Uthålligheten förstärks genom anskaffning av logistikmateriel, transportfordon och förnödenheter.

Underrättelse- och säkerhetstjänsten stärks genom att en gemensam infrastruktur och ett gemensamt ledningsstödsystem upprättas. Förmågan till inhämtning, analys och bearbetning av underrättelser stärks bland annat genom att personal och materiel såsom RPAS¹³ med moderna sensorer tillförs. Parallellt utvecklas funktionen och nya förband organiseras. Signalskyddet utvecklas och stärks.

Specialförbanden stärker förmågan till gemensamma domänöverskridande operationer främst genom utveckling inom ramen för ledning, underrättelser, verkan och logistik.

En myndighetsöverskridande gemensam lägesbild organiseras. Möjlighet till planering och samverkan utvecklas och utbyte av hemlig information mellan myndigheterna sker på ett enkelt sätt. En funktion för samverkan med andra myndigheter avseende CBRN-frågor inrättas. Driftvärn organiseras i samverkan med berörda myndigheter och leverantörer.

Förmågan till VLS stärks genom att staber förstärks med personal på militärbaserna och de regionala staberna. Infrastrukturen för VLS utökas med exempelvis förråd, uppställningsplatser, rangeringsytor, av- och pålastningsmöjligheter och infrastruktur för ledning och samband.

Flera av förmågeförstärkningarna bygger på en reformering av personal- och kompetensförsörjning samt ett flexibelt beredskapssystem där överbefälhavaren har större rådighet över beredskapsbesluten.

Förmågutvecklingen stärks genom att utveckling ses som en del av det aktiva försvaret och förmågan till kontinuerlig utveckling stärks på alla nivåer, bland annat genom stärkt forskning och utveckling (FoU), prov och försök och demonstratorer.

¹³ Remotely Piloted Aircraft Systems (jmf. UAV)

5.3. Armén

Allmänt

Arméstridskrafterna är utformade för att verka i *det glesa slagfältet*¹⁴ vilket präglas av få förband och stora ytor. Det innebär att morgondagens armé måste dimensioneras för att hantera bristen på förband men samtidigt snabbt kunna kraftsamla dessa när så krävs. Utvecklingen av verkans- och sensorsystem med allt längre räckvidd samt allt snabbare bekämpningscykler leder till ökad risk för upptäckt och bekämpning. Dessa hot möts genom ökad rörlighet och möjlighet till ledning av mer spridda förband.

I den försvarsmaktsgemensamma striden använder arméstridskrafterna kombinerade långräckviddiga system med verkan mot mark-, sjö- och luftmål i syfte att etablera operativ kontroll i militärstrategiskt viktiga områden (MSVO) vilket ger förmåga att avvärja fientlig framryckning på marken, landstigning och luftlandsättning. Genom att kombinera dessa medel med kraftsamling kan en på marken framryckande kvalificerad motståndare slås.

Stående förband får en tydligare roll, med uppgifter innan mobilisering, vilket möjliggör ett aktivt försvar, skapar krigsavhållande tröskeffekt och ökar förmågan att snabbt möta ett överraskande angrepp. Värnplikt skapar, förutom grunden för personalförsörjning, volym vilket ger uthållighet. Förbandens materiel är i stor utsträckning förrådsställd förbands- och uppgiftsnära och har hög tillgänglighet. Arméstridskrafterna finns utgångsgrupperad med förband i samtliga MSVO.

Armén fortsätter utvecklingen av jägarförband till stöd för specialoperationer.

Arméstridskrafterna är organisatoriskt och tekniskt interoperabla vilket möjliggör integrering i Natos strukturer.

Förmågeutveckling

Armén organiserar fyra brigader och en stridsgrupp: MekB1, MekB4, MekB7, Norrlands MekB19 samt Stridsgrupp Gotland. Brigaderna (inklusive stridsgruppen på Gotland) tillförs nya förmågor och en utökad organisation för att kunna verka både inom normalläge, säkerhetspolitisk kris och väpnat angrepp, åtgärder vilka sammantaget skapar ”robusta brigader”.

¹⁴ Det glesa slagfältet ger, för de förband som är designade för det, utrymme för att manövrera i de luckor som uppstår då fienden saknar tillräckligt många förband för att skapa en sammanhängande frontlinje.

Förmågan att leda och samordna flera brigaders verksamhet och kraftsamla verkan mot en kvantitativt stark och kvalificerad motståndare ökas genom en förstärkning av den högre förbandsnivån (divisions- och arménivån). Arméstaben organiseras så att Arméchefen kan leda verksamhet i normalläge, säkerhetspolitisk kris och väpnat angrepp från skyddad ledningsplats. Ett digitalt ledningssystem etableras i hela markdomänen, vilket skapar förutsättningar för fortsatt digital systemintegration och möjliggör gemensamma operationer.

Arméns förmåga förstärks genom att i brigaderna:

- Organisera en stående bataljon per brigad (c:a 1000 personer)
- Utveckla långräckviddig bekämpning bestående av bl.a. raketartilleri-, patrullrobot-, och telekrigsförmåga
- Utveckla kvalificerad brigadluftvärnsförmåga i en omfattning som medger skydd av brigader på det glesa slagfältet.
- Öka den subarktiska förmågan vid Norrlandsmekbrigaden

Vidare förstärks Stridsgrupp Gotland med ett stridsvagnskompani, ett mekaniserat kompani samt luftvärns-, raketartilleri- och ingenjörskompani samt en utökning av underhållsförbandet.

Arméns förmåga förstärks genom att på divisions- och arménivå:

- Utveckla en arméstab för taktisk ledning
- Organisera en arméledningsbataljon för taktisk ledning i fält.
- Organisera en divisionsledningsbataljon
- Organisera en underhållsbataljon
- Organisera en underrättelsebataljon
- Organisera en ingenjörsbataljon
- Organisera tre luftvärnsbataljoner, varav en för att möjliggöra strid i divisions ram, övriga för försvarsmaktsgemensamt områdesskydd (primärt för skydd av flygbaser)
- Organisera två artilleribataljoner (haubits)
- Organisera en raketartilleribataljon
- Organisera en sensorbataljon
- Organisera en telekrigsbataljon

Förmågan till konventionell markstrid ökas bland annat genom anskaffning av ny materiel och en utökning av organisationen. Förmågan till luftförsvar ökas genom att nya markbaserade luftvärnsförband tillförs. Bekämpning på längre avstånd möjliggörs genom anskaffning av nya system för långräckviddig bekämpning så som raketartilleri, markmålsrobot och patrullrobotar¹⁵. Bekämpningsförmågan understöds av nya tekniska sensorer, och en ökad underrättelse- och telekrigsförmåga. Därmed skapas förbättrade förutsättningar för att samla verkan även inom geografiska områden behärskade av fienden.

Förmågan till gemensam situationsförståelse, distribuerad telekrigsförmåga och sömlös delgivning av måldata möjliggörs genom utvecklad digitalisering, vilket bland annat förbättrar förutsättningarna för försvarsmaktsgemensam strid.

System för förbandsomsättning med avkastning av förband från brigader till territoriella förband införs.

Armén lägger grunden för fortsatt långsiktig kvantitativ och kvalitativ tillväxt med ytterligare brigader i nedre Norrland och en eventuell nordlig multinationell divisionsledning.

Dimensionerande materiel

- Renovering och modifiering av samtliga stridsvagnar (strv 122) och påbörjad anskaffning av ny huvudplattform
- Omsättning av arméns stridsfordonspark (strf 90), inklusive anskaffning av en ny generation stridsfordon
- Anskaffning av raketartilleri på brigad- och divisionsnivå, inklusive markmåls- och sjömålsrobot med upp till 500 km räckvidd på arménivå
- Anskaffning av patrullrobotar med kort-, medellång och lång räckvidd upp till 200 km
- Anskaffning av brigadluftvärn för bekämpning av luftmål upp till 40 km räckvidd
- Anskaffning av divisionsluftvärn för skydd av militär infrastruktur och verksamhet, upp till 40 km räckvidd
- Anskaffning av ytterligare pjäser för divisionsartilleriet
- Anskaffning av underrättelsesystem (inklusive tekniska sensorer)
- Anskaffning av telekrigssystem vilket ger förmåga att hitta mål, störa motståndarens kommunikationer samt bekämpa och störa motståndarens RPAS, samt att leda telekrigsförmåga distribuerad på plutons-, kompani- och bataljonsnivåerna

¹⁵ Jmf. Loitering munition

5.3.1. Territoriella förband

Allmänt

De territoriella förbanden utgör med sin regionala och lokala täckning en viktig komponent i det nationella försvaret. Förbanden består till huvuddel av personal och materiel överförda från de operativa förbanden, anpassade efter lokala behov.

Förbanden är förutsättningskapande för Försvarsmaktens operativt rörliga förband, stödjer mobilisering och bidrar till handlingsfrihet för taktiska chefer. Förbanden har förmåga att tidigt skydda militära objekt, basområden och samhällskritiska funktioner.

Förmågeutveckling

Militärregionens förmåga förstärks och breddas genom tillförsel av ett stort antal förband. För att öka den regionala robustheten och förmågan till värdlandsstöd utvecklas förmågorna skydd, rörlighet, underrättelser, uthållighet samt ledning och samband. Anpassade infrastruktursatsningar genomförs.

Förmågan förstärks genom att:

- Organisera MR Skyttebataljoner
- Organisera MR Logistikkompanier
- Organisera MR Sjukvårdskompanier
- Organisera MR Reparationsplutoner
- Organisera MR Militärpolisplutoner
- Organisera MR Säkerhetskompanier
- Organisera MR Insatskompanier
- Organisera MR Ingenjörförband (förbindelsekompanier, ingenjörskompanier och ammunitionsröjningsplutoner)
- Organisera MR Sambandskompanier
- Organisera MR Underrättelsekompanier
- Organisera MR Luftvärnskompanier
- Organisera MR CBRN plutoner

Dimensionerande materiel

- Anskaffning av RPAS
- Anskaffning av pejlutrustning
- Anskaffning av mörkerutrustning
- Anskaffning av skotrar och terränghjulingar
- Anskaffning av system för rörlighet
- Anskaffning av standard-, logistik- och specialfordon.
- Anskaffning av splitterskyddade fordon
- Anskaffning av ammunitionsröjningsmateriel
- Anskaffning av sambands- och ledningssystem
- Anskaffning av luftvärn
- Anskaffning av CBRN-materiel

5.4. Marinen

Allmänt

Marinstridskrafterna utgör en viktig del i förmågan att projicera tröskeffekt och bidrar till regional säkerhet och stabilitet. Grunden i den marina krigföringen är förmågan att säkra kontroll över havet för Försvarsmaktens egna syften och att förneka en motståndare kontroll över havet för sina syften. Marina stridskrafter verkar i alla konfliktnivåer, genom att, hålla sjövägar och hamnar öppna och skydda sjöfart, samt till att förneka en motståndare att påverka oss. Marinstridskrafterna utgör även en viktig resurs för underrättelseinhämtning för egna och andras behov.

Förbandsdelar och fartygsenheter har förmåga att motstå bekämpning samt att leverera verkan. Förbanden kan agera såväl dolt som öppet inom sjödomänens olika områden, såväl över som under ytan och på havsbotten. Den marina logistiken är dimensionerad för att stödja och skapa uthållighet nationellt och internationellt, sjörörligt samt på land längs kusten.

Marinstridskrafterna bidrar till den gemensamma striden med system i samverkan, där obemannade system kan ingå som integrerade komponenter.

Förmågeutveckling

Marinstridskrafternas förmågor utvecklas genom att utöka befintliga förmågor samt införa nya. Materiel moderniseras och nya materieltyper anskaffas. Nya förband organiseras i takt med att nya plattformar tillförs. För att möjliggöra detta genomförs tidigt investeringar inom personal- och infrastrukturområdet.

Förmågan förstärks genom att i Marinen:

- Organisera en tredje sjöstridsflottilj
- Organisera en tredje korvettdivision
- Utveckla korvettdivisionerna genom införande av ytterligare ytstridsfartyg (YSF2030)
- Organisera en tredje tung kustrobotenhet för markrörlig sjömålsbekämpning
- Organisera tre patrullfartygsdivisioner för sjöövervakningsoperationer
- Organisera en tredje minröjningsdivision
- Utveckla minröjningsdivisionerna genom omsättning och anskaffning av fartyg, sensorer och landbaserade rörliga delar
- Utveckla mineringsförmågan
- Organisera en tredje amfibiebataljon
- Organisera en tredje marin basbataljon
- Utveckla de marina militärbasernas förmåga till skydd
- Utveckla obemannade system över, under och på ytan

Dimensionerande materiel

- Anskaffning av ytterligare korvetter (YSF 2030)
- Utveckling av ytstridssystem för omsättning av Visby-korvetter
- Anskaffning av markrörligt sjömålsrobotsystem
- Anskaffning av patrullfartyg som komplement till korvetter
- Anskaffning av minröjningsfartyg
- Anskaffning av materiel för landrörliga delar av minröjningsdivision
- Anskaffning av ubåtar för omsättning av Gotlandsklassen
- Anskaffning av ubåtsräddningssystem
- Anskaffning av materiel för bataljonsluftvärn
- Anskaffning av undervattensbevakningssystem för basskydd
- Anskaffning av obemannade farkoster

5.5. Flygvapnet

Allmänt

Flygstridskrafternas huvuduppgifter är luftförsvar genom kontroll av luftrummet inklusive lägesbild för luft och rymd, lufttransporter, underrättelseoperationer samt mark- och sjömålsbekämpning.

Luftförsvarsuppgiften är dimensionerande och genomförs dygnet runt, året runt för att utgöra ett skydd som säkerställer vår territoriella integritet, och bidrar till handlingsfrihet för övriga stridskrafter.

Det integrerade luftförsvaret är avgörande för den totala försvarsförmågan. Luftförsvarsförmågan bygger på systembalans mellan bas- flyg- och ledningsförband och den möjliggörs genom stridsflygsystemets rörlighet, flexibilitet och möjlighet till snabb kraftsamling i flera riktningar samt genom luftvärnets uthållighet. God förmåga till förvarning ökar uthålligheten och skyddet samt förmågan att tidigt nå verkan. Flygstridskrafterna kan genomföra defensiva och offensiva luftförsvarsoperationer med stort djup tillsammans med andra.

Sveriges militärgeografi och det glesa slagfältet, ställer krav på hög rörlighet. Transportflyg-, specialflyg- och helikopterförbanden möter egna och andra stridskrafterns behov för gemensamma operationer.

Hotet från fjärrstridsmedel möts genom en komprimerad verkanskedja med förmåga till upptäckt och verkan under korta tidsförhållanden och innebär att flygbassystemet ges aktivt skydd genom luftvärn samt förmåga till spridning inom och mellan ett stort antal baser.

Förmågeutveckling

Flygstridskrafterna utvecklas genom en utökning av befintliga förmågor samt införande av nya. Materiel moderniseras och nya materielsystem anskaffas. Nya förband organiseras i takt med att ny materiel tillförs. Detta möjliggörs genom tidiga investeringar inom personal- och infrastrukturuområdet.

Förmågan förstärks genom att i flygstridskrafterna:

- Utveckla en flygstab för flygtaktisk ledning
- Organisera åtta stridsflygdivisioner
- Organisera åtta stridsflygkompanier
- Organisera fyra flottiljbasbataljoner som grund för robusta flygbasområden med tillhörande luftvärnsförmåga
- Organisera åtta lätta basbataljoner med förmåga till dynamisk spridning
- Organisera en sensorbataljon inklusive utveckling av fyra rörliga sensorkompanier
- Utveckla ledning och drift av sensorkedjan
- Organisera två stridsledningscentraler med tillhörande transportabel komponent
- Organisera en helikopterflottilj med fyra helikopterskvadroner inklusive basförmåga för stöd av mark-, sjö-, luft-, och specialförbandsoperationer
- Organisera en taktisk transportflygskvadron samt en sammanslagen stats- och specialflygskvadron
- Organisera ett luftstridscentrum för utbildning och utveckling
- Organisera en enhet för analys av underrättelsesdata¹⁶ med stöd av AI

Dimensionerande materiel

- Utveckling av JAS 39C/D/E
- Anskaffning av system för medel- och långräckviddig precisionsbekämpning
- Anskaffning av enhetsplattform för specialflyg
- Anskaffning av ytterligare lednings- och radarspaningsflygplan
- Anskaffning av nytt helikoptersystem inklusive sjöoperativ förmåga
- Anskaffning av ytterligare transportflygplan C 130J
- Utveckling av sensorkedjans rörlighet för aktiva och passiva sensorsystem
- Utveckling av obemannat system för övervakning och bekämpning
- Utveckling av robust interoperabel ledning av flygstridskrafterna med taktiska datalänkar och krypterat samband

¹⁶ PED-cell (Process, Exploitation and Dissemination)

5.6. Militärregioner och hemvärnsförband

Allmänt

Militärregionerna utgör en länk för en fungerande samordning inom totalförsvaret samt för att kunna ta emot och ge stöd till allierade och partner. De är en tydlig och naturlig samverkanspartner för beredskapsplanering och operationer tillsammans med myndigheter och andra aktörer/intressenter på den regionala och lokala nivån.

Hemvärnsförband med hög beredskap och god lokalkännedom utgör tillsammans med Militärregionens stående och mobiliserande delar, grunden i Militärregionernas förbands- och förmågestruktur. Förbanden är tränade för specifika uppgifter, med materiel direkt tillgänglig i förråd i anslutning till uppgiftsterräng.

Förmågeutveckling

Militärregionernas ledningsförmåga stärks genom att funktionsledningarna utvecklas.

För att öka den regionala robustheten och förmågan till värdlandsstöd utvecklas förmågorna skydd, rörlighet, underrättelser, uthållighet samt ledning och samband. Anpassade infrastruktursatsningar genomförs.

Hemvärnsförbanden utvecklas genom omsättning och anskaffning av modern materiel. CBRN-förmågan i hemvärnsförbanden stärks.

Ett lednings- och sambandssystem införs som en del i ett gemensamt ledningssystem inom markdomänen. Hemvärnsförbandens personalvolym utökas till minst 25 000 hemvärnsoldater.

Förmågan förstärks genom att i Militärregionerna:

- Utveckla MR funktionsledning

Dimensionerande materiel hemvärnsförband

- Anskaffning av granatkastare
- Anskaffning av pansarvärnsvapen
- Anskaffning av luftvärnsmateriel
- Anskaffning av fältarbetsmateriel för rörlighet, spärrning, blockering och förstörelse

5.7. Rymdförsvar

Allmänt

Rymdbaserade tjänster ökar Försvarsmaktens förmåga till spaning, kommunikation, positionering, navigering och tidsangivelser. Tillgång till dessa tjänster utgör en strategisk resurs för underrättelseinhämtning och ledning vilket tillför ökad förmåga till skydd och verkan för totalförsvaret.

Operativa rymdsystem bidrar till multidomäna operationer för att upptäcka och identifiera förändringar i vår omvärld samt mål utanför våra gränser till stöd för Försvarsmaktens underrättelseinhämtning, verkansprocess och långräckviddiga bekämpningsförmåga.

Sverige har genom sitt geografiska läge mycket goda förutsättningar att skjuta upp och operera satelliter i polära låghöjdsbanor, vilket ger en global överblick, något som ett flertal stater eftersträvar.

En militär rymdlägesbild utgör en förutsättning för egna rymdrelaterade förmågor och bidrar till skydda rymdresurser samt försvårar informationsinhämtning mot oss.

Förmågeutveckling

Förmågan till militär rymdlägesbild utvecklas och Försvarsmaktens rymdorganisation förstärks.

Rymdförmågan förstärks genom att Försvarsmakten med stöd från övriga totalförsvaret:

- Organiserar baskapacitet för att producera rymdlägesbild
- Organiserar en rymdövervakningscell för produktion av rymdlägesbild
- Organiserar en rymdledning med enhet för analys av spanings- och underrättelsesdata.
- Organiserar uppskjutningsförmåga för satelliter vid bas Esrange
- Krigsplacerar nyckelpersonal vid Esrange
- Organiserar ett personal- och kompetensförsörjningssystem för rymdfunktionen
- Förstärker samarbeten och interoperabilitet för ökad tillgänglighet och förmågebredd inom rymddomänen

Dimensionerande materiel

- Anskaffning av system för rymdlägesbild
- Anskaffning av bärraketer för uppskjutning av satelliter
- Anskaffning av satelliter, prioriterat är förmåga för spaning, signalinhämtning, syntetisk aperturradar, elektrooptisk spaning
- Anskaffning av system för att analysera och distribuera satellitdata

5.8. Logistik

Allmänt

Logistiken skapar förutsättningar för uthålligheten vid Försvarsmaktens samtliga förband och omfattar förhandslagring av förnödenheter, resurser för transporter och reparationer samt resurser för sjukvård. Behov av stöd från övriga delar av totalförsvaret kvarstår. Detta avser främst sjukvård och läkemedel, transporter, drivmedel, elförsörjning och vissa stödtjänster.

Logistikflödet är beroende av civila företag och internationella varor och tjänster. Den samlade logistikförmågan efter mobilisering utgörs av mobiliserande förband samt uttagsfordon. Förmågebehovet kan delvis hanteras med stöd av avtal med civila leverantörer.

En försvarsmaktsgemensam och interoperabel logistikledning styr och leder Försvarsmaktens logistikflöde. Utöver detta har respektive försvarsgren egna logistikresurser.

Militärbaserna utgör en viktig grund för aktivering och mobilisering samt för understödet av gemensamma operationer och mottagande av förband från allierade och partner (VLS).

Försvarsmakten har genom egen sjukvårdsorganisation förmåga till adekvat medicinskt omhändertagande av egen personal. Den militära förmågan på bakre nivå förutsätter samordning med civil sjukvård.

Förmågeutveckling

En ökad anskaffning och tillväxt av logistikfunktionens volym syftar till att bibehålla balans mellan verkans- och stödförbanden. Uthålligheten och tillgängligheten förstärks ytterligare och lagren anpassas för att optimera understödet till operationer och förmågan att tillhandahålla värdlandsstöd. Sjukvårdsförmågan växer i takt med utvecklingen av övriga förband.

Logistikfunktionen förstärks genom att:

- Organisera en sammanhållande logistikledning
- Organisera fyra operativa logistikbataljoner
- Organisera sex mobila fältsjukhus för kvalificerat omhändertagande och sjuktransport
- Organisera fyra trafiktransportledningskompanier
- Organisera ett operativt tillverkningskompani
- Utveckla förmågan att nyttja RPAS i logistiksystemet
- Utveckla markverkstädernas kapacitet
- Organisera Logistikens innovations- och teknikutvecklingscenter (LITC)

Dimensionerande materiel

- Anskaffning av logistikmateriel och transportfordon, exempelvis lastväxlare, drivmedelsfordon, hanteringsutrustning
- Anskaffning av RPAS för förnödenhetstransporter
- Anskaffning av materiel och utrustning för additiv tillverkning i fältmiljö
- Anskaffning av förnödenheter för att uppnå fastställd uthållighet avseende livsmedel, läkemedel, drivmedel och reservdelar

5.9. Ledning

Allmänt

Ledningsfunktionen är snabb, robust och interoperabel genom alla funktionskedjor och i alla konfliktnivåer.

Robust ledningsförmåga på strategisk, operativ, taktisk och regional nivå ger möjlighet att verka rörligt och anpassat till operativa behov och gemensamma operationer.

Ledningssystemen stödjer uppdragstaktik och beslutsprocessen vid snabba händelseförlopp och skyddas mot fysisk, digital, elektromagnetisk och kognitiv påverkan.

Försvarsmakten hanterar information som en strategisk resurs och genomför digitalisering för att utnyttja informationens operativa potential. Effektiv insamling, analys, delgivning och användning av information, oavsett säkerhetsklass, bidrar till förbättrad situationsförståelse och kortare beslutscykler.

Telekrigs- och sensorförmågor stödjer ledningsförmåga, verkan och underrättelsetjänst på både strategisk och operativ nivå genom förband och system som inhämtar och verkar mot motståndarens ledningssystem.

Ledningsförmågan har en viktig roll för Försvarsmaktens möjlighet att ge och ta emot stöd från allierade och partner. Försvarsmakten anpassar kontinuerligt metoder och processer efter bland annat Natos ledningssystem, kryptostrukturer, identifieringssystem och övrigt enligt Nato Federated Mission Network (FMN).

Förmågeutveckling

Ledningsområdet är mycket omfattande och innehåller många komplexa beroenden med hantering av stora datamängder. Detta kräver nyttiggörande av teknikutvecklingens och digitaliseringens möjligheter för att bygga en snabb, robust och interoperabel ledning.

En volym- och kvalitetshöjning av lednings-, sambands-, telekrigsförband och infrastruktur stärker Försvarsmaktens förmåga att leda på strategisk, operativ och taktisk nivå. Vidare skapas goda förutsättningar för strid med system i samverkan och för interoperabilitet.

Ledningsfunktionen förstärks genom att:

- Organisera ytterligare tre operativa sambandsbataljoner
- Organisera operativ telekrigsbataljon ur befintlig telekrigsbataljon
- Organisera sju regionala lednings- och sambandsförband
- Utveckla förmågan till ledning på strategisk, operativ, taktisk och regional nivå, avseende förband, ledningsstödsystem och funktioner
- Utveckla förmågan till ledning av myndighetsöverskridande operationer
- Utveckla yttäckande samband för gemensamma operationer
- Utveckla och förnya Försvarsmaktens gemensamma it-infrastruktur och datacenter som en vidareutveckling av FTN
- Utveckla offensiv och defensiv telekrigsförmåga
- Utveckla Telekrigsstödenheten (TKSE)
- Utveckla Försvarsmaktens telekommunikations och informations-systemförband (FMTIS)
- Utveckla förmågan till informationshantering för att bland annat kunna nyttja artificiell intelligens och maskininlärning.
- Utveckla ett digitaliserat ledningssystem
- Organisera fältnära, rörliga, taktiska datacenter
- Utveckla flexibla temporära nät baserade på autonoma plattformar som komplement till fast infrastruktur

Dimensionerande materiel

- Anskaffning av materiel till arméledningsbataljon
- Anskaffning av materiel till operativa sambandsbataljoner
- Anskaffning av materiel till operativtelekrigsbataljon
- Anskaffning av telekrigsmateriel till telekrigsstödenheten
- Omsättning och modernisering av Försvarsmaktens gemensamma it-infrastruktur
- Anskaffning av materiel till Försvarsmaktens gemensamma it-miljöer
- Anskaffning av sambandsmateriel för yttäckande samband
- Anskaffning av ledningssystemmateriel
- Anskaffning av materiel för informationshantering

5.10. Cyberförsvar

Allmänt

Cyberförsvar ingår som en integrerad del i det militära försvaret och utgör en militärstrategisk resurs. Det utformas och dimensioneras för att möta angrepp från de mest kvalificerade aktörerna. Cyberförsvaret har förmåga att genomföra offensiva och defensiva cyberoperationer samt att upptäcka, identifiera och avvärja hot mot digitala informationssystem och elektroniska kommunikationstjänster.

Försvarsmakten har en ledande roll i Sveriges cyberförsvar och ansvarar för Sveriges offensiva cyberförsvarsförmåga. Samarbetet med andra myndigheter, internationella samverkanspartner och civila aktörer är väsentligt för att kunna hantera den komplexa operationsmiljön och dess höga grad av uppkoppling.

En god cyberförsvarsförmåga kräver regelbunden samverkan mellan militärstrategisk- och operativ ledning, försvarsgrenar, stridskrafter och försvarsmaktsgemensamma förband. Detta uppnås genom en sammanhållen funktionsledning.

Förmågeutveckling

Förmågan till cyberförsvar stärks ytterligare, bland annat förmågan att upptäcka intrång, eller försök till intrång, samt incidenthantering i egna system, dels av förmågan att genomföra defensiva och offensiva operationer mot en kvalificerad motståndare.

Cyberförmågan förstärks genom att Försvarsmakten:

- Organiserar ett tredje IT-försvarsförband (ITF)
- Organiserar en vidareutvecklad och effektiviserad funktionsledning av cyberförsvaret, Försvarsmaktens cyberförsvarssystem (FM CF)
- Organiserar ett personal- och kompetensförsörjningssystem för cyberförsvarsfunktionen
- Förstärker förmågan att genomföra defensiva och offensiva operationer i och utanför Försvarsmaktens informations- och ledningsstödsystem
- Förstärker förmågan att genomföra incidenthantering vid intrång eller försök till intrång i Försvarsmaktens informations- och ledningsstödsystem ner till förbandsnivå

5.11. Underrättelse- och säkerhetstjänst

Allmänt

Underrättelse- och säkerhetstjänsten fullgör kontinuerligt uppgifter i alla beredskapsnivåer i syfte att stärka svensk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik, förvarna och motverka säkerhetshot. Detta omsätts bland annat till anpassad beredskap och ett anpassat säkerhetsskydd.

Verksamheten bygger på samarbeten såväl inom som mellan myndigheter och med nationella samt internationella partner. Infrastrukturlösningar, ledningsstöds- och signalskyddssystem för samarbeten är avgörande.

Underrättelse- och säkerhetstjänstens analys- och bearbetningsförmågor, i kombination med fasta och rörliga inhämtningssystem och internationell och nationell (civil-militär) samverkan, skapar förutsättningar för informationsöverläge.

Förmågeutveckling

Underrättelse- och säkerhetstjänsten i Försvarsmakten förstärks genom att:

- Utveckla försvarsgrenarnas underrättelse- och säkerhetsledning
- Utveckla operativ underrättelse- och säkerhetsledning
- Organisera operativa underrättelse- och säkerhetsförband
- Organisera regionala underrättelse- och säkerhetsledningar vid militärregionstaberna
- Organisera ett personal- och kompetensförsörjningssystem för underrättelse- och säkerhetstjänst samordnat med andra myndigheter
- Utveckla signalskyddets försörjningsorganisation, inklusive kryptoförsörjningen
- Utveckla rymdförmåga avseende nationell lägesbild och inhämtning
- Organisera totalförsvarets informationsinfrastruktur

Dimensionerande materiel

- Utveckling av Försvarsmaktens sensorsystem och analysförmåga i samverkan med totalförsvarsmyndigheter
- Anskaffning av RPAS med kvalificerade sensorer
- Anskaffning av passiva sensorer samt RPAS på lägre förbandsnivåer
- Anskaffning av materiel för rymdförmåga

5.12. Specialförband

Allmänt

Specialförbanden har en hög tillgänglighet och tillför militära handlingsalternativ som kompletterar de reguljära förbandens förmågor. De utgör också en resurs för att skapa situationsförståelse och handlingsalternativ vid snabba förlopp och omställningar.

Specialförbanden genomför operationer och andra aktiviteter i normalläge, kris eller krig i Sverige eller internationellt i syfte att skapa handlingsalternativ för att påverka motståndaren. Operationer sker öppet eller dolt i syfte att påverka mål av stor betydelse för motståndaren eller egen verksamhet.

Genom operationer i samverkan med andra myndigheter och partnerationer verkar specialförbanden för att förebygga och motverka motståndarens möjligheter till eskalering.

Specialförbanden genomför internationella samarbeten, insatser och vid behov stöd till räddnings-, evakuerings- och fritagningsoperationer av svensk utsänd personal utomlands.

Förmågeutveckling

Specialförbanden förstärker sin förmåga för att fortsatt utgöra ett väsentligt militärt verktyg nationellt, bilateralt och i allians genom att:

- Utveckla förmåga att genomföra specialoperationer både på svenskt territorium och i östra och sydöstra Östersjöområdet samt på Nordkalotten
- Utveckla förmågan till interoperabilitet och gemensamma operationer i samverkan med allierade och internationella partner
- Utveckla egna stödresurser främst inom ramen för ledning, logistik, verkan och underrättelser
- Utveckla inom ramen för specialoperationer förmågan att öka specialförbandens uthållighet, verkan, skydd och rörlighet
- Utveckla förmågan till specialoperationer genom ökad samordning med resurser ur övriga Försvarsmakten

Dimensionerande materiel

- Anskaffning kvalificerad UV-förmåga
- Anskaffning kvalificerade plattformar för sjö- samt marktaktisk rörlighet
- Anskaffning luftvärnsförmåga
- Anskaffning medel långräckviddig bekämpningsförmåga
- Anskaffning kvalificerat ledningsstödssystem
- Anskaffning kvalificerad luftburen förmåga

Militärstrategisk kommunikation

Allmänt

Försvarsmaktens kommunikation omfattar militärstrategisk kommunikation, myndighetskommunikation och varumärkeskommunikation.

Militärstrategisk kommunikation avser inriktning av ord och handling på militärstrategisk och operativ nivå. Den är en aktiv och förstärkande del av militära aktiviteter, verkar över tid och bidrar till att skapa förutsättningar för övriga funktioner i den gemensamma operationen. Genom informationsöverläge och situationsförståelse skapas möjligheter att manövrera i informationsmiljön.

Militärstrategisk kommunikation bedrivs i informationsmiljön. Försvarsmaktens förband och enheter har genom sina aktiviteter verkan och effekt i informationsmiljön. Försvarsmakten har förmåga att enskilt och tillsammans med andra genomföra operationer i informationsmiljön tidigt i en konflikt och kan därmed påverka faktorer såsom tillit till samhällets aktörer och försvarsvilja.

Förmågeutveckling

Försvarsmaktens förmåga till militärstrategisk kommunikation förstärks genom att:

- Utveckla en förstärkt strategisk funktion för en sammanhållen kommunikation
- Utveckla koordinerad kommunikation till olika målgrupper och intressenter i samverkan med andra aktörer inom totalförsvaret
- Utveckla ett operativt kommunikationsförband
- Organisera ytterligare kommunikationsförband med fokus på skydd mot desinformation och förmåga att påverka i den digitala informationsmiljön
- Utveckla förmågan till kommunikation på regional nivå

Dimensionerande materiel

- Anskaffning av verktyg och tjänster för analys, AI-stöd och beslutsstödsystem

5.13. Totalförsvaret

Allmänt

Totalförsvaret omfattar den civila och militära verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig.

Ett starkt totalförsvaret där det civila och militära försvaret verkar tillsammans bidrar till samhällets motståndskraft och till Försvarsmaktens tillgänglighet och uthållighet och till samhällets motståndskraft och samhällets samlade förmåga i fred, kris och krig. Verksamhet inom totalförsvaret kan bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet.

Näringslivets verksamhet och resurser är viktiga för totalförsvaret och är avgörande för ett uthålligt förvar av Sverige.

Utgångspunkten för totalförsvaret är det uthålliga och motståndskraftiga samhället. Samhällets samlade infrastruktur, samhällsviktig verksamhet och befolkningens försvarsvilja bidrar därmed i betydande utsträckning till att höja tröskeleffekten. Samordnad kommunikation från totalförsvarets aktörer till allmänheten vid höjd beredskap eller vid en allvarlig fredstida krissituation är därför viktig.

Försvarsmakten bidrar till att bygga upp ett modernt totalförsvaret som är baserat på det moderna samhällets strukturer och innebörden av ett Nato-medlemskap.

Det militära försvaret och det civila försvaret behöver samverka så att beredskapen kan anpassas till rådande situation. Det innebär att totalförsvarets aktörer behöver ha en gemensam bild av rådande läge vilket förutsätter fungerande ledningsstödsystem och utbyte av relevant information. Vidare behövs en gemensam eller samordnad planering samt en etablerad samverkansstruktur och ledningsmetoder där ansvar och mandat är tydliga och det civila och militära försvaret kan verka tillsammans.

Förmågeutveckling

Förmågan inom totalförsvaret och VLS ökas genom att Försvarsmakten tillsammans med övriga relevanta myndigheter, och i takt med Natos planering, utvecklar ett funktionellt och modernt totalförsvaret:

- Utvecklar, i samverkan med övriga myndigheter, metoder och rutiner för krigsplanläggning av totalförsvarets viktiga företag samt för nyttjandet och krigsplacering av frivilligpersonal
- Utvecklar förslag till justeringar i författningsstödet och möjligheten att, oberoende av beredskapsnivå, flexibelt kunna nyttja relevanta och av behov påkallade förmågor
- Utvecklar metoder i samverkan med andra myndigheter för att säkerställa försörjningsberedskapen både nationellt och regionalt inom alla konfliktnivåer

- Utvecklar systemet med driftvärn i samverkan med utvalda myndigheter och totalförsvarsviktiga leverantörer
- Utvecklar ett personal- och kompetensförsörjningssystem för totalförsvaret (bl.a. civilpliktiga och frivilliga) i samverkan med andra myndigheter
- Utvecklar regionalt, i samverkan med andra myndigheter gemensamt ledningssystem med gemensam skyddad stabs- och samverkansplats (Totalförsvarets hus) för respektive civilområde och militärregion
- Organiserar i samverkan med andra myndigheter en fungerande försörjningsberedskap med ökad lagerhållning och förmåga till omställning av produktion
- Organiserar VLS-enheter på militärbaserna eller motsvarande för planering, samverkan och genomförande av VLS.
- Organiserar ledningsresurser för VLS i militärregionsstaberna
- Organiserar, i samverkan med andra myndigheter, nationella samverkansplatser med kompatibla ledningssystem för totalförsvarets behov, inkluderande förmåga att hantera CBRN-frågor och CBRN-händelser
- Organiserar driftvärn, där Försvarsmakten är ansvarig för utrustning och utbildning, i samverkan med utvalda myndigheter och totalförsvarsviktiga leverantörer

5.14. Krigsorganisationstabell

Armén

Arméförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Arméledningsbataljon	-	1	
Mekaniserad brigad (MekB 4, MekB 7, NMekB 19)	3	3	Robust brigad
Motoriserad brigad (Livgardesbrigaden)	-	1	
Stridsgrupp Gotland	1 (-)	1	
Divisionsunderrättelsebataljon	-	1	
Divisionsledningsbataljon	1	1	
Divisionstelekrigsbataljon	1 (komp)	1	
Divisionsluftvärnsbataljon	-	3	
Divisionsingenjörbataljon	1 (komp)	1	
Divisionsartilleribataljon	2	2	
Divisionsraketartilleribataljon	-	1	
Divisionssensorbataljon	-	1	
Divisionsunderhållsbataljon	1 (komp)	1	
Livbataljon	1	1	
Militärpolisbataljon	1	1	
Säkerhetsbataljon	1	1	
Jägarbataljon	1	1	
Underrättelsebataljon	1	1	
Norrlandsjägarbataljon	2	2	
CBRN-kompani	1	1	
Telekrigsbataljon	1	1	
Luftvärnsbataljon 103/98	2	2	
Förbindelsekompani	-	4	
Territoriella förband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Lokalförsvarsskyttebataljoner	5	5	
MR Skyttebataljon	-	7	
MR Ledningskompani	-	7	
MR Insatskompani	-	7	
MR Underhållskompani	-	7	
MR Sjukvårdskompani	-	7	
MR Säkerhetskompani	5 (plut)	7	
MR Militärpolispluton	4	7	
MR Spaningskompani	-	7	
MR Sambandskompani	-	7	
MR CBRN kompani	-	7	
MR Luftvärnskompani	-	7	
MR Ingenjörkompani	-	7	
MR Förbindelsekompani	-	7	
MR Transportledningskompani	-	7	
MR Transportkompani	-	7	

Marinen

Marinförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Sjöstridsflottiljledning	2	3	
Korvettdivision	2	3	
Minröjningsdivision	2	3	
Patrullfartygsdivision	-	3	
Bevakningsbåtskompani	1	1	
Tung kustrobot-enhet	1	3	
Marin basbataljon	2	3	
Röjdykardivision	1	1	
Ubåtsdivision	1	1	
Ubåtsräddningsfartyg	1	1	
Signalspaningsfartyg	1	1	
Amfibiebataljon	2	3	

Flygvapnet

Flygvapenförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Flygflottilj (militärbas)	5	5	
Stridsflygdivision	6	8	
Transportflygskvadron	1	1	
Specialflygskvadron	1	1	
Statsflygskvadron	1	1	
Helikopterskvadron	4	4	
Stridsledning- och luftbevakningsbataljon	1	1	Förstärkt
Flygbasbataljon	10	4	
Lätt flygbasbataljon	-	8	

Militärregioner och hemvärnsförband

Militärregioner och hemvärnsförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Regional stab	4	4	
Hemvärnsbataljon	40	40	

Cyberförsvar

Cyberförsvarsförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
IT-försvarsförband (ITF)	2	3	

Rymdförsvar

Rymdförsvarsförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Rymdlägesbild	-	1	
Basplatta rymd	-	1	

Ledning

Ledningsförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Operativ sambandsbataljon	2	5	
Försvarsmaktens meteorologiska och oceanografiska centrum (METOCC)	1	1	
Telekrigstödenheten (TKSE)	1	1	
Försvarsmaktens telekommunikations- och informationssystemförband (FMTIS)	1	1	

Logistik

Logistikförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Logistikledning	-	1	
Operativ logistikbataljon	3	4	
Transportledningskompani	1	4	
Fältsjukhuskompani	2	6	
FMLOG	1	1	
Markverkstadsbataljon	1	1	
LITC	-	1	
Operativt tillverkningskompani	-	1	
ISB pluton på logistikbataljon	-	4	
UAV transport	-	1	

Underrättelse- och säkerhetstjänst

Underrättelse- och säkerhetsförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Centralt underrättelse- och säkerhetsförband	-	1	
Operativ underrättelse- och säkerhetsledning	-	1	
Försvarsgrenarnas underrättelse- och säkerhetsledning	-	3	
Regional underrättelse- och säkerhetsledning	-	5	

Specialförband

Specialförband	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Specialförband	1	1	

Strategisk kommunikation

Strategisk kommunikation	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Operativt kommunikationsförband	1	2	

Totalförsvaret

Totalförsvaret	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Centralt samverkanscentrum totalförsvaret	-	1	CBRN-kompetens
Regionalt totalförsvaretshus	-	4	
VLS-enheter i militärbaser	-		
Driftvärn organiseras i samverkan med totalförsvaretsviktiga myndigheter och leverantörer	-		

Militärbaser

Militärbaser	FM Org 30	Ny struktur	Kommentar
Armén	13	13	
Marinen	3	3	
Flygvapnet	5	5	
Ledningsförband	2	2	

6. Förutsättningar för långsiktig tillväxt

För att den framtida försvarsmaktsstrukturen enligt föregående kapitel ska kunna realiseras till perioden 2035-2040 krävs att vissa förutsättningar finns på plats. Dagens förutsättningar, avseende exempelvis personal- och materielförsörjning, budgetramar och juridiskt regelverk ger inte optimala förutsättningar för tillväxt. Föreliggande kapitel syftar till att beskriva den problematik och de osäkerheter som är identifierade inom avgörande områden. Följaktligen är det främst i dessa som förändringar bör genomföras i syfte förbättra möjligheterna till tillväxt. Även områden som indirekt påverkar Försvarmakten, som exempelvis energiomställningen, berörs.

6.1. Personalförsörjning

Försvarmaktens personalförsörjning ska fortsatt vila på totalförsvarsplikt, anställning och avtal. En fungerande och stabil personalförsörjning är en av de viktigaste förutsättningarna för att åstadkomma en krigsorganisation i enlighet med en framtida försvarsmaktsstruktur och för att säkerställa genomförandet av de uppgifter som följer av tillväxten.

Jämställdhet i Försvarmaktens personalsammansättning bidrar till myndighetens legitimitet, trovärdighet och folkförankring. Att kunna använda hela rekryteringsbasen i befolkningen är en förutsättning för att kunna anställa de mest lämpade. Det aktiva arbetet för att öka antalet kvinnor på alla nivåer i Försvarmakten ska fortsätta. Försvarmakten måste öka sin konkurrenskraft på arbetsmarknaden, bl.a. genom att erbjuda goda anställningsförhållanden, utvecklande arbetsuppgifter, intressanta valmöjligheter och möta utvecklingen med olika initiativ och flexibilitet inom personalområdet.

För att Försvarmakten ska kunna realisera en framtida försvarsmaktsstruktur behöver personalförsörjningen anpassas till förändringar i uppgifter, organisation, beredskapskrav och långsiktig försörjningsbarhet. Perspektivstudiens analys påvisar behov av en utökad personalvolym, förändringar i behov av kompetenser/förmågor och högre tillgänglighetskrav. Detta kräver bl.a. en översyn och utveckling inom det personalrättsliga området och förändringar avseende produktionsförutsättningar.

För att säkerställa personalförsörjningen till en större krigsorganisation med tillräcklig volym och kvalitet behöver totalförsvarspliktens möjligheter tillvaratas i större omfattning än idag och fler behöver grundutbildas. Den föreslagna försvarsmaktsstrukturen kräver en ökning av antalet grundutbildade per år. En ökad värnpliktsutbildning ställer samtidigt krav på ett ökat antal utbildningsbefäl, vilket behöver beaktas och omhändertas inom ramen för fortsatt utveckling. Genom att tillvarata den resurs som en utökad grund- och repetitionsutbildning innebär, kan förmågan att hantera utmaningar under gränsen för väpnat angrepp ökas.

Det tekniska innehållet i en framtida försvarsmaktsstruktur och anskaffandet av materiel och system till denna, ställer nya krav på kompetenser som i vissa fall är kritiska och som Försvarsmakten inte kan eller bör producera själv. En fördjupad analys av vilka befattningar som kräver militärt respektive civilt utvecklade kompetenser bör genomföras, kompletterat med hur dessa befattningar kan göras attraktiva på en konkurrensutsatt arbetsmarknad. Utvecklingen av Försvarsmaktens personalförsörjning av krigsorganisationen måste samordnas med totalförsvarets övriga personalbehov och utvecklingen av internationella försvarssamarbeten.

6.2. Infrastrukturförsörjning

Det militära försvaret står inför stora investeringar inom infrastrukturområdet, som till del ska levereras under nuvarande försvarsbeslutsperiod. Den ytterligare förmågeökning som föreslås i perspektivstudien, eller en tidigareläggning av Försvarsmaktens planerade utveckling medför utmaningar vad gäller infrastrukturförsörjning.

Försvarsmakten bedömer att det finns utmaningar inom befintligt infrastrukturbestand avseende underhåll och omsättningstakt. Infrastrukturen är till stor del föråldrad och därutöver byggd enligt inaktuella kravställningar. Omsättning och utveckling av anläggningsbeståndet mot förändrade kravställningar är dessutom kostnadsdrivande och satsningar behöver göras omgående för att kunna uppnå en breddad nivåhöjning.

Försvarsmakten behöver, tillsammans med Fortifikationsverket, delvis anpassa infrastrukturförsörjningen från ett tidigare fokus på rationell fredsproduktion till nya kravställningar. Detta medför behov av förstärkning och utveckling av myndighetens arbete med infrastruktur samt flera utvecklingsuppdrag inom området skydds- och anläggningsteknik. Vidare finns ett behov av att prioritera och inrikta kravställningar av fortifikatoriskt skydd samt en utveckling av omfattningen av Fortifikationsverket jour- och beredskapsuppdrag.

Försvarsmaktens infrastrukturförsörjning påverkas av det som sker i det civila samhället både avseende samhällsplanering och genom behovet av erforderliga tillstånd för verksamheten. Försvarsmaktens befintliga tillstånd för miljöfarlig verksamhet beslutades i en tid då det säkerhetspolitiska läget var annorlunda. Detta innebär att Försvarsmakten idag inte har förutsättningar att möta ett snabbt förändrat säkerhetspolitiskt läge eller en kraftigt ökad utbildnings- och övningsverksamhet på basis av befintliga tillstånd. Merparten av Försvarsmaktens befintliga tillstånd innehåller inga undantag för utökad verksamhet med hänsyn till särskilda förhållanden, såsom gråzonsproblematik, förhöjd beredskap eller krig.

En ökad osäkerhet i samhället med tillhörande prisfluktuationer försvårar planering och upphandling samt förmågan att bedöma kostnadsutvecklingen för de investeringsinsatser som krävs för att möjliggöra Försvarsmaktens utveckling

och tillväxt. Rådande marknadsförutsättningar och tillgång till material och kompetens utgör ständigt en gränssättande faktor för utbyggnad av infrastruktur med kortsiktig påverkan på myndigheternas arbete i form av fördyringar och förseningar. På kort sikt blir prisutvecklingens påverkan inte avgörande men en långsiktigt bibehållen hög prisnivå, som eventuellt avviker från inflationen i övrigt kommer att bli kännbar för myndighetens framtida hyreskostnad över tid.

För att reducera risken för ovanstående faktorer påverkan på FM planerings- och produktionsförutsättningar pågår, efter hemställan, utredning syftande till att undersöka möjligheten till avsteg från miljöbalken. Försvarsmakten har inom ramen för regeringens angivna planeringsramar lämnat förslag på ändrade styrningar av infrastrukturområdet från regeringen och har även i planeringen åtgärder för att täcka upp för möjliga fördyringar och ränteändringar.

Effekter och nödvändiga anpassningar till följd av ett medlemskap i Nato måste fortsatt analyseras.

6.3. Materieförsörjning

Försvarsmaktens materieförsörjning präglas av långa ledtider och osäkra framtidsförutsättningar för såväl stat som företag. Samtidigt behöver Försvarsmakten omsätta flera stora materielsystem nu och bortom 2035. Utöver det innebär perspektivstudien försvarsmaktsstruktur att flera nya förmågor och därigenom materielsystem ska anskaffas i perioden. Det stora omsättningsbehovet och nyanskaffningen av materiel accentuerar behovet av en för Försvarsmakten ändamålsenlig materieförsörjning, där kraven på snabbhet och flexibilitet ges högre prioritet. Detta ställer både nya och ökande krav på personalen. Utöver ett ökande antalsbehov, måste det säkerställas att rätt kompetens finns tillgänglig för att kunna omhänderta de komplexa uppgifter som följer av tillväxten. Åtgärder för att rekrytera relevant kompetens måste genomföras parallellt med utbildning och kompetensutveckling.

För att möta en alltmer osäker framtid och för att undvika förmågeglapp, krävs tidiga och långsiktiga inriktningar. Likt betänkandet: *Materieförsörjning för vår gemensamma säkerhet*¹⁷ bedömer Försvarsmakten att det finns ett behov att identifiera och inrikta strategiska materielområden för att säkerställa tillgången till nationell kompetens. För att svensk försvarsindustri ska kunna fortsätta leverera inom stridsflygområdet, undervattensområdet samt inom de integritetskritiska delarna av ledningsområdet krävs kontinuitet i verksamheten för att säkerställa att kompetens upprätthålls såväl inom staten som hos företag.

Samtidigt som det krävs långsiktiga inriktningar finns det ett behov av flexibilitet för att kunna omhänderta framväxande teknologier. Likt betänkandet bedömer Försvarsmakten att planeringen måste medge påskyndad materieförsörjning. Detta kräver bland annat samordning mellan planering och förmågeutveckling

¹⁷ SOU 2022:24

men framför allt förutsättningsskapande ekonomiska tillskott till Försvarsmakten forskning och utveckling. Detta har perspektivstudiens förslag tagit höjd för.

Försvarsmakten avser att tillsammans med Försvarets materielverk stärka myndigheternas samverkan och utveckla former och kriterier avseende försörjningssäkerhet. Detta arbete har inletts och avses drivas framåt i högt tempo.

Att vara Natoallierad skapar delvis nya förutsättningar för försörjningssäkerhet. Inträdet innebär att flera materielsystem, exempelvis inom lednings- och informationssystem måste omsättas för att uppnå full interoperabilitet. Omsättningen har inletts och kommer fortsätta under en längre tid.

Inom samtliga försvarsgrenar behövs, utöver nyanskaffning av materiel kopplad till ny och utökad förmåga, flertalet materielsystem till följd av teknisk livslängd omsättas för att bibehålla förmåga och upprätthålla operativ relevans. Samtidigt som omsättningen är en förutsättning för den fortsatta förmågetillväxten, utgör den en osäkerhet om den senareläggs.

Inom arméstridskrafterna behöver bland annat stridsfordon, stridsvagnar och flera fordonssystem¹⁸ omsättas. Utöver det behöver flera materielsystem genomgå renovering/modifiering (REMO)¹⁹. Perspektivstudiens förslag ger dock bättre förutsättningar för nyanskaffning i större volymer. Även brigad- och divisionsluftvärn, underrättelsesystem (inklusive tekniska sensorer), yttäckande ledningssystem samt telekrigssystem behöver omsättas och i flera fall öka i volym och förmåga. Vidare behöver kvalificerad ammunition omsättas för att upprätthålla operativ relevans.

Inom marinstridskrafterna kommer ett antal ytstridsfartyg nå sin tekniska livslängd och behöva omsättas, ersättare (YSF 2030) definieras och produceras under perioden 2023-2032. I början av 2040-talet uppnår Visbykorvetterna teknisk livslängd och omsätts. Ubåtstypen Gotland når sin tekniska livslängd i perioden och behöver omsättas för bibehållen förmåga. Ersättare behöver definieras och produceras under perioden 2025-2040.

Även ubåtsräddningsförmågan når sin tekniska livslängd och behöver omsättas. Under 2030-talet behöver även flera minsystem i den befintliga minparken omsättas vilket även gäller minröjningsförmågan. Utöver detta behöver ett stort antal av marinens arbets- och utbildningsbåtar omsättas. Även stridsbåt 90 är i behov av omsättning under 2030-talet.

¹⁸ Terrängbil 16, Personbil 8, Bandvagn 309 och äldre versioner av Pansarterrängbilar (180, 202 och 203)

¹⁹ Exempelvis pansarterrängbilar, artilleri, luftvärnssystem.

Inom flygstridskrafterna behöver JAS 39C/D omsättas före 2040. Liknande långsiktig påverkan har omsättningsbehovet av helikoptersystemet.

Inom området flygburna vapen krävs uppdateringar och omsättningar för att upprätthålla operativ relevans och nyanskaffning av bland annat långräckviddig markmålsförmåga ska genomföras.

En fortsatt omsättning inom sensorområdet genomförs där rymdlägesbild och uppskjutningsförmåga utgör viktiga komponenter. Det svenska baskonceptet med förmåga till ökad spridning kommer fortsatt att utvecklas inom flera områden. Att vara allierad kommer sannolikt ställa nya krav på flygstridskrafternas infrastruktur.

Tillväxten och omsättningsbehovet inom ledings- och logistikområdet är av en annan karaktär. Inom logistik omfattar omsättningen utöver vissa specialfordon bland annat enklare system som är tillgängliga på den öppna marknaden, så kallade Commercial off the shelf (COTS). Omsättningen inom ledningsområdet är mer omfattande och till stor del förutsättningsskapande för den fortsatta tillväxten. Systemen är komplexa och många gånger av integritetskritisk karaktär vilket försvårar upphandlingen och antalet tillgängliga leverantörer.

6.4. Ett flexibelt beredskapssystem

För att möta en komplex hotbild och kraven som allierad, behövs en högre tillgänglighet. Detta kräver i sin tur att beredskapssystemet vidareutvecklas för att Försvarsmakten snabbt ska kunna agera både före och efter en beredskapshöjning. Försvarsmakten bedömer att relevanta regelverk finns men att det krävs justeringar för att skapa förutsättningar att snabbt och flexibelt kunna anpassa beredskapen.

Beredskapssatta resurser behöver ha en hög tillgänglighet både personellt och materiellt. Detta förutsätter att underrättelse- och informationsinhämtningen stödjer chefers beslutsfattande avseende beredskapsnivå. Hög tillgänglighet förutsätter även en hög materiell uppfyllnad, vilket i sin tur kräver lagringsmöjligheter och nyanskaffning av materiel. Ledningssystemet och de logistiska resurserna måste också anpassas för medge en flexibel beredskap.

Försvarsmakten förutsätter att ostörda ledningsförhållanden inte kan upprätthållas vid en beredskapshöjning varför så mycket som möjligt behöver vara förberett och övat i förväg. Beredskapssystemets struktur behöver möjliggöra beslut om beredskapshöjningar på lokal eller regional nivå, i det fall förbindelserna med operativ och militärstrategisk ledning inte kan upprätthållas. En redundant lösning för samband med högre chef samt till underställda chefer behöver finnas på plats redan under grundberedskap.

För att beredskapssatta förband ska kunna verka där de behövs krävs förmåga till taktisk och operativ rörlighet. En yttäckande logistikorganisation utgående från militärbaserna skapar uthållighet i beredskapssystemet.

Samtliga personalkategorier behöver kunna bidra till beredskapen. Värnpliktiga i senare skeden av grundutbildningen är en viktig resurs för upprätthållandet av beredskap. Genom att samordna tillgängliga resurser inom riket kan allsidigt sammansatta stridsgrupper för lösandet av beredskapsuppgifter organiseras. En framtida försvarsmaktstruktur med koncept för robust brigad är en del av denna lösning. En förutsättning för utökad tillgänglighet och ökad redundans hos Försvarsmaktens personal samt förbättrad möjlighet till kompetensförsörjning kräver justeringar inom det personalrättsliga området.

Beredskapssystemet behöver övas, prövas och utvärderas regelbundet för att säkerställa den eftersträvade snabbheten. För att möjliggöra utökad verksamhet som följd av beredskapshöjning behövs ändringar i regleringen av Försvarsmaktens övningsverksamhet²⁰ genomföras redan idag.

Den höga tillgängligheten förutsätter även att de mobiliserande krigsförbanden har en hög materiell tillgänglighet, vilket möjliggör korta mobiliseringstider. Förmödenhetsbehoven, bestående av exempelvis reglementerad utrustning, ska vara tillgodosedda genom krigsplacering eller planerad tillförsel av utrustning vid mobilisering. För förmödenheter som inte har fredsanskaffats finns förberedda avtal om leveranser vid beslut om höjd beredskap. För att öka flexibiliteten ytterligare justeras mobiliseringstiderna för vissa förband.

6.5. Ekonomiska förutsättningar

Utgångsläget för Försvarsmakten

Försvarsbeslut 2020 har bidragit till en förmågeökning för Försvarsmakten. Samtidigt beskrev Försvarsmaktens i budgetunderlaget för 2023 att det finns obalanser mellan verkansförband och stödfunktioner.²¹ I Försvarsmaktens kompletterande budgetunderlag för 2023²² redogjordes hur de ekonomiska tillskotten bland annat förstärker uthålligheten genom beredskapslager och materielanskaffning. Trots de ekonomiska tillskotten som redovisas i det kompletterande budgetunderlaget för 2023 kvarstår obalanser mellan verkansförband och stödfunktioner i den för tillfället liggande planeringen. Försvarsmakten har i arbetet med perspektivstudien likt det som anvisas i RB11 utgått från, men inte varit begränsad av, en planeringsram på 2 procent av bruttonationalprodukten.

²⁰ Hemställan om författningsändringar gällande regleringen av Försvarsmaktens övningsverksamhet, FM2022-9389:1.

²¹ Försvarsmakten (2022). Försvarsmaktens budgetunderlag för 2023. Bilaga 1, sida 44.

²² Försvarsmakten (2022). Försvarsmaktens kompletterande budgetunderlag för 2023. Bilaga 1, sida 9.

För att Försvarsmakten ska kunna bibehålla eller öka sin förmåga och undvika förmågeglapp behöver materielen omsättas när den uppnår sin tekniska livslängd. Materielsystem som brukas bortom sin tekniska livslängd leder till bland annat en ökad kostnad för vidmakthållande, men framför allt till en nedgång i relativ förmåga. För att realisera den framtida försvarsmaktsstrukturen är det av vikt att bristerna och omsättningsbehovet i den nuvarande organisationen omhändertas. Detta är förutsättningsskapande för den fortsatta tillväxten och möjliggör stärkt förmåga under tillväxtperioden.

Försvarsmakten har i perioden fram till 2040 ett omfattande omsättningsbehov där flera materielsystem når sin tekniska livslängd. Detta innebär att en relativt stor andel av resurserna enligt planeringsanvisningarna om två procent av bruttonationalprodukten åtgår till att hantera brister och omsättningsbehov i nuvarande organisation.

För att realisera en framtida försvarsmaktsstruktur i sin helhet krävs det att det militära försvarets anslagstilldelning överstiger två procent av bruttonationalprodukten. Utifrån ett produktionsperspektiv bedöms strukturen kunna realiseras i sin helhet kring 2040, främst på grund av de långa leveranstiderna för några av de större materielsystemen.

Osäkerheter

Försvarsmaktens perspektivstudie ser bortom och utanför den nuvarande 12-åriga investeringsplaneringen, med syftet att vara utforskande och hitta nya tillvägagångssätt för att möta den framtida operationsmiljöns krav. Detta innebär att perspektivstudien studerar och utvärderar nya materielsystem som ännu inte är fullt utvecklade, vilket försvårar kostnadsuppskattningar.

Det relativt långa tidsperspektivet innebär att de ekonomiska underlagen är behäftade med osäkerhet, vilken ökar med prognoslängden. På samma sätt är prognoser kopplade till utvecklingen av bruttonationalprodukt och kostnadsuppskattningar osäkra. Utöver detta påverkar omvärldsutvecklingen utvecklingen av bruttonationalprodukten. De idag i många stycken okända ekonomiska konsekvenserna av klimatomställningen påverkar också.

6.6. Juridiska förutsättningar

Svensk utrikespolitik fortsätter att vara global, multilateral och baserad på folkrätten. Den europeiska säkerhetsordning som Sverige värnar vilar på FN-stadgan och dess principer. Därigenom sätter både folkrätten och svensk utrikespolitik ramarna för Försvarsmaktens handlingsfrihet i perspektivet 2035-2045.

Med folkrätten som utgångspunkt har Sverige på ett nationellt plan skapat förutsättningar för att hantera krig och krigsfara. Försvarsmaktens huvuduppgift är att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp.

Dessutom ska Försvarsmakten ha förmåga att hävda Sveriges territoriella integritet, värna Sveriges suveräna rättigheter samt förebygga och hantera konflikter och krig nationellt och internationellt.²³

Den förändrade säkerhetspolitiska miljön och framtida hotbilder kan föranleda behov av förändrade rättsliga förutsättningar och delvis förändrade uppgifter för Försvarsmakten.

Även nya teknologier med obemannade och i vissa fall autonoma vapensystem kan innebära utmaningar för Försvarsmakten, även inom det rättsliga området. Utvecklingen inom dessa områden behöver följas noggsamt så att behov av ny eller förändrad lagstiftning för att effektivt kunna agera med nya förmågor, och bemöta nya typer av hot, tidigt kan identifieras.

En hotbild som bedöms som högst relevant både i nutid och i ett längre perspektiv är s.k. hybrida hot och angrepp (även benämnt icke-linjära attacker). Försvarsmakten har sedan tidigare hemställt till regeringen om att de rättsliga förutsättningarna för att upptäcka, bedöma och omhänderta hybrida hot och angrepp från främmande makt bör ses över, i syfte att förtydliga, modernisera och komplettera befintlig lagstiftning. Av hemställan framgår att det är viktigt att det skapas förutsättningar för ett nära samarbete mellan berörda myndigheter i hela konfliktskalan, från fred till krig. Att identifiera och skapa rättsliga förutsättningar för att på ett effektivt kunna ingripa mot och bemöta hybrida hot och angrepp bedöms vara fortsatt relevant och efterfrågat.

Försvarsmakten behöver vidare ha adekvata rättsliga förutsättningar för tillväxt i enlighet med fattade politiska beslut, samt för att kunna bedriva sin verksamhet i utökad omfattning. Det föreligger dock rättsliga begränsningar för beslutad tillväxt på miljöområdet, exempelvis avseende hantering av drivmedel samt verksamhet vid flygplatser, skjutfält och hamnar. Försvarsmakten har hemställt om författningsändringar och undantag på detta område i syfte att kunna genomföra infrastrukturåtgärder och verksamhet som är nödvändiga för den framtida tillväxten. Ytterligare behov inom detta område kan tillkomma, både på kort och på lång sikt.

6.7. Energiomställning

Försvarsmaktens utveckling i kontexten av global grön omställning, som bland annat innebär en omställning från fossila till förnybara energikällor, utmanar verksamhetens etablerade system, utveckling och vidmakthållande av resurser, samt den kontext som myndigheten verkar i. Förmågan att verka förutsätter bl.a. säkerställandet av en långsiktig och trygg energi- och drivmedelsförsörjning. En omställning mot alternativa drivmedel förutsätter utöver säkerställande av tillgång och möjlighet till erforderlig beredskapslagring, även materielsystem som kan använda det relevanta drivmedlet.

²³ 1-2 §§ förordning (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten.

Civil och militär interoperabilitet, system för a-platsfordon och förutsättningar för att kunna tillhandahålla världsstödd påverkas på sikt av Försvarsmaktens drivmedelsval. Baserat på dagens materielsystem och operativa krav bedöms i dagsläget en kortsiktig (2030) omställning till alternativa drivmedel avgränsat till HVO/HEFA²⁴ som tekniskt möjligt. En sådan omställning förutsätter bl.a. säkerställande av finansiering, relevanta materielsystem, logistiska lösningar samt tillgång på och tillgänglighet av drivmedlet.

Livslängden för de materielsystem som nyttjas inom Försvarsmakten är längre jämfört med de som nyttjas inom det civila. Detta ställer högre krav på Försvarsmaktens kravställning vid anskaffning av nya och vidmakthållande av befintliga materielsystem. I många fall måste Försvarsmakten anpassa sig till den civila utvecklingen och de produkter som finns på marknaden då det blir för kostsamt att utveckla produkter på egen hand.

En långsam militär omställning i kontrast till en snabb civil utveckling innebär bl.a. sinande tillgång på teknisk kompetens för militära materielsystem och ett behov av att fokusera resurser på att möjliggöra omsättningen av civila system och applikationer i en militär kontext.

Försvarsmaktens tillväxt är komplex i ljuset av ett försämrat omvärldsläge, en snabb civil utveckling och ökade krav på utsläppsreduktion. Bortom 2030 förväntas skärpta krav kring utsläpp av växthusgaser, samtidigt som det i dagsläget inte medges en tydlig inriktning om det mest långsiktigt gångbara alternativet för Försvarsmaktens omställning. En frånvaro av omställning inom Försvarsmakten i kontrast till en snabb samhällsutveckling på området är behäftat med utmaningar och följer så som inlåsnings effekter, brist på teknisk kompetens och en på sikt reducerad försvarsförmåga.

6.8. Digital transformation

För att klara omställning, tillväxt och ökad interoperabilitet krävs en digital förändring av Försvarsmakten för att nyttja befintlig digital teknologi för militära tillämpningar och inte riskera att tappa initiativförmåga, relevans och attraktionskraft.

Den digitala ryggraden

Den digitala utvecklingen innebär en rad olika åtgärder som rör en helhet av människor, processer, data och teknik. Tillsammans utgör denna helhet *den digitala ryggraden*²⁵ som är en förutsättning för fortsatt utveckling av Försvarsmaktens operativa förmåga och inre effektivitet.

²⁴ Olika typer av biodrivmedel. Hydrerad vegetabilisk olja (HVO) och hydrerade estrar och fettsyror (HEFA)

²⁵ Jämför Natos *Vision for Digital Transformation – Digital Backbone*, NATO ANNEX A TO MCM-0188-2022 (INV)

Genom digitaliseringen läggs en grund för att hantera information som en strategisk resurs. Tillgång till aktuell, korrekt och användbar information är en förutsättning för att skapa situationsförståelse och initiativförmåga.

För detta behövs en modern och strukturerad informationshantering som möjliggör ett datadrivet, multidomänt och interoperabelt arbetssätt med artificiell intelligens som stöd. I de operationer och sammanhang Försvarsmakten verkar ska interoperabilitet, samverkan och informationsöverföring kunna ske från första dagen.

I nuläget består Försvarsmaktens ledningsstödsystem av en mångfald av solitära system, vilka ofta har ålderstigen arkitektur med små möjligheter att kopplas samman för informations- och datautbyte. En avgörande del i den digitala ryggraden utgörs av de två gemensamma it-miljöerna som i stor utsträckning ska ersätta dagens solitära ledningsstödsystem. De två it-miljöerna ger användaren en likartad användarupplevelse av en modern och funktionell arbetsplats oavsett vilken säkerhetsklassificering informationen har eller var i en konfliktskala arbetet görs. It-miljöerna är uppbyggda med en kombination av centrala och decentraliserade tjänster, egna och publika molnbaserade lösningar samt en gemensam arkitektur. I miljöerna erbjuds användaranpassade tjänster och applikationer som innehåller replikerade data i alla klassificeringsnivåer utan att dessa är sammankopplade. Korrekt information hålls uppdaterad i en övervakad och kontrollerad it-miljö. It-miljöerna kommer även att vara plattformar för att samverka och dela information med t.ex. andra myndigheter och samarbetspartners vilket i sig bidrar till ökad interoperabilitet.

Genom omfattande utveckling och modernisering av it-infrastrukturen, med nya gemensamma it-plattformar baserade på molntechnik och med användaranpassade tjänster skapas förutsättningarna för ett datadrivet arbetssätt inom hela konfliktskalan.

Digitaliseringen är nödvändig för att få full effekt av de investeringar som gjorts i nya och uppdaterade materielsystem och förband men också för att frigöra och optimera resurser där de bäst behövs.

Utvecklingen av Försvarsmaktens digitala ryggrad kommer att ske parallellt med att befintliga system vidmakthålls och avvecklas. Detta innebär att Försvarsmakten under flera år har behov av dubbla strukturer för att inte få ett förmågeglapp.

En säkrare framtid

Digitaliseringens baksida är risker, sårbarheter och hot och för att hantera dessa krävs en aktiv riskhantering. Med ett enkelt, robust och interoperabelt ledningssystem med integrerade lösningar ges större flexibilitet och högre säkerhet och ökad försvarbarhet genom förbättrade möjligheter till exempelvis

övervakning och uppföljning. Parallellt med digitaliseringen utvecklas även förmågan till cyberförsvar.

Digitaliseringen kommer att väsentligt förändra de flesta verksamhetsområden inom Försvarsmakten. Även om utvecklingen drivs framåt av teknologins möjligheter, krävs det i lika stor utsträckning förändrade arbetsmetoder och ett innovativt förhållningssätt.

6.9. Forskning och utveckling

Forskning och utveckling är viktigt för att kunna bygga långsiktig operativ förmåga i totalförsvaret och möta såväl kända och identifierade hot som okända händelseutvecklingar. Vidare behövs en förmåga inom Försvarsmakten att kunna omsätta resultat från genomförd forskning och utveckling till operativ förmåga. Försvarsmakten föreslår därför ytterligare satsningar på nationell forskning och utveckling inom försvarsområdet, samt på att koordinera forskning och utveckling med civila och internationella aktörer, såväl finansärer som utförare.

Förutsättningar som påverkar forskning och utveckling

Försvarsmakten är i ett intensivt skede av utveckling, med fokus på utveckling av nya förmågor, inte minst multidomänförmågor.

Den framtida operationsmiljön påverkas i hög grad av teknikutvecklingen. Inom flera områden går utvecklingen så snabbt att konsekvenserna på längre sikt är svåra att förutsäga. Det är därför viktigt att vid sidan av forskning om och utveckling av teknik också bedriva forskning om beslutsfattande, ansvarstagande och människans roll i tillämpandet av teknikens möjligheter för att åstadkomma önskvärda operativa effekter.

Den geopolitiska utvecklingen mot ökande stormaktskonkurrens gör att tillgången till kunskap och teknologi kan bli mer begränsad. Behovet av egen kunskap ökar, såväl för att möjliggöra egna oberoende beslut, som för att bereda tillträde till sammanhang där kritisk kunskap utvecklas som Försvarsmakten till viss del kanske inte kan producera själv.

Flera teknikområden drivs i civila sammanhang och det finns ett ökande behov av samverkan med dessa miljöer för att nyttiggöra kunskap i försvaret. Exempel på sådana områden är digitalisering, artificiell intelligens och materialteknik. Intresset för försvarsinnovation, d.v.s. nyttiggörandet av nya, ofta civila, metoder och tekniker för att lösa försvarets utmaningar ökar både nationellt och internationellt.

Som allierad kan andra behov av förmågor uppstå, vilket kan ställa förändrade krav på forskning och utveckling. Samtidigt innebär detta fördjupad tillgång till forsknings- och utvecklingssamhället i alliansen.

Förstärkning av Försvarmaktens forskning och utveckling

Försvarmakten föreslår en utökad verksamhet inom forskning och utveckling då det krävs förmåga till kontinuerlig förmågeutveckling för att möta förändrade hot och nya utmaningar. Den förutsättningskapande kunskapsutveckling som Försvarmaktens forskning och utveckling utgör ligger till grund för förmågeutvecklingsbeslut och måste därför prioriteras tidigt i förmågeutvecklingen.

Forskning och utveckling är en personalintensiv verksamhet som kräver långsiktighet för att möjliggöra rekrytering och bevarande av kompetenser. Fokus i innevarande försvarsbeslutsperiod är att förstärka verksamheten både inom befintliga och nya områden, samt att öka nyttiggörandet genom teknik- och förmågeutveckling.

Då Försvarmakten är inne i en period av omfattande tillväxt behöver samtliga områden förstärkas. Fokus läggs på nyttiggörande och genomförs genom ambitionsökningar inom domänområden och förmågeområden. Kärnområden som sensorer och signaturanpassning, vapen och skyddsteknik, telekrig och undervattensteknik får också en höjd ambition för att möta det ökade kunskapsbehovet i förmågeutvecklingen. Vidare förstärks även nya områden som varit under uppstart till att bli fullstora områden. Exempel på sådana är cyberoperationer, artificiell intelligens och autonoma system. En viktig del i förstärkningen är verksamhet som innebär teknikutveckling och teknologitransfer tillsammans med företag och andra aktörer. Även denna verksamhet förstärks.

Försvarmakten utvecklar också den utvecklingsorganisation som nyttiggör utvecklad kunskap och omsätter denna till operativ förmåga.

Civil forskning och utveckling

Inom civil forskning utvecklas i ökande grad kunskap och teknologier som kan omsättas till operativ militär förmåga. Aktuella exempel på detta är autonomi, cybersäkerhet och artificiell intelligens. Den civila utvecklingen syftar dock inte till att skapa militär förmåga eller skapa försvar mot andra aktörers operativa förmåga.

Det krävs i de flesta fall omfattande forskning och utveckling med ett försvarsperspektiv för att omsätta och vidareutveckla civil kunskap till militär förmåga. Detta medför att forskning och utveckling för det militära försvarets behov i ökande grad också har att följa och utveckla områden som inte är traditionellt militära.

Försvarmakten anser att militär och civil forskning ska ses som kompletterande verksamheter och att det krävs en helhetssyn på forskning. Försvarmakten vill understryka att detta också innebär att utvecklad militär kunskap i ökande grad bör kunna bidra till det civila samhällets utveckling och säkerhet, vilket bör återspeglas i det övriga samhällets forskningsinriktning.

Under perioden förstärks samverkansprogrammet för att nå ett ökat samarbete med civila finansiärer och utförare. Ett exempel på sådan verksamhet är innovation inom digitaliseringsområdet.

Internationella aspekter på forskning och utveckling

Nationell kunskap och förmåga är viktig för att inrikta verksamhet och prioritera behov. Försvarsmakten vill betona värdet av att inneha nationell kunskap på avancerad nivå i det internationella forskningsutbytet och i materieförsörjningen. Stora delar av Försvarsmaktens nuvarande och planerade forskning och utveckling bedrivs inom internationella samarbeten, med syftet att anpassa kunskapen till nationella behov. Medlemskapet i Nato ger nya möjligheter för såväl inflytande som samarbete.

Materielutveckling

Försvarsmakten har startat ett program för materielutveckling, som syftar till att tillvarata teknisk kunskap framtagen genom forskning och utveckling. Genom tidig verksamhet med demonstratorer skapas handlingsfrihet, underlag för vägval och minskad risk i kommande anskaffningar.

Medel som allokeras till materielutveckling ger också möjlighet att delta i internationella utvecklingssamarbeten inom områden där beslut om framtida vägval redan fattats. Exempel på ett sådant samarbete är den Europeiska försvarsfonden (EDF), där en begränsad insats kan ge stora mängder kunskap.

Genomförande av Försvarsmaktens perspektivstudie 2022

Arbetet med studien har letts från Ledningsstabens inriktningsavdelning, sektionen för långsiktig utveckling och analys (Lua). Genomförandet har skett med stöd från Försvarsmaktens studieorganisation med personal ur försvarsgrens- och stridskraftsstaberna. Utöver Försvarsmaktspersonal har personal ur MSB, FMV, FRA, FHS och FOI deltagit. Arbetet med studien påbörjades under 2019.

I perspektivstudien har överste Thorbjörn Salén varit studieordförande, fram till aug 2020, och kommandör Stefan Larsson, från aug 2020. I studiens kärngrupp har följande personal deltagit under arbetets gång; överstelöjtnant Staffan Sjöberg, överstelöjtnant Jonas Lind, överstelöjtnant Johan Brovertz, överstelöjtnant Johnny Resman, kommandörkapten Marcus Mohlin, överstelöjtnant Thomas Magnusson, kommandörkapten Jonas Forsmark, överstelöjtnant Håkan Hörstedt, överstelöjtnant Patrik Sandström, handläggare Rasmus Gårdnäs, Lovisa Lindqvist och Ebba Olsson. Från FOI har operationsanalytikerna Riitta Rätty, Nima Khodabandeh-Shastan, Göran Bergström, Lisa Hörnsten, Anna Lindberg och Karsten Bergdahl deltagit. Under delar av studieperioden har även praktikanterna Christine Johannesson-Sandström, Linnea Berkahn-Lindholm, Edvard Björk och Felix Lindwall deltagit.

